

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ: Προβλήματα και Προοπτικές



ΔΙΚΤΥΟ ΑΡΙΑΔΝΗ
κατά της
Εμπορίας Ανθρώπων

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Προβλήματα και Προοπτικές

Χ Ο Ρ Η Γ Ο Ι



Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας
(Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας/ΥΔΑΣ)



Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας



Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα

Επιμέλεια



ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΣΠΙΣΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ
Συντονιστής Δικτύου



ΝΑ και Α. Ευρώπη

ISBN 978-960-15-?????



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ

ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Προβλήματα και Προοπτικές

Επιμέλεια κειμένων



Κέντρο Πρόασης Ανθρώπινων Δικαιωμάτων
Συντονιστής του Δικτύου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ-ΚΟΜΟΤΗΝΗ
ΜΑΡΤΙΟΣ 2007

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Γλυπτό της **Αριάδνης**
Ελληνιστική περίοδος από την Αλεξάνδρεια, 2^{ος} Αιώνας π.Χ.

@ Οι ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ
για τις αντίστοιχες εθνικές εκθέσεις

@ ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ

ΔΙΚΤΥΟ ΑΡΙΑΔΝΗ
κατά
της Εμπορίας Ανθρώπων
στη ΝΑ και Α. Ευρώπη

ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΜΠΟΡΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

στις χώρες:

Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα,
Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία,
πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας,
Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο), Τουρκία

ΧΟΡΗΓΟΙ

Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας/ΥΔΑΣ
Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας
Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα

Συντονιστής Δικτύου
Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Λεμπέση 3, Μακρυγιάννη
11742 Αθήνα, Ελλάδα
Τηλ. (+30) 210 92 10 977 · Fax (+30) 210 92 46 056
Ιστοσελίδα: www.kepad.gr · Email: info@kepad.gr

ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ

Αλβανία

- ∅ Albanian Rehabilitation Centre for Trauma and Torture Victims - ARCT
- ∅ Useful to Albanian Women Association

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

- ∅ Association "Zena B&H" Mostar

Βουλγαρία

- ∅ Assistance Centre for Torture Survivors - ACET
- ∅ Bulgarian Gender Research Foundation - BGRF

Ελλάδα

- ∅ Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - ΚΕΠΑΔ
- ∅ Κοινωνική Οργάνωση για την Υποστήριξη Νέων - ΑΡΣΙΣ

Κροατία

- ∅ Croatian Law Centre - CLC

Μαυροβούνιο

- ∅ Montenegrin Women's Lobby

Μολδαβία

- ∅ International Women's Rights Protection and Promotion Center "La Strada"

Ουκρανία

- ∅ International Women's Rights Center "La Strada Ukraine"

Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας

- ∅ Association for Support and Protection of Families and Children at Risk «For Happy Childhood»
- ∅ Helsinki Committee for Human Rights of the Republic of Macedonia - MHC

Ρουμανία

- ∅ ARCA - Romanian Forum for Refugees and Migrants

Σερβία

- ∅ Lawyers Committee for Human Rights - YUCOM

Κόσοβο

- ∅ Centre for Protection of Women and Children - CPWC

Τουρκία

- ∅ Human Resource Development Foundation - HRDF

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ
Κέντρο Προάσπισης
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ)

Μαρία Βασιλείου
 Τένια Κυριαζή
 Θεοφανία Αντωνίου
 Μαρία Βογιατζή
 Όλγα Φυλακτάκη
 Έφη Σημιακάκη
 Δανάη Αζαρία
 Σταυρούλα Πουλουπάτη

ΕΡΕΥΝΑ

Αλβανία

ARCT, Useful to Albanian Women
 Valmira Skendi
 Sevim Arbana

Βοσνία και Ερζεγοβίνη

Zena BiH
 Mostar Team

Βουλγαρία

ACET, BGRF
 Genoveva Tisheva
 Iliana Stoycheva

Ελλάδα

ΚΕΠΑΔ, ΑΡΣΙΣ
 Τένια Κυριαζή
 Σοφία Λιάκου
 Όλγα Φυλακτάκη

Κροατία

CLC
 Lovorka Marinović

Μαυροβούνιο

Montenegrin Womens' Lobby
 Mirjana Vlahovic

Μολδαβία

"La Strada" Moldova
 Tatiana Fomina
 Ana Revenco

Ουκρανία

"La Strada" Ukraine
 Kateryna Levchenko
 Olga Kalashnyk
 Ludmila Kovalchuk
 Tetyana Doroshok
 Mariana Evsyukova
 Kateryna Cherepakha

ΠΓΔΜ

"For Happy Childhood", MHC
 Verica Stamenkova Trajkova
 Bobi Badarevski
 Zarko Trajanoski

Ρουμανία

ARCA
 Stoian Gina Maria

Σερβία

YUCOM
 Zorka Kovacevic

Κόσοβο

CPWC
 Naime Sherifi
 Kaltrina Kelmendi
 Valdete Qahili

Τουρκία

HRDF
 Tuba Dundar

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή	1
Εθνικές εκθέσεις από ΜΚΟ/ μέλη του Δικτύου ΑΡΙΑΔΝΗ:	
Αλβανία	5
Βοσνία και Ερζεγοβίνη	23
Βουλγαρία.....	43
Ελλάδα	65
Κροατία	89
Μαυροβούνιο.....	111
Μολδαβία.....	127
Ουκρανία	165
Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας	195
Ρουμανία	217
Σερβία	237
Κόσοβο	259
Τουρκία	279
Παράρτημα	299

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το **Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη** ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ) και με έδρα την Αθήνα. Τα ιδρυτικά μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο), και Τουρκία).

Ο βασικός στόχος του Δικτύου είναι η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων, με σκοπό την ανάληψη κοινών δράσεων κατά της εμπορίας ανθρώπων, για την υποστήριξη και προστασία των θυμάτων και την πρόληψη του φαινομένου.

Η παρούσα έκδοση είναι το προϊόν του πρώτου κοινού προγράμματος δράσης του Δικτύου, για την **Καταγραφή της Κατάστασης της Εμπορίας Ανθρώπων** στις 12 χώρες που εκπροσωπούνται στο Δίκτυο. Οι εθνικές εκθέσεις που εμπεριέχονται στην έκδοση αυτή συντάχθηκαν ύστερα από εμπεριστατωμένη έρευνα, η οποία πραγματοποιήθηκε από τους εταίρους/ΜΚΟ, σε συνεργασία με κρατικές υπηρεσίες, διεθνείς οργανισμούς και άλλες τοπικές ΜΚΟ, οι οποίες ασχολούνται με το θέμα αυτό στις αντίστοιχες χώρες.

Ο στόχος του κοινού αυτού προγράμματος είναι να καταγραφούν οι ελλείψεις και τα προβλήματα, να αναδειχθούν οι παραμελημένες πτυχές του φαινομένου και να διατυπωθούν συστάσεις για τη βελτίωση της κατάστασης στις εν λόγω χώρες.

Με βάση την αξιολόγηση της κατάστασης και την αποτίμηση των αναγκών, τα μέλη του Δικτύου θα προχωρήσουν στην υιοθέτηση ενός **σχεδίου δράσης** για περαιτέρω κοινές δραστηριότητες, που θα βασίζονται στις προτεραιότητες που θα προσδιορισθούν από τους εταίρους/ΜΚΟ για τη βελτίωση της κατάστασης στη χώρα τους.

Η αγγλική έκδοση έχει μεταφραστεί στις τοπικές γλώσσες όλων των χωρών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα αυτό. Οι εκδόσεις θα διατεθούν σε κρατικές υπηρεσίες, διεθνείς οργανισμούς, ΜΚΟ, και σε άλλους ενδιαφερόμενους φορείς που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Οι **ομάδες-στόχοι** του προγράμματος είναι:

1. Τα θύματα και πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων (άμεσα επωφελούμενοι), κυρίως γυναίκες και παιδιά, που είναι θύματα κοινωνικών φαινομένων όπως η φτώχεια, η ανεργία, η έλλειψη εκπαίδευσης και κατάρτισης.
2. Οι κρατικές υπηρεσίες και θεσμοί που δραστηριοποιούνται στον τομέα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, καθώς θα ενημερωθούν για την πραγματική κατάσταση του φαινομένου αυτού, τόσο στη χώρα τους όσο και στις γειτονικές χώρες (προέλευσης, διέλευσης και προορισμού).
3. Το ευρύτερο κοινό, το οποίο θα ευαισθητοποιηθεί σχετικά με τα προβλήματα στα θέματα της εμπορίας ανθρώπων, και έτσι θα μπορέσει να συνεισφέρει στη συλλογική προσπάθεια βελτίωσης της κατάστασης.
4. Οι ΜΚΟ (έμμεσα επωφελούμενες) οι οποίες θα εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και την ικανότητά τους για συντονισμένη κοινή δράση κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Οι εθνικές εκθέσεις θα ενημερώνονται σε ετήσια βάση, ώστε να περιλαμβάνουν τυχόν μεταβολές στη νομοθεσία για την εμπορία ανθρώπων και την εφαρμογή της, καθώς και στις πρακτικές που στοχεύουν στη βελτίωση της κατάστασης στον τομέα αυτό.

Το κοινό αυτό πρόγραμμα δράσης συγχρηματοδοτήθηκε από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας-ΥΔΑΣ), το Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας και την Πρεσβεία του Καναδά στην Ελλάδα. Το ΚΕΠΑΔ συνεργάστηκε με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ), Αποστολή Ελλάδας, και την Εναλλακτική Έδρα Θεσσαλονίκης του Συμφώνου Σταθερότητας για τη ΝΑ Ευρώπη.

Το Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, εκ μέρους όλων των μελών του Δικτύου, εκφράζει τις ευχαριστίες του στους κρατικούς φορείς, διεθνείς οργανισμούς και ΜΚΟ, που συνεργαστήκαν μαζί μας, για την πολύτιμη συμβολή τους στην έρευνα και την υλοποίηση του προγράμματος αυτού.

Τέλος, θα θέλαμε να τονίσουμε ότι οι απόψεις που εκφράζονται στις εκθέσεις, οι οποίες εμπεριέχεται στην παρούσα έκδοση, ανήκουν αποκλειστικά στις ΜΚΟ/μέλη του Δικτύου, που είναι και οι συντάκτες για την αντίστοιχη χώρα τους, και όχι απαραίτητα σε όσους ασχολήθηκαν με την επιμέλεια των κειμένων ή σε όσους συνεισέφεραν προκειμένου να καταστεί δυνατή η παρούσα έκδοση.

Μαρία Βασιλείου
Πρόεδρος
Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

ALBANIA

Συντάκτες

- ∅ Albanian Rehabilitation Center for Trauma and Torture Victims - ARCT
- ∅ Useful to Albanian Women Association

ΑΛΒΑΝΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Αλβανία, με πληθυσμό 3,2 εκατομμυρίων κατοίκων και μέχρι πρόσφατα μία από τις λιγότερο γνωστές Ευρωπαϊκές χώρες, βρίσκεται στο νοτιοδυτικό άκρο της Βαλκανικής χερσονήσου. Από το 1944 έως το 1991, όταν η χώρα βρισκόταν υπό τον έλεγχο του ολοκληρωτικού κομμουνιστικού καθεστώτος, είχε απομονωθεί από τον υπόλοιπο κόσμο. Με την πτώση του κομμουνιστικού καθεστώτος, η Αλβανία εισήλθε σε μία περίοδο κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής μετάβασης. Η γεωγραφική θέση της Αλβανίας, ως πύλης εισόδου στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, την έχει μετατρέψει σε χώρα διέλευσης προς τη Δύση, για Κούρδους, Κινέζους, Ρουμάνους, Μολδαβούς κ.λπ. Υπό αυτήν την έννοια, η Αλβανία δεν είναι μόνο χώρα προέλευσης, αλλά και χώρα διέλευσης για γυναίκες από τη Μολδαβία, τη Ρωσία, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία κ.λπ., διακινούμενες προς χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Λόγω της πολυπλοκότητας του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, της μυστικότητας που περιβάλλει αυτού του είδους τις δραστηριότητες και της έλλειψης πληροφόρησης, είναι δύσκολο να παρακολουθήσει κανείς τη διαχρονική εξέλιξη του φαινομένου αυτού και να προσδιορίσει με ακρίβεια τον πραγματικό αριθμό των διακινούμενων γυναικών με σκοπό την πορνεία. Σύμφωνα με την *Ετήσια Έκθεση 2006 για την Εμπορία Ανθρώπων* του Αμερικανικού State Department, η οποία δημοσιοποιήθηκε την 5^η Ιουνίου 2006, η Αλβανία διατήρησε την κατάταξή της στο Επίπεδο 2, έχοντας ανέβει από το Επίπεδο 3 το 2002.

Μία από τις πιο ευαίσθητες πλευρές του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων είναι η εμπορία παιδιών με σκοπό τη συμμετοχή τους σε εγκληματικές πράξεις, π.χ. επαιτεία, κλοπές. Η εμπορία παιδιών με σκοπό την πώληση οργάνων είναι μία ακόμη ανησυχητική μορφή εμπορίας ανθρώπων. Στην παρούσα έκθεση η Αλβανία προσδιορίζεται κυρίως ως χώρα προέλευσης διακινούμενων γυναικών και παιδιών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση και την καταναγκαστική εργασία. Τα θύματα διακινούνται στην Ελλάδα και την Ιταλία, με πολλά από αυτά να προωθούνται περαιτέρω στο Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, το Βέλγιο, τη Νορβηγία, τη Γερμανία και την Ολλανδία. Η εσωτερική διακίνηση στην Αλβανία, και η προώθηση Αλβανών θυμάτων σε άλλες χώρες παρέμεινε πρόβλημα κατά τη διάρκεια του 2005.

Αναφορές για εμπορία παιδιών Ρομά και αιγυπτιακής καταγωγής με σκοπό την καταναγκαστική εργασία ή την επαιτεία εξακολούθησαν να υπάρχουν.

II. Εθνικό Νομικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η Αλβανία έχει υιοθετήσει νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων προκειμένου να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά το φαινόμενο. Ο Νόμος 8733 της 24^{ης} Ιανουαρίου 2001 ορίζει ότι «η εμπορία ανθρώπων, η εμπορία γυναικών με σκοπό την πορνεία, η εμπορία παιδιών με σκοπό το υλικό ή άλλο κέρδος τιμωρείται με ποινή κάθειρξης από 5 έως 20 χρόνια ή με ισόβια κάθειρξη». Το άρθρο 110/α αναφέρεται στην εμπορία ανθρώπων, το άρθρο 114/β στην εμπορία γυναικών με σκοπό την πορνεία και το άρθρο 128/β στην εμπορία ανηλίκων. Ο Νόμος 8733 αύξησε την ποινή για την εμπορία ανθρώπων και υιοθέτησε ένα καινούριο ορισμό, σύμφωνα με το Πρωτόκολλο του Παλέρμο.

Εμπορία Ανθρώπων σημαίνει τη στρατολόγηση, μεταφορά, διακίνηση, περιθάλψη ή παραλαβή προσώπων, με απειλή ή χρήση βίας, ή άλλου είδους απειλών για εξαναγκασμό, την απαγωγή, απάτη, εξαπάτηση, κατάχρηση εξουσίας ή εκμετάλλευση ευάλωτης θέσης, την καταβολή ή παραλαβή πληρωμής ή προνομίων προκειμένου να εξασφαλιστεί η συγκατάθεση προσώπων που ασκούν έλεγχο σε άλλα πρόσωπα με σκοπό την εκμετάλλευσή τους. Η εκμετάλλευση αυτή περιλαμβάνει, κατ' ελάχιστον, την εκμετάλλευση της πορνείας άλλων, ή άλλου είδους σεξουαλικής εκμετάλλευσης, την εκμετάλλευση καταναγκαστικής εργασίας ή άλλων υπηρεσιών, την εκμετάλλευση της δουλείας ή πρακτικών παρόμοιες προς αυτήν ή την αφαίρεση οργάνων.

Από τον Ιούνιο του 2001, η αλβανική νομοθεσία αντιμετωπίζει όλους τους διακινούμενους άντρες, γυναίκες και παιδιά ως θύματα εμπορίας, τα οποία δεν τιμωρούνται, ακόμα και στην περίπτωση που έχουν τελέσει κάποια αξιόποινη πράξη, συναφή με το γεγονός της διακίνησης τους, όπως πορνεία, παράνομη εισοδος στη χώρα κ.λπ. Έκτοτε, έχει παρασχεθεί βοήθεια σε εκδιδόμενες γυναίκες και διακινούμενα παιδιά χωρίς να ακολουθήσει ποινική δίωξη. Μεταξύ των νομοθετικών αλλαγών που εισήχθησαν και οι οποίες αποσκοπούν στην καλύτερη πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την τροποποίηση του άρθρου 289 του Ποινικού Κώδικα προκειμένου να αντιμετωπιστεί πιο αποτε-

λεσματικά το φαινόμενο αυτό. Επιπλέον, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε το «Moratorium για Μέσα Πλεύσης»¹ το οποίο στοχεύει στη οργάνωση της επιχείρησης «Ήρεμη Θάλασσα».

B. Διμερείς και περιφερειακές συμφωνίες

- § Η Αλβανική Δημοκρατία έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες για τον επαναπατρισμό ατόμων και για παροχή άδειας διέλευσης με τις εξής χώρες: Ιταλία (11.09.1997), Ελβετία (02.02.2000), Ουγγαρία (20.03.2001), Βέλγιο (17.04.2002), Βουλγαρία (07.06.2002), Ρουμανία (07.06.2002), Ηνωμένο Βασίλειο (15.10.2003-τέθηκε σε ισχύ την 16.08.2005), Κροατία (28.01.2003-τέθηκε σε ισχύ την 15.06.2005). Ανάλογη συμφωνία έχει επίσης υπογραφεί και με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο (14.04.2005).
- § Διμερής συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ της Αλβανίας και της Ελλάδας στις 27.02.2006, με σκοπό τον επαναπατρισμό ασυνόδευτων ανηλίκων θυμάτων εμπορίας και την περαιτέρω προστασία τους.
- § Το Πρωτόκολλο Εφαρμογής της Συμφωνίας με την ΕΕ και τις Κάτω Χώρες (Βέλγιο, Λουξεμβούργο και Ολλανδία) υπογράφηκε στις 09.06.2005.
- § Διμερής Συμφωνία υπογράφηκε μεταξύ του Υπουργικού Συμβουλίου της Αλβανίας και του Ομοσπονδιακού Συμβουλίου της Ελβετίας στις 21.09.2005, για ζητήματα αστυνομικής συνεργασίας για την πάταξη του εγκλήματος.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το **Στρατηγικό Πλαίσιο** και το **Εθνικό Σχέδιο Δράσης κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2005-2007** βασίστηκαν στις εμπειρίες και γνώσεις που αποκτήθηκαν από όλους τους εθνικούς φορείς, επιφορτισμένους με την εφαρμογή της *Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2001-2004*, καθώς και από το τελικό προσχέδιο κειμένου για το *Εθνικό Σχέδιο Δράσης* για την περίοδο 2003-2004. Ο σκοπός αυτού του τελικού Σχεδίου, καθώς και ο σκοπός του Εθνικού Σχεδίου Δράσης 2003-2004, ήταν να εδραιώσει την πρόοδο που επιτεύχθηκε από τη δημιουργία της Αλβανικής Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων 2000-2001 και συγχρόνως να αναπτύξει νέες νομικές και θεσμικές μεθόδους, προσαρμοσμένες στο διαρκώς μεταβαλ-

¹ Πρόκειται περί τριετούς Moratorium για Μέσα Πλεύσης προκειμένου να εμποδιστεί η εμπορία ανθρώπων από τη θάλασσα.

λόμενο χαρακτήρα του φαινομένου αυτού και συστηματικές, ακριβείς και επαληθεύσιμες στατιστικές μεθόδους αξιολόγησης των αποτελεσμάτων.

Το *Σχέδιο Δράσης 2005-2007* ανταποκρίνεται στις αλβανικές ανάγκες στα παρακάτω κυρίως πεδία:

- Αναζήτηση πληροφοριών και ποινική έρευνα σε εγκλήματα εμπορίας ανθρώπων.
- Στήριξη και προστασία θυμάτων και μαρτύρων.
- Πρόληψη παράνομης διακίνησης και επαναδιακίνησης ανθρώπων.
- Δημιουργία ενός γενικού συντονιστικού θεσμικού πλαισίου.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σε αναγνώριση του κεντρικού ρόλου της Αστυνομίας στην πάταξη του φαινομένου της παράνομης διακίνησης, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα της Αστυνομικής Ακαδημίας περιλαμβάνει ειδικά μαθήματα για την εμπορία ανθρώπων. Εκπαιδευτικά σεμινάρια έχουν οργανωθεί για να συζητηθούν ζητήματα κατά της εμπορίας ανθρώπων, τόσο στην Αλβανία όσο και στο εξωτερικό, με τη συμμετοχή της Αστυνομίας, της Εισαγγελίας και άλλων δικαστικών εκπροσώπων.

Εκπαιδευτικά σεμινάρια διοργανώνονται σε όλη τη χώρα για όλους τους εργαζόμενους στην Αστυνομία, με σκοπό την παροχή νομικής και ψυχολογικής αρωγής σε παιδιά, μάρτυρες και θύματα εμπορίας, καθώς και σε πιθανά θύματα. Γενικά εκπαιδευτικά μαθήματα για τα ανθρώπινα δικαιώματα των θυμάτων διοργανώνονται για όλους τους εργαζόμενους στην Εισαγγελία και τα Δικαστήρια. Ειδικά εκπαιδευτικά μαθήματα οργανώνονται για γυναίκες αστυνομικούς και εργαζόμενους στην Εισαγγελία και τα Δικαστήρια που ασχολούνται με υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και έρχονται σε επαφή με τα θύματα.

Σε τοπικό επίπεδο, η Πρωθυπουργική Απόφαση 139 της 19 Ιουνίου 2006, προβλέπει τη θέσπιση *Τοπικών Επιτροπών κατά της Εμπορίας Ανθρώπων*. Αυτές οι επιτροπές, στις οποίες προεδρεύει ο Νομάρχης, απαρτίζονται από εκπροσώπους Τοπικών Αστυνομικών Τμημάτων, εκπροσώπους εκπαιδευτικών τμημάτων, εκπροσώπους από την τοπική αυτοδιοίκηση και τις κοινωνικές υπηρεσίες, εκπροσώπους της Εισαγγελίας και τα τοπικά γραφεία της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών κ.λπ. Εκπαιδευτικά μαθήματα και σεμινάρια έχουν οργανωθεί σε σχέση με τη λειτουργία

των κατά τόπους Επιτροπών κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, οι οποίες διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην πρόληψη και την καταπολέμηση του φαινομένου αυτού.

Το Αλβανικό Υπουργείο Εξωτερικών, προκειμένου να διευρύνει το ρόλο του στην πάταξη της παράνομης διακίνησης ανθρώπων και να βελτιώσει τη συνεργασία του με τις αντίστοιχες αρχές στις χώρες προορισμού, υιοθέτησε μέτρα που αποσκοπούν στην εκπαίδευση και διδασκαλία των εργαζομένων στις Αλβανικές Προξενικές αρχές, τόσο στα Τίρανα, όσο και στις διάφορες αποστολές της Αλβανίας στο εξωτερικό. Η εκπαίδευση αυτή επικεντρώνεται στην παροχή βοήθειας στα θύματα εμπορίας. Το Υπουργείο συνεργάζεται στενά με την Διπλωματική Ακαδημία για την διοργάνωση αυτών των εκπαιδευτικών μαθημάτων, αλλά παράλληλα επιζητεί τη συνεργασία και άλλων κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης εργάζεται για την βελτίωση των κρατικών υποδομών, κυρίως τα Εθνικά Γραφεία Εργασίας, παρέχει πληροφορίες για τους νόμιμους τρόπους μετανάστευσης και για διάφορες δράσεις κατά της εμπορίας ανθρώπων καθώς και για τις υπηρεσίες που διευκολύνουν την επιστροφή, την ενσωμάτωση και ένταξη των μεταναστών που επαναπατρίζονται (συμπεριλαμβανομένων των θυμάτων εμπορίας). Τέλος, ο ΔΟΜ έχει διοργανώσει εκπαιδευτικά σεμινάρια για το προσωπικό των Εθνικών Γραφείων Εργασίας σε έξι επιλεγμένες γεωγραφικές περιοχές της Αλβανίας.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Οι πολιτικές και τεχνικές δομές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον έλεγχο της εφαρμογής της στρατηγικής. Σε αυτό το πλαίσιο δημιουργήθηκε η **Κρατική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**, στην οποία προεδρεύει ο Υπουργός Εσωτερικών και η οποία αποτελείται από υψηλού πολιτικού επιπέδου εκπροσώπους κεντρικών οργάνων, υπεύθυνους για την πρόληψη και την πάταξη της εμπορίας ανθρώπων. Επίσης ο Υφυπουργός Εσωτερικών διορίστηκε ως **Εθνικός Συντονιστής** κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, με αυξημένες αρμοδιότητες προκειμένου να συντονίσει αποτελεσματικά τις προσπάθειες πάταξης της παράνομης διακίνησης ανθρώπων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Με την Πρωθυπουργική Απόφαση 203 της 19.12.2005, δημιουργήθηκε μια **Μονάδα κατά της Εμπορίας Ανθρώπων**, με σκοπό να υποστηρίξει τις ήδη υπάρχουσες υποδομές για την πρόληψη και την πάταξη της εμπορίας ανθρώπων.

Τα κύρια καθήκοντά της είναι:

- Ο έλεγχος των δραστηριοτήτων των θεσμών και οργάνων, επιφορτισμένων με την εφαρμογή της Εθνικής Στρατηγικής.
- Ο συντονισμός των καθηκόντων των θεσμών αυτών.
- Η συλλογή πληροφοριών και στοιχείων για κάθε συγκεκριμένη υπόθεση παράνομης διακίνησης.

Η κυβέρνηση δημιούργησε μία Υπεύθυνη Αρχή ως τον **Εθνικό Μηχανισμό Αναφοράς** (RNM) για υποθέσεις διακινούμενων θυμάτων σε εθνικό επίπεδο προκειμένου να εξασφαλίσει την αποτελεσματική τους προστασία. Η Αρχή αυτή υπογράφει συμφωνίες με τις αντίστοιχες Αρχές/Εθνικούς Μηχανισμούς Αναφοράς σε γειτονικές χώρες και αυτόνομες περιοχές, όπως η ΠΓΔΜ, το Κόσοβο, και το Μαυροβούνιο. Επίσης υπογράφει συμφωνίες με αντίστοιχες Αρχές/Μηχανισμούς σε χώρες προορισμού, όπως η Ιταλία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Επιπλέον, τα Υπουργεία Εσωτερικών, Εξωτερικών και Εργασίας, καθώς και τα διάφορα κέντρα για την Προστασία Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων, δημιούργησαν μία βάση δεδομένων όπου καταγράφονται οι υποθέσεις θυμάτων που έχουν απελαθεί, για τα οποία έχει γίνει αναφορά, και θύματα τα οποία προστατεύονται στην Αλβανία.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Το **Εθνικό Κέντρο Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** (NRCVT), που παλαιότερα ονομαζόταν *Linza Centre*, το **Υπουργείο Εσωτερικών**, η **Αστυνομία** (Διεύθυνση Δίωξης της Εμπορίας Ανθρώπων και Συνοριακή Αστυνομία) και η **Εισαγγελική Διεύθυνση** αναφοράς υποθέσεων εμπορίας, δίωξης και προστασίας θυμάτων συνεργάζονται στενά προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων. Σε αυτό το πλαίσιο, δημιουργήθηκε μία ειδική διαδικασία καταγραφής των θυμάτων εμπορίας και παροχής βοήθειας προς αυτά. Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών (MoLSAEO) πρόκειται να συνεργαστεί στενά με τις αρχές που είναι υπεύθυνες για την τήρηση αυτής της ειδικής βάσης δεδομένων.

Η συνεργασία μεταξύ του MoLSAEO και της Κοινωνίας των Πολιτών με σκοπό την καταπολέμηση της εμπορίας έχει βελτιωθεί σε ότι αφορά τους τομείς της υποστήριξης, της προστασίας και της αποκατάστασης των θυμάτων και των οικογενειών τους.

Το MoLSAEO συνεργάζεται με διάφορες ΜΚΟ οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες πρόληψης, υποστήριξης, αποκατάστασης και κοινωνικής επανένταξης. Συμφωνίες συνεργασίας πρόκειται να συναφθούν σύντομα με τοπικές και διεθνείς ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι συμφωνίες αυτές θα ορίσουν τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες που εμπεριέχουν αυτού του είδους οι συνεργασίες, κυρίως όσον αφορά την ανταλλαγή πληροφοριών και το ρόλο των ΜΚΟ στην αναφορά τέτοιων παραβάσεων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η χρηματοδότηση δράσεων κατά της εμπορίας ανθρώπων γίνεται αφενός από το κράτος και αφετέρου από ΜΚΟ οι οποίες οργανώνουν δραστηριότητες και εκδηλώσεις με σκοπό την εξεύρεση πόρων.

Ο κύριος διεθνής χρηματοδότης που δραστηριοποιείται στην περιοχή είναι ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Ειδικότερα, το Γραφείο του ΟΑΣΕ για τους Δημοκρατικούς Θεσμούς και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR) πρωτοστατεί στις διεθνείς προσπάθειες πάταξης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων. Οι επιτόπιες αποστολές του ΟΑΣΕ, στις χώρες όπου αυτές δραστηριοποιούνται διαδραματίζουν έναν σημαντικό ρόλο, στην προσπάθεια καταπολέμησης της παράνομης διακίνησης ανθρώπων.

Το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ) δραστηριοποιούνται στους τομείς της πρόληψης, βοήθειας και προστασίας. Οι Οργανισμοί του Συστήματος του ΟΗΕ που συμβάλλουν οικονομικά στην πάταξη του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων στην Αλβανία είναι: η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η UNICEF, το Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τον Πληθυσμό, η Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, το Αναπτυξιακό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Γυναίκες, το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (UNDP), το Ερευνητικό Ινστιτούτο των Ηνωμένων Εθνών για το Διαπεριφερειακό Έγκλημα και τη Δικαιοσύνη και το Γραφείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Ναρκωτικά και το Έγκλημα. Άλλοι διεθνείς οργανισμοί που συμβάλλουν στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO), το Διεθνές Κέντρο Ανάπτυξης Μεταναστευτικής Πολιτικής και η EUROPOL.

Τέλος, τόσο η USAID με τα προγράμματα της, όσο και οι κυβερνήσεις της Νορβηγίας, της Ελλάδας, της Ολλανδίας, της Γερ-

μανίας, της Σουηδίας κ.α. συμμετέχουν στις συνολικές προσπάθειες για την αποτελεσματική πρόληψη, βοήθεια και προστασία των θυμάτων εμπορίας.

Ι V. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Σημαντικά **προληπτικά μέτρα** και **εκπαιδευτικά προγράμματα** έχουν υιοθετηθεί και εκτελούνται με την οικονομική υποστήριξη της κυβέρνησης. Τα μέσα ενημέρωσης και άλλες μορφές πληροφόρησης χρησιμοποιούνται προκειμένου να επιτευχθεί η αποτελεσματική εκπαίδευση και πληροφόρηση του πληθυσμού, κυρίως των γυναικών, των παιδιών και άλλων ομάδων κινδύνου. Προκειμένου να βελτιωθεί η ήδη καλή συνεργασία μεταξύ διαφόρων φορέων, οργανώνονται συναντήσεις εργασίας με τη συμμετοχή διάφορων ΜΚΟ, της CAAHT, του ICPMD, της USAID, του ΔΟΜ, εκπροσώπων θρησκευτικών κοινοτήτων και το Συνασπισμό «Ένωση κατά της Εμπορίας Παιδιών». Στο πλαίσιο αυτό έχουν οργανωθεί οι παρακάτω δραστηριότητες:

- Η μετάδοση ντοκιμαντέρ από εθνικούς και τοπικούς σταθμούς σε θέματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων.
- Περιοδικές δημοσιεύσεις στην εφημερίδα «Mësuesi» και στον ημερήσιο τύπο.
- Εκστρατείες ευαισθητοποίησης και πρόληψης σε αγροτικές περιοχές της χώρας.

Το *Linza Centre*, με την υποστήριξη του ΔΟΜ, ετοίμασε και μοίρασε **δίγλωσσα ενημερωτικά φυλλάδια**, γραμμένα τόσο στα Αλβανικά όσο και τα Αγγλικά. Παρόμοιες δραστηριότητες έχουν οργανωθεί και από άλλες ΜΚΟ, με την υποστήριξη διάφορων χορηγών. Το Υπουργείο Εξωτερικών της Αλβανίας συμβάλλει στην προετοιμασία φυλλαδίων κατά της εμπορίας ανθρώπων και στην διανομή τους σε χώρες προορισμού/διέλευσης. Τα φυλλάδια αυτά τυπώνονται σε δύο γλώσσες από διάφορες ΜΚΟ. Στο πλαίσιο της πρόληψης της παράνομης διακίνησης, κυρίως της διακίνησης ευάλωτων ομάδων, το Υπουργείο Παιδείας και Επιστημών εξέδωσε στις 29.03.2006 την **Οδηγία Νο. 6 για την έγγραφη στα σχολεία μαθητών/τριών καταγωγής Ρομά οι οποίοι/ες δεν διαθέτουν πιστοποιητικό γέννησης**.

Όλοι οι κρατικοί φορείς και οι ΜΚΟ που ασχολούνται με παιδιά διοργανώνουν σεμινάρια, διανέμουν πληροφοριακό υλικό σε οικογένειες με κοινωνικά προβλήματα, και χαμηλό επίπεδο μόρφωσης καθώς και στην κοινότητα των Ρομά.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι έως τώρα, σχεδόν 600 μαθητές και 200 γυναίκες από ευάλωτες κοινότητες έχουν ενημερωθεί για το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και τους κινδύνους που περικλείει. Επίσης, τα **ετήσια σχολικά plána** και το εκπαιδευτικό pláno κάθε τάξης περιλαμβάνουν δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, με τη συνεργασία της UNICEF, πρόκειται να οργανωθεί η εκπαίδευση των δασκάλων που δουλεύουν με μαθητές με κινητικές δυσκολίες. Προκειμένου να υποστηριχθούν αυτές οι δραστηριότητες, διοργανώνονται επισκέψεις και συναντήσεις μεταξύ διαφόρων περιφερειακών αξιωματούχων του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών. Επίσης έχει δημιουργηθεί ένας **μηχανισμός αξιολόγησης** για να μετρηθεί η αποτελεσματικότητα και ο αντίκτυπος αυτών των δραστηριοτήτων. Αυτό ο μηχανισμός αναμένεται να συμβάλει στην ενοποίηση επιτυχημένων μοντέλων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων που εφαρμόζονται σε επαρχιακά σχολεία.

Η Απόφαση 34 της 08.12.2004 για την **εφαρμογή του έργου «Δεύτερη Ευκαιρία»** προωθεί ενεργά την εκπαίδευση μαθητών που έχουν εγκαταλείψει το σχολείο. Με την Οδηγία 394 της 23. 02. 2004 του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Ίσων Ευκαιριών για τα δίδακτρα στο επαγγελματικό εκπαιδευτικό σύστημα, παρέχονται σε δημόσια κέντρα επαγγελματικής εκπαίδευσης **δωρεάν μαθήματα για παντρεμένες και ανύπανδρες γυναίκες θύματα εμπορίας**.

Εκπαιδευτικές επισκέψεις και **αμοιβαίες ανταλλαγές εμπειριών** διοργανώνονται μεταξύ αντιπροσώπων του Υπουργείου Παιδείας και Επιστημών, και των αποστολών του ΔΟΜ στην Αλβανία, στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και στο Κόσοβο. Οι Εθνικές Υπηρεσίες Εργασίας και τα τοπικά Γραφεία Εργασίας προσφέρουν πληροφορίες για την αγορά εργασίας, συμβουλεύουν και κατευθύνουν τους εγγεγραμμένους ανέργους. Διάφορες ΜΚΟ προσφέρουν εκπαιδευτικά μαθήματα και επιχειρήσεις με κοινωνικά προγράμματα συνεργάζονται στενά με τις παραπάνω αρχές. Εφαρμόζονται τρία **Προγράμματα για την Ενίσχυση της Εργασίας**, μέσω των οποίων περίπου 500 γυναίκες με κοινωνικά προβλήματα βρήκαν εργασία (εκ των οποίων 217 από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα, 86 καταγωγής Ρομά, 54 ανύπανδρες μητέρες, 100 πολύτεκνες μητέρες κ.λπ.).

Η δεύτερη φάση του Προγράμματος ILO-Μετανάστης: Δυνατότητες Εργασίας, επαγγελματική εκπαίδευση και μέτρα μεταναστευτικών πολιτικών για την πρόληψη και τη μείωση της διακίνησης γυναικών στην Αλβανία, Μολδαβία και την Ουκρανία έχει

ήδη αρχίσει. Αυτό το πρόγραμμα αποσκοπεί, μεταξύ άλλων στην χορήγηση μικρών δανείων για την ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρήσεων που ανήκουν σε πρώην θύματα παράνομης διακίνησης, προκειμένου να ενισχυθεί τόσο η επανένταξή τους, όσο και η πρόληψη και προστασία μελλοντικών θυμάτων.

Προκειμένου να μειωθεί ο κίνδυνος της εμπορίας ανθρώπων, η κυβέρνηση οργανώνει εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού για τους νόμιμους τρόπους μετανάστευσης. Το νέο σχέδιο νόμου για την ενημέρωση για τους κινδύνους που εγκυμονεί η παράνομη μετανάστευση περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλιο

Αρκετές δραστηριότητες οργανώνονται από ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα παράνομης εμπορίας ανθρώπων. Στο μέλλον όμως θα χρειαστεί καλύτερος συντονισμός των δραστηριοτήτων αυτών.

B. Προστασία και αρωγή

Το **Κέντρο Επανάταξης** άνοιξε στα μέσα Φεβρουαρίου του 2002 με σκοπό την παροχή προσωρινής προστασίας, ιατρικής περίθαλψης, ψυχολογικής στήριξης, επιστροφής και επανένταξης των Αλβανών θυμάτων εμπορίας. Οι δραστηριότητές του εστιάζουν κυρίως στην παραπομπή και τον έλεγχο των θυμάτων και στην βραχεία και μέσης διάρκειας στέγασή τους προκειμένου να προετοιμαστούν για επανένωση με τις οικογένειές τους ή να ζήσουν ανεξάρτητα. Οι δραστηριότητες αυτές στοχεύουν επίσης στην παροχή αρωγής στα θύματα για την επανένταξή τους. Η βοήθεια αυτή περιλαμβάνει θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση, καθώς επίσης και υποστήριξη στην εξεύρεση εργασίας. Τέλος, στους σκοπούς του **Κέντρου Επανάταξης** ανήκει και η δημιουργία υποδομών για διάφορες τοπικές οργανώσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται σε ζητήματα εμπορίας ανθρώπων.

Τον Ιούλιο του 2003, με πρωτοβουλία της κυβέρνησης, ξεκίνησε η λειτουργία του **Εθνικού Κέντρου Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** (NRCVT) για ενήλικες και παιδιά. Το NRCVT, ιδρύθηκε στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων και Παιδιών και λειτουργεί υπό την επίβλεψη του MoLSAEO, σε στενή συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών και τον ΔΟΜ.

Μία ακόμη σημαντική προτεραιότητα είναι η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης μεθόδου για την προστασία των θυμάτων παρά-

νομης διακίνησης. Το **Εθνικό Κέντρο Στέγασης Θυμάτων Εμπορίας** (NACVT) έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην βελτίωση της ποιότητας της επανένταξης και συνεχίζει να προσφέρει καλές υπηρεσίες προς τρεις ομάδες στόχους:

- Γυναίκες (παντρεμένες ή ανύπανδρες), θύματα εμπορίας ή σε κίνδυνο να πέσουν θύματα εμπορίας
- Παιδιά με προβλήματα κοινωνικής ένταξης και πιθανά θύματα εμπορίας
- Παράνομοι μετανάστες

Το προσωπικό του NACVT συνεργάζεται στενά με διάφορους φορείς που δραστηριοποιούνται στην παραπομπή θυμάτων, π.χ. σε συνοριακούς σταθμούς ελέγχου και στα αστυνομικά τμήματα, με σκοπό την παροχή στέγης σε θύματα. Σε κάθε περίπτωση, το προσωπικό του κέντρου διενεργεί συνεντεύξεις βασισμένες σε ερωτηματολόγιο που σχεδιάστηκε με τη βοήθεια διεθνών χορηγών. Επιπλέον, διενεργεί και αξιολόγηση αναγκών.

Το NACVT έχει υιοθετήσει καλές πρακτικές συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας και της εισαγγελίας. Για παράδειγμα, σε όλους τους συνοριακούς σταθμούς αξιωματικοί της αστυνομίας ανακρίνουν επαναπατριζόμενα άτομα με σκοπό να αναγνωρίσουν και να προστατεύσουν πιθανά θύματα εμπορίας.

Το NACVT οργανώνει επίσης εκστρατείες ενημέρωσης των θυμάτων προκειμένου να τα βοηθήσει να καταγγείλουν τους διακινητές τους και να τους προσφέρει πληροφορίες για τα δικαιώματά τους. Σύμφωνα με το νόμο για την προστασία μαρτύρων που συνεργάζονται με τις Αρχές, το Κέντρο συνεχίζει να βοηθά τα θύματα εμπορίας που έχουν καταγγείλει τους διακινητές τους και που πιθανόν να χρειάζονται προστασία ακόμα και μετά την ολοκλήρωση της δίκης.

Κατά τη διάρκεια του 2005 το Κέντρο, προσέφερε στέγη και βοήθεια σε 127 άτομα (εκ των οποίων τα 116 ήταν νέες περιπτώσεις και τα 11 εκκρεμούσες από το 2004). Σε 15 περιπτώσεις τα θύματα κατέδωσαν τους δράστες. Σε έξι περιπτώσεις, το δικαστήριο δίκαιωσε τα θύματα, ενώ τρεις υποθέσεις εκκρεμούν ακόμη ενώπιον των δικαστηρίων. Το NRCVT, οι Κρατικές Κοινωνικές Υπηρεσίες και το MoLSAEO μοιράζονται μία βάση δεδομένων καταχωρημένων θυμάτων εμπορίας, η οποία ενημερώνεται διαρκώς. Η αστυνομία κάνει *ad hoc* αναφορές στο καταφύγιο της ΜΚΟ «Vatra» στη Βλόρα. Στις περισσότερες των περιπτώσεων, η αστυνομία έχει ήδη αναγνωρίσει και συνομιλήσει με τα θύματα πριν να τα παραπέμψει σε ξενώνες.

Οι αρμόδιες αρχές, σε συνεργασία με όλους τους αρμόδιους φορείς, έχουν δημιουργήσει μία δωρεάν γραμμή επικοινωνίας που καλύπτει ολόκληρη την Αλβανία. Σκοπός είναι η παροχή βοήθειας στα θύματα προκειμένου να καταγγείλουν υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και η στήριξη και παροχή βοήθειας σε πρόσωπα που διαθέτουν πληροφορίες σχετικές με εμπορία ανθρώπων.

Η **Υπουργική Απόφαση 564 της 12.08.2005** περί *αδειοδότησης φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών*, εξουσιοδοτεί ΜΚΟ να παρέχουν κοινωνικές υπηρεσίες σε συγκεκριμένες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες. Έως τώρα, υπάρχουν περίπου 30 ΜΚΟ που προσφέρουν υπηρεσίες προληπτικής και υποστηρικτικής αποκατάστασης και επανένταξης. Οι πιο σημαντικές ΜΚΟ στον τομέα αυτό είναι: «*Vatra Center*», «*Another Vision*», «*Different and Equal*», «*International Social Service*», «*Terre des Hommes*», «*Help for Children*», «*Ballsh Communitare Center*», «*International Catholic Commission for Emigration*», «*Save the Children*», «*Legal Clinic for Infants*», «*International Social Service*», «*Useful to Albanian Women*», «*Strehëza*» «*International Organization for Migration*», «*Consultation line for women*», «*Albanian Centre for the Protection of Children Rights*», «*NGO Coalition 'Together Against Children Trafficking'*».

Γ. Ποινική δίωξη

Ένας από τους κύριους στόχους της πολιτικής κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι η αύξηση του αριθμού των υποθέσεων που διερευνώνται ποινικά και η καταδίκη των εμπόρων. Αυτό έχει επιτευχθεί με τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των Αστυνομικών Αρχών και της Εισαγγελίας. Η εφαρμογή μίας ολοκληρωμένης μεθόδου για την προστασία των θυμάτων που καταθέτουν εναντίον των εμπόρων τους υπήρξε επίσης μία σημαντική προτεραιότητα.

Ο νέος Νόμος περί **Προστασίας Μαρτύρων** αποσκοπεί στο να διασφαλίσει τη νομική, φυσική και προσωπική προστασία της ταυτότητας για όλα τα θύματα/μάρτυρες σε ποινικές υποθέσεις, ανεξαρτήτως από την συνεργασία τους με το Γραφείο του Γενικού Εισαγγελέα και από τη συμμετοχή τους στο Πρόγραμμα Προστασίας Μαρτύρων. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης σε συνεργασία με την Γενική Εισαγγελία, το Υπουργείο Εσωτερικών και το Υπουργείο Οικονομικών έχει συντάξει ένα προσχέδιο συμπληρωματικών νόμων για το Νόμο Περί Προστασίας Μαρτύρων. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, έχει ιδρυθεί μία Διεύθυνση για την προστα-

σία μαρτύρων με έδρα τη Διεύθυνση Οργανωμένου Εγκλήματος στο Υπουργείο Εσωτερικών.

Στον τομέα της δικαστικής εφαρμογής, ένα σημαντικό βήμα είναι η υιοθέτηση διαδικασίας που αποσκοπεί στο να παράσχει στο Κακούργιοδικείο τις απαραίτητες τεχνικές πληροφορίες για την προστασία και την ασφάλεια των θυμάτων εμπορίας. Για παράδειγμα, τα θύματα είναι σε θέση να καταθέσουν στο δικαστήριο μέσω «τηλε-διάσκεψης». Ακολουθώντας αυτή τη διαδικασία έχουν γίνει σημαντικά βήματα για την προστασία της ταυτότητας των θυμάτων/μαρτύρων κατά τη διάρκεια της δικαστικής διερεύνησης της υπόθεσης. Σημαντική πρόοδος έχει επίσης σημειωθεί και με την αναθεώρηση του συστήματος αποζημιώσεων για τα θύματα, οι οποίες προέρχονται από κατασχέσεις περιουσιακών στοιχείων (των εμπόρων).

Σύμφωνα με στατιστικές που προκύπτουν από το πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων, παρατηρούνται τα εξής:

- Κατά τη διάρκεια του 2005, ελήφθησαν ειδικά μέτρα προστασίας για ένδεκα μάρτυρες, συμπεριλαμβανομένης και της εγκατάστασής τους σε άλλο τόπο. Επιπλέον, ελήφθησαν ειδικά μέτρα προσωρινής προστασίας, διάρκειας μέχρι ενός μηνός, για δεκαπέντε μάρτυρες. Ειδικότερα όσον αφορά την εμπορία ανθρώπων, υπήρξε μία περίπτωση εγκατάστασης μάρτυρα σε άλλο τόπο.
- Κατά τη διάρκεια του 2005, εννέα μάρτυρες, θύματα εμπορίας, συνεργάστηκαν με τις αρμόδιες Αστυνομικές Διευθύνσεις και κατήγγειλαν τους εμπόρους τους, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για την ποινική τους δίωξη.

Η υιοθέτηση του **Νόμου περί Αλλοδαπών** βρίσκεται σε εξέλιξη. Ο νόμος αυτός θα περιλαμβάνει διατάξεις για τη χορήγηση αδειών προσωρινής παραμονής σε θύματα παράνομης διακίνησης, σε πλήρη συμφωνία με τα διεθνή πρότυπα. Αυτές οι άδειες θα εκδίδονται και θα παρέχονται από τη Διεύθυνση Μεταναστών σε συνεργασία με την Συνοριακή Αστυνομία.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Όλοι οι οργανισμοί και οι φορείς που δραστηριοποιούνται στην Αλβανία στο θέμα της εμπορίας παιδιών, μαζί με αντιπροσώπους της κυβέρνησης και αντιπροσώπους διεθνών οργανισμών, δημιούργησαν μία συμμαχία κατά της εμπορίας ανηλίκων, η οποία ονομάζεται «*All Together Against Child Trafficking*» (BKTF-Albania). Η BKTF-Albania είναι υπεύθυνη για τη λειτουργία

για του Επιχειρησιακού Δικτύου κατά της Εμπορίας Παιδιών, το οποίο αποσκοπεί στη μείωση του κινδύνου της εμπορίας παιδιών στην Αλβανία, μέσω τις προώθησης αποτελεσματικών υπηρεσιών, δικτύων και έρευνας.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Η νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων δεν εφαρμόζεται πλήρως.
- Υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην επεξεργασία και αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Θα πρέπει να γίνουν θεσμικές, δομικές και οργανωτικές αλλαγές στον αγώνα κατά της εμπορίας ανθρώπων.
2. Προκειμένου να καταπολεμηθεί η έκθεση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων στον κίνδυνο της εμπορίας, θα πρέπει να βελτιωθούν οι κοινωνικές συνθήκες και ιδίως να μειωθούν τα επίπεδα της φτώχειας.
3. Θα πρέπει να αυξηθεί η βοήθεια που προσφέρεται στα θύματα εμπορίας, κυρίως με τη δημιουργία προγραμμάτων ενσωμάτωσης και ένταξης.
4. Θα πρέπει να διοργανωθούν περισσότερες δράσεις που αποσκοπούν στην ενημέρωση του κοινού.
5. Οι υποδομές κατά της εμπορίας ανθρώπων θα πρέπει να βελτιωθούν και να αυξηθούν.
6. Η συνεργασία μεταξύ όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται ενεργά στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και με διεθνείς οργανισμούς, θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

CAAHT	Συντονισμένη Δράση κατά της Εμπορίας Ανθρώπων
ILO	Διεθνής Οργάνωση Εργασίας
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ICPMD	Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη Μεταναστευτικής Πολιτικής
ΥΠΕΞ	Υπουργείο Εξωτερικών
MoLSAEO	Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ίσων Ευκαιριών
NACVT	Εθνικό Κέντρο Στέγασης Θυμάτων Εμπορίας
NRCVT	Εθνικό Κέντρο Υποδοχής Θυμάτων Εμπορίας
RNM	Εθνικός Μηχανισμός Αναφοράς
USAID	Υπηρεσία Ηνωμένων Πολιτειών για την Διεθνή Ανάπτυξη
UNI CEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά.

ΒΟΣΝΙΑ και ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

Συντάκτης

∅ Association "Zena B&H" Mostar

ΒΟΣΝΙΑ και ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ

I. Εισαγωγή

Η Βοσνία και Ερζεγοβίνη (B&E) βρίσκεται στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, συγκεκριμένα στα Δυτικά Βαλκάνια. Συνορεύει με την Κροατία στα βόρεια, βορειοδυτικά και νότια, και με τη Σερβία και το Μαυροβούνιο στα ανατολικά. Στο νότια, η B&E βρέχεται από την Αδριατική θάλασσα, με μία ακτογραμμή 32 χιλιομέτρων. Τα σύνορα της χώρας είναι κυρίως ποταμοί και βουνά.

Η B&E απέκτησε την ανεξαρτησία της το 1992. Εκτός των προκλήσεων που τίθενται λόγω της πρόσφατης ανεξαρτητοποίησης, η χώρα επωμίστηκε το βάρος της ανάκαμψης μετά από μακροχρόνιους πολέμους, που διήρκεσαν τέσσερα περίπου χρόνια, καθώς και αυτό της μετάβασης από το σοσιαλιστικό πολιτικό σύστημα στη δημοκρατία, και από την κεντρικά ρυθμιζόμενη οικονομία, στην ελεύθερη οικονομία της αγοράς. Δεδομένου του ιστορικού παρελθόντος και της γεωγραφικής θέσης της B&E, το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων βρήκε πρόσφορες συνθήκες άνθησης.

Η B&E είναι μία φτωχή χώρα, σε μεταβατικό στάδιο, όπου γυναίκες, άνδρες και παιδιά, αποτελούν εύκολους στόχους για τα δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος. Είναι αδύνατον να προσδιοριστεί ακριβώς το πότε κατεγράφησαν οι πρώτες περιπτώσεις εμπορίας ανθρώπων στην B&E, καθώς οι υπηρεσίες καταστολής κατέταξαν το φαινόμενο αυτό στην κατηγορία της πορνείας. Κατά συνέπεια, μπορεί να καταλήξει κανείς στο συμπέρασμα ότι, όταν η εμπορία ανθρώπων πρωτοεμφανίστηκε στη χώρα, δεν υπήρχε ενημέρωση σχετικά με το έγκλημα αυτό και τα θύματά του. Η αύξηση του αριθμού των περιπτώσεων οδήγησε στην αναγνώριση της πολύπλοκης φύσης του φαινομένου, καθώς και της ανάγκης λήψης μέτρων για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων.

Ευρήματα ερευνών² αποκαλύπτουν ότι οι πιο σημαντικές αιτίες που συμβάλλουν στον εγκλωβισμό ατόμων στην αλυσίδα της εμπορίας ανθρώπων είναι η γενική ανέχεια, το χαμηλό κοινωνικο-οικονομικό status, η ενδο-οικογενειακή βία, ο επηρεασμός από το φιλικό περιβάλλον και η έλλειψη πληροφόρησης.

² Τέτοιες έρευνες διεξήχθησαν από τη UNICEF, και την Οργάνωση "Save the Children" της Νορβηγίας το 2003 και την Barbara Limanowska 'Trafficking in human beings in Southeastern Europe' UNICEF/UNOHCHR/OSCE ODIHR.

Άτομα που επηρεάζονται άμεσα από τέτοιες καταστάσεις, τείνουν να επιθυμούν να μεταναστεύσουν σε πλουσιότερες χώρες, ώστε να εξασφαλίσουν καλύτερες συνθήκες διαβίωσης – γεγονός που τα καθιστά εύκολη λεία για τους διακινητές ανθρώπων.

Οι πρώτοι φορείς που εντόπισαν το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων και παρείχαν βοήθεια και υποστήριξη στα θύματα ήταν μη κυβερνητικές οργανώσεις. Το 1999, η Οργάνωση ZENA BiH μαζί με την ΜΚΟ LARA προετοίμασαν μία έρευνα για το *Εθελοντικό Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας* (United Nations Voluntary Trust Fund for Contemporary Forms of Slavery). Τα ευρήματά της έρευνας³ έδειξαν ότι η εμπορία γυναικών αποτελεί έντονο πρόβλημα και υπήρξαν το κίνητρο για τη λήψη μέτρων αντιμετώπισης του φαινομένου. Παρά το γεγονός ότι η δραστηριοποίηση κατά της εμπορίας ανθρώπων ήταν εκείνη την περίοδο ιδιαίτερα επικίνδυνη για τους εμπλεκόμενους, όσοι μπορούσαν να συμβάλουν στην καταπολέμηση του φαινομένου κατάφεραν να οργανωθούν. Σταδιακά, κρατικοί φορείς άρχισαν να συμμετέχουν στις προσπάθειες των ΜΚΟ. Στις αρχές του 2003, το κράτος άρχισε να αντιμετωπίζει το πρόβλημα αυτό, βασιζόμενο σε ευρήματα ερευνών και τις εμπειρίες των ΜΚΟ.

Η σύγχρονη κατάσταση της εμπορίας ανθρώπων στην Β&Ε είναι ικανοποιητική και υπάρχει καλή συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης και τοπικών, διεθνών και μη κυβερνητικών οργανισμών, ενώ αναπτύσσονται όργανα και εργαλεία κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που είναι υπεύθυνες για τη λειτουργία καταφυγίων για θύματα, προσέφεραν, κατά τη διάρκεια του έτους 2005, προστασία και υποστήριξη σε 66 πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων (44 αλλοδαποί και 22 πολίτες της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης). Οι αλλοδαποί πολίτες κατάγονται από τη Σερβία, το Μαυροβούνιο, τη Μολδαβία, τη Ρουμανία, την Ουκρανία, τη Ρωσία, την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Κίνα, τη Λευκορωσία και την Κροατία. Δεκατρία θύματα (το 30% των θυμάτων) ήταν ανήλικοι⁴.

³ Οι έρευνες διεξήχθησαν από τις Οργανώσεις ZENA BiH Mostar και LARA Bjel-jina το 1999, με την υποστήριξη του Εθελοντικού Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τις Σύγχρονες Μορφές Δουλείας.

⁴ Έκθεση για την εμπορία ανθρώπων και την παράνομη μετανάστευση στη Β&Ε για το 2005.

Σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια, συγκεκριμένα το 2002, όταν παρασχέθηκε κατάλυμα σε 225 θύματα σε ξενώνες, υπάρχει μία φθίνουσα τάση όσον αφορά τον αριθμό των ξένων πολιτών, ενώ υπάρχει αύξηση στον αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων στο εσωτερικό.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των διεθνών συνθηκών που αναφέρονται στο Παράρτημα 1, η Βοσνία και Ερζεγοβίνη προχώρησε στην αναθεώρηση της σχετικής της νομοθεσίας, θέτοντας σε ισχύ:

- Τον Ποινικό Κώδικα της Β&Ε
- Την Ποινική Δικονομία της Β&Ε
- Το Νόμο για το Δικαστήριο της Β&Ε
- Το Νόμο για την Εισαγγελία της Β&Ε
- Το Νόμο για την προστασία μαρτύρων που βρίσκονται υπό καθεστώς απειλής, και μαρτύρων σε ευάλωτη κατάσταση
- Το Νόμο για το πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων
- Το Νόμο για την κρατική έρευνα και υπηρεσία προστασίας
- Το Νόμο για την υπηρεσία εθνικών συνόρων
- Το Νόμο για τον έλεγχο και την επίβλεψη των εθνικών συνόρων
- Το Νόμο για τη διακίνηση και παραμονή αλλοδαπών και το άσυλο
- Το Νόμο για την ισότητα των φύλων, και
- Το Νόμο για την πρόληψη της ενδο-οικογενειακής βίας

Επιπλέον, αναπτύχθηκαν θεσμικοί μηχανισμοί για την εφαρμογή των παραπάνω νόμων στη Β&Ε.

Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί ποινικό αδίκημα μόνο υπό τον Ποινικό Κώδικα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. Ο Ομοσπονδιακός Ποινικός Κώδικας, ο Ποινικός Κώδικας της Δημοκρατίας της Srpska και της επαρχίας Brcko προβλέπουν μόνο περιπτώσεις μαστροπείας. Μόνο το Δικαστήριο της Β&Ε έχει δικαιοδοσία ακρόασης και εκδίκασης υποθέσεων σχετικών με εμπορία ανθρώπων.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η Β&Ε έχει υπογράψει Συμφωνίες επαναπατρισμού με τη **Σουηδία**, τη **Νορβηγία**, τη **Δανία** και τη **Ρουμανία**, και έχει αρχίσει διαπραγματεύσεις για την υπογραφή παρόμοιων συμφωνιών.

νίων με χώρες της ευρύτερης περιοχής. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι η Μολδαβία, η πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, η Αλβανία, η Βουλγαρία και η Τουρκία.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Το Νοέμβριο του 2001, δημιουργήθηκε μία Ομάδα Εργασίας, με σκοπό την προετοιμασία του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Η **Κρατική Ομάδα για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων**, αποτελείται από τους εκπροσώπους των Υπουργείων της Βοσνίας&Ερζεγοβίνης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Δικαιοσύνης, Ασφάλειας και Εξωτερικών, το Γραφείο του Εισαγγελέα, καθώς και εκπροσώπους της Υπηρεσίας Εθνικών Συνόρων. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων επικυρώθηκε από το Συμβούλιο των Υπουργών της Β&Ε στις 6 Δεκεμβρίου 2001.

Το 2005 υιοθετήθηκε ένα νέο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, για την τριετία 2005-2007. Αυτό το Εθνικό Σχέδιο Δράσης αποτελείται από τα ακόλουθα κεφάλαια:

- Πλαίσιο Στήριξης
- Πρόληψη
- Προστασία θυμάτων και μαρτύρων
- Ποινική Δίωξη και διεθνής συνεργασία

Το Υπουργείο Ασφαλείας θέτει υποψηφιότητα για ένα άτομο, για τη θέση του Εθνικού Συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, και το Συμβούλιο Υπουργών διορίζει το άτομο αυτό. Ο Εθνικός Συντονιστής, μαζί με την Κρατική Ομάδα παρακολουθούν και συντονίζουν την εφαρμογή των μέτρων και δραστηριοτήτων που προβλέπονται στο Σχέδιο Δράσης.

Δεδομένου ότι η προσοχή πρέπει να επικεντρωθεί ιδιαίτερα στην πρόληψη της εμπορίας παιδιών, το Μάρτιο του 2004 δημιουργήθηκε Υπό-Ομάδα για Παιδιά, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα σε εξειδικευμένη βάση.

Παρόλο που οι αρμοδιότητες του Εθνικού Συντονιστή δεν έχουν λάβει ακόμη τυπική μορφή, υπάρχει στενή συνεργασία μεταξύ αυτού και των Αξιωματικών Συνδέσμου, καθώς και με την Ομάδα Κρούσης για την καταπολέμηση της βίας. Η τελευταία, δημιουργήθηκε με σκοπό να ενισχύσει τις δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων στο μέγιστο δυνατό βαθμό και αποτελείται από τους εκπροσώπους του Γραφείου του Εισαγγελέα της Β&Ε, την Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων, την Κρατική Υπηρεσία Έ-

ρευνας και Προστασίας (SIPA) και το Τμήμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος της Αστυνομίας.

Σχόλιο

Στο αναθεωρημένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, της περιόδου 2005–2007, δεν συμπεριλήφθηκε κεφάλαιο για τον επαναπατρισμό των θυμάτων. Ωστόσο, εκτός από την πρόβλεψη φιλοξενίας και υποστήριξης κατά τη διάρκεια της παραμονής τους σε ξενώνα, τα θύματα που κατάγονται από τη Β&Ε, χρειάζονται βοήθεια με τις διαδικασίες επαναπατρισμού, κοινωνικοποίησης και επανένταξης, έτσι ώστε να επανακτήσουν την αυτοπεποίθησή τους και να γίνουν ενεργά μέλη της κοινωνίας. Η ανεπαρκής υποστήριξη ελλοχεύει τον κίνδυνο να εγκλωβιστούν ξανά τα θύματα στα δίκτυα της εμπορίας ανθρώπων και να χάσουν οριστικά την αυτοπεποίθησή τους

Παρόλο που υπάρχουν λίγα μόνο θύματα από τη Β&Ε που έχουν επαναπατριστεί μέχρι σήμερα, είναι αναγκαίο να συμπεριληφθεί στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης σχετικό κεφάλαιο, ώστε να προβλέπεται η λήψη μέτρων και διεξαγωγή ενεργειών για τον επαναπατρισμό και την επανένταξη των θυμάτων, καθώς και το διορισμό ατόμων που θα είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή των μέτρων αυτών

III . Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, κρατικοί φορείς και ΜΚΟ διοργανώνουν εκπαιδευτικά σεμινάρια με σκοπό τη δημιουργία υποδομής και την εκπαίδευση κρατικών αξιωματούχων, σε τακτά χρονικά διαστήματα. Σε συνεργασία με το Κέντρο Εκπαίδευσης Δικαστών και Εισαγγελέων, και την Δικαστική Επιτροπή της Brcko, **την αστυνομία**, τα μέλη των Κέντρων για τη Δημόσια Ασφάλεια της Δημοκρατίας του Srpska, και τα Υπουργεία Εσωτερικών των καντονιών, **δικαστές και εισαγγελείς** από ολόκληρη τη χώρα συμμετείχαν σε σεμινάρια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Σεμινάρια οργανώθηκαν, επίσης, για τη διαδικασία χειρισμού ενδεχομένων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, καθώς και για την παρουσίαση του Εγχειριδίου για την προστασία αλλοδαπών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τη διαχείριση δεδομένων, την καταγραφή, αξιολόγηση και αναθεώρηση (στο πλαίσιο του χρηματοδοτούμενου από την Ε.Ε. περιφερειακού προγράμματος CARDS).

Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν σεμινάρια για την SIPA και αστυνομικούς, δικαστές και εισαγγελείς, καθώς και για την ενημέρωση του κοινού, σε συνεργασία με το Κέντρο Εκπαίδευσης Δικαστών και Εισαγγελέων.

Για τα μέλη της Εθνικής Ομάδας οργανώθηκαν διάφορα επιμορφωτικά ταξίδια. Κατά περίπτωση, στα ταξίδια αυτά συμμετείχαν και εκπρόσωποι ΜΚΟ.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ του Γραφείου του Εθνικού Συντονιστή, και μη κυβερνητικών και διεθνών οργανισμών, διοργανώνονταν **τακτικές συναντήσεις** ανά τρίμηνο. Οι συναντήσεις αυτές παρείχαν βήμα για ανταλλαγή πληροφοριών επί εφαρμοσμένων και υπό σχεδίαση ενεργειών, καθώς και για το συντονισμό και την εναρμόνιση τέτοιων δραστηριοτήτων, ώστε να αποφεύγεται ο διπλασιασμός ενεργειών και να διευθετείται η παράλληλη διασπορά κονδυλίων.

Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η εμπορία ανθρώπων, είναι απαραίτητη η ανάλυση, σε τακτά χρονικά διαστήματα, των τάσεων που συμβάλλουν στην εξέλιξη του φαινομένου αυτού. Ως εκ τούτου, ο Εθνικός Συντονιστής, σε συνεργασία με τη UNICEF, διόρισε έναν **Ειδικό Περιφερειακό** για τη διεξαγωγή έρευνας και ανάλυσης στον τομέα αυτό, επικεντρωνόμενος στις ενδείξεις για αυξημένους αριθμούς θυμάτων ενδοσυνοριακής εμπορίας ανθρώπων με απώτερο σκοπό την σύνταξη έκθεσης. Η Έκθεση αυτή έχει σημασία γιατί αποτελεί την πρώτη αναλυτική επισκόπηση αυτής της νέας τάσης και παρουσιάζει τις διαθέσιμες δομές για την παροχή βοήθειας στα θύματα.

Είναι επίσης σημαντικό να τονιστεί η σημασία της **Αρχικής Έκθεσης για τη Βία κατά των Παιδιών**, που προετοιμάστηκε από το Συμβούλιο για τα Παιδιά, και ειδικά τα συμπεράσματά της που σχετίζονται με το πρόβλημα της εμπορίας παιδιών.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και κρατικοί φορείς αποτελούν, ατομικά ή συλλογικά, μέλη πολυάριθμων περιφερειακών δικτύων για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων (INTERPOL, EUROPOL, Πρωτοβουλία Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη-SECI, Περιφερειακό Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων-RING). Έχουν επιτύχει να προωθήσουν την περιφερειακή συνεργασία για διάφορα θέματα. Αξίζει να επιση-

μανθεί η στενή συνεργασία μεταξύ του Υπουργείου Ασφαλείας και της INTERPOL, της EUROPOL και του Κέντρου Πρωτοβουλίας Συνεργασίας στη Νοτιοανατολική Ευρώπη, καθώς και η δέσμευση του Υπουργείου αυτού για την προετοιμασία της Σύμβασης για την Αστυνομική Συνεργασία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Η Οργάνωση *ZENA BiH* συνεργάζεται με ΜΚΟ/μέλη του κροατικού Δικτύου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων *PETRA*. Είναι επίσης μέλος του Δικτύου **ΑΡΙΑΔΝΗ** κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Ανατολική Ευρώπη.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η εφαρμογή των διαφόρων δραστηριοτήτων χρηματοδοτείται από πόρους που προέρχονται από το Συμβούλιο των Υπουργών, τη UNICEF και τη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της κυβέρνησης της Ισλανδίας στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ). Εκτός από την Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών (USAID), συγχρηματοδοτούν επίσης δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων και ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (IOM), το Δίκτυο Star για την Παγκόσμια Μάθηση (Star Network of World Learning) και η CRS (Catholic Relief Services).

ΙV. Εφαρμογή της Νομοθεσίας κατά της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Τοπικές και διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και οι Αρχές της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, διεξήγαγαν διάφορες ενημερωτικές εκστρατείες τα τελευταία χρόνια. Οι κοινωνικές ομάδες που απετέλεσαν τον στόχο αυτών των εκστρατειών ήταν:

- Φορείς υπεύθυνοι για την εφαρμογή της νομοθεσίας στη B&E (αστυνομικοί, γραφεία μετανάστευσης, Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων),
- μαθητές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, και
- έμμεσα, ολόκληρος ο πληθυσμός της B&E.

Οι φορείς αυτοί διεξήγαγαν διάφορες εκστρατείες το 2005 στοχεύοντας τις ακόλουθες κοινωνικές ομάδες: γονείς και δάσκαλοι, άνδρες ως ενδεχόμενοι χρήστες των υπηρεσιών των διακινούμενων θυμάτων (αυτή η εκστρατεία απετέλεσε και την πρώτη που απευθύνεται σε αυτή την πληθυσμιακή ομάδα, και σχετική προσπάθεια με άνδρες καταβάλλεται σαν πιλοτικό σχέδιο από την Οργάνωση *ZENA BiH Mostar*).

Η **Ομάδα για την Πρόληψη και την Οικονομική Ενίσχυση** εργάζεται στα πλαίσια της Εθνικής Ομάδας για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης. Αυτή η Ομάδα έχει σχεδιάσει δραστηριότητες που θα διεξαχθούν σε συνεργασία με άλλες ομάδες, αρχές, τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς. Επιπλέον, άλλες παρόμοιες δραστηριότητες διεξάγονται ήδη, όπως η ανάπτυξη **εκπαιδευτικού προγράμματος**, που περιλαμβάνει την αναγνώριση του κινδύνου της εμπορίας ανθρώπων, την προώθηση της ισότητας των φύλων, την αντιμετώπιση της βίας που πηγάζει από τις διακρίσεις μεταξύ των δύο φύλων, την απειλή του AIDS/HIV, και τον εντοπισμό της σύνδεσης του εθισμού σε ναρκωτικές ουσίες και του εξαναγκασμού σε καταναγκαστική πορνεία από δίκτυα οργανωμένου εγκλήματος.

Ένα ενδιαφέρον παράδειγμα εκστρατείας για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων είναι η έκδοση από την Οργάνωση *ZENA BiH Mostar*, σε 20.000 αντίτυπα, βιβλίου με αληθινές ιστορίες γραμμένες από τα ίδια τα θύματα. Το βιβλίο αυτό πουλήθηκε στη συμβολική τιμή του ενός ευρώ και τα έσοδα διατέθηκαν σε ξενώνα για θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Πρέπει να σημειωθεί ότι για μακρά περίοδο, η Β&Ε ήταν χώρα διέλευσης και προορισμού για θύματα εμπορίας ανθρώπων. Παρόλο που οι ΜΚΟ προειδοποίησαν για το ενδεχόμενο να μετατραπεί σε χώρα προέλευσης, οι κρατικοί θεσμοί δεν είχαν την προθυμία να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα.

Έρευνα,⁵ η οποία πραγματοποιήθηκε από διάφορους τοπικούς και διεθνείς οργανισμούς στη Β&Ε, έδειξε ότι οι βασικοί παράγοντες εξαιτίας των οποίων τα άτομα παγιδεύονται στα δίκτυα εμπορίας ανθρώπων είναι:

- Γενική ανέχεια
- Χαμηλό κοινωνικοοικονομικό status
- Ενδο-οικογενειακή βία
- Έλλειψη πληροφόρησης
- Επηρεασμός από άτομα του φιλικού περιβάλλοντος

Επιπλέον, έρευνα⁶ επί του επιπέδου πληροφόρησης των πολιτών για την εμπορία ανθρώπων δείχνει ότι το επίπεδο αυτό είναι υψηλότερο στα αστικά κέντρα, σε σύγκριση με τις αγροτικές πε-

⁵ Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τη UNICEF και την Οργάνωση "Save The Children" της Νορβηγίας το 2002 και το 2003.

⁶ Η Έρευνα πραγματοποιήθηκε από την Οργάνωση ZENA BiH, με την υποστήριξη του BHRN το 2006.

ριοχές. Ωστόσο, τα θύματα, στην πλειοψηφία τους προέρχονταν από αυτές ακριβώς τις περιοχές.

Προς το παρόν, τα προγράμματα και οι δραστηριότητες για την οικονομική ανάπτυξη της Β&Ε, ως χώρας σε οικονομική μετάβαση, δεν στοχεύουν στην βελτίωση της κατάστασης της γενικής φτώχειας και του χαμηλού κοινωνικοοικονομικού status. Ο αριθμός των ατόμων που είναι εγγεγραμμένα στα γραφεία εύρεσης εργασίας και η χαμηλή αγοραστική δύναμη μπορούν να αποτελέσουν ενδεικτικά στοιχεία της υπόθεσης αυτής.

Ωστόσο, το κεφάλαιο για την πρόληψη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης της τριετίας 2005-2007 θέτει ως προγραμματικό στόχο, τη βελτίωση των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων. Για το σκοπό αυτό, παρέχει υποστήριξη για την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων που στοχεύουν στην οικονομική ενίσχυση των γυναικών. Παραμένει να φανεί σε ποιο βαθμό ο στόχος αυτός θα επιτευχθεί.

B. Αρωγή και προστασία

Από το 1999, ο **Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)** έχει αποκτήσει ηγετικό ρόλο στην παροχή φιλοξενίας στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Το γεγονός αυτό συνδέεται με το ότι ο ΔΟΜ ήταν ο μόνος οργανισμός που εφαρμόζε τις διαδικασίες επαναπατριsmού.

Η φιλοξενία των θυμάτων σε Κέντρα Υποδοχής εξαρτάται από την αναγνώριση σε αυτά της ιδιότητας του θύματος εμπορίας ανθρώπων και τον επαναπατριsmό τους στις χώρες προέλευσης.

Δεδομένου ότι η διαδικασία επαναπατριsmού, οργανωμένη από διεθνείς οργανισμούς, δεν ήταν αυτοσυντηρούμενη, το Υπουργείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τους Πρόσφυγες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Εθνικού Σχεδίου Δράσης, ανέπτυξε πρόγραμμα για την ίδρυση κέντρων υποδοχής. Ο στόχος ήταν η παροχή μίας καλύτερης προσέγγισης, προσανατολισμένης στα δικαιώματα των θυμάτων, μεγαλύτερης περιόδου αποκατάστασης και διευκόλυνσης της μετάδοσης πληροφοριών.

Κατά την περίοδο αυτή, μερικές ΜΚΟ είχαν ήδη αναπτύξει δομές για την παροχή άμεσης υποστήριξης στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η συμμετοχή τους στην ίδρυση Κέντρων Υποδοχής ήταν περιορισμένη λόγω της έλλειψης πόρων, παρά το γεγονός ότι τρία μέλη του RING ήταν ικανά να παρέχουν άμεση βοήθεια σε 100 γυναίκες κατά την περίοδο από το 1999 έως το 2002. Όλες αυτές οι ΜΚΟ παρέχουν ιατρικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες, νομική βοήθεια και άλλες μορφές υποστήριξης.

Επιπλέον, εκδόθηκαν **προσωρινές οδηγίες** για την αντιμετώπιση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Αυτές έθεσαν τους κανόνες και τον κώδικα συμπεριφοράς για όλες τις κρατικές αρχές και άλλες οντότητες που επιδιώκουν την καταστολή της εμπορίας ανθρώπων.

Το Υπουργείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τους Πρόσφυγες υπέγραψε ένα **Πρωτόκολλο Συνεργασίας** με πολλές ΜΚΟ, μέλη του δικτύου RING. Αυτό το Πρωτόκολλο εισάγει πρόσθετες ρυθμίσεις σχετικά με τις προσωρινές οδηγίες για τη συμπεριφορά απέναντι στα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Οι τελευταίες είναι ακόμη σε ισχύ, παρά το γεγονός ότι υπάρχει πλέον πιο λεπτομερής έκδοση.

Εξαιτίας της έλλειψης κρατικών φορέων για τη φιλοξενία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, το Υπουργείο Ασφαλείας, το Μάρτιο του 2005, υπέγραψε Συμφωνίες Συνεργασίας με τις παρακάτω ΜΚΟ: *LARA, Medica Zenica, Medjenarodni Forum Sildarnosti* (Διεθνές Φόρουμ Αλληλεγγύης), *Group EMMAUS International Tuzla, La Strada Mostar and ZENA BiH Mostar*. Οι Συμφωνίες αυτές ρυθμίζουν τα δικαιώματα και υποχρεώσεις των συμβαλλομένων μερών, σύμφωνα με την πρόβλεψη για τους κλειστού τύπου ξενώνες για θύματα εμπορίας ανθρώπων (αλλοδαποί πολίτες). Αντίστοιχα, οι ΜΚΟ έχουν την υποχρέωση να μεταφέρουν τα θύματα σε ξενώνες και να τους παρέχουν στέγη, τροφή και ιατρική περίθαλψη. Οι απαιτούμενοι πόροι θα εξευρεθούν από δωρητές και άλλες πηγές. Το Υπουργείο Ασφαλείας επιβλέπει τις εργασίες των ΜΚΟ στον τομέα αυτό.

Τον Ιούλιο του 2005 στο Vlasic, υπογράφηκε από τους παρακάτω κρατικούς και ανεξάρτητους φορείς, η **Διαδικασία για την Μεταχείριση των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων στη Βοσνία και Ερζεγοβίνη**: ο Εθνικός Συντονιστής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της παράνομης μετανάστευσης, η Ομοσπονδία της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, το Γραφείο του Εισαγγελέα της επαρχίας Brcko, η Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων, το Υπουργείο Ασφαλείας-Τομέας για το Άσυλο και τη Μετανάστευση, το Υπουργείο Εσωτερικών της Δημοκρατίας Srpska, το Γραφείο του Εισαγγελέα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, η Κρατική Υπηρεσία Έρευνας και Προστασίας (State Investigation and Protection Agency), το Υπουργείο Ασφαλείας της Ομοσπονδίας της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, και το Αστυνομικό Τμήμα της επαρχίας Brcko.

Δεν υπάρχει **τηλεφωνική γραμμή SOS** που να λειτουργεί από κρατικό φορέα. Μόνο ΜΚΟ προσφέρουν αυτού του είδους την υπηρεσία.

Τον Ιούλιο του 2004, σύμφωνα με το Νόμο για τη **μετακίνηση και παραμονή αλλοδαπών και αιτούντων άσυλο**, που υιοθετήθηκε υπό την αρμοδιότητα του Υπουργείου Ασφαλείας, το Υπουργείο αυτό και η ΜΚΟ *Vasa prava* (τα δικαιώματά σου) υπέγραψαν συμφωνία για την παροχή **δωρεάν νομικής βοήθειας** σε πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η δωρεάν νομική βοήθεια περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την παροχή νομικών συμβουλών, την συμπλήρωση διάφορων νομικών εγγράφων, καθώς και την εκπροσώπηση σε όλες τις διοικητικές υποθέσεις, ενώπιον δικαστηρίων και κρατικών οργάνων.

Εξαιτίας του γεγονότος ότι, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, δεν γίνεται αποδεκτή η ύπαρξη θυμάτων ενδοσυννοριακής εμπορίας ανθρώπων, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης δεν περιλαμβάνει ρυθμίσεις για τον επαναπατρισμό των θυμάτων, με συνέπεια οι σχετικές δραστηριότητες να διεξάγονται από ΜΚΟ. Η πρώτη υπόθεση επαναπατρισμού στη Β&Ε αποτελεί ένα καλό παράδειγμα: το κορίτσι επαναπατρίστηκε από την Ιταλία. Ο ΔΟΜ παρείχε στην Οργάνωση *ZENA BiH*, από την οποία παρελήφθη το θύμα, μικρή αλλά ουσιαστική οικονομική στήριξη για τον επαναπατρισμό και την επανένταξη του θύματος.

Επιπλέον, δημιουργήθηκε μια Θεματική Ομάδα για την προστασία θυμάτων και μαρτύρων. Η Ομάδα αυτή επικεντρώνεται στην αναγνώριση του υπάρχοντος νομοθετικού πλαισίου, την διεξαγωγή σχετικής ανάλυσης, τη σύγκριση με διεθνή επίπεδα (standards) και την αναγνώριση των πρακτικών πτυχών του προβλήματος.

Στο πλαίσιο αυτό, προετοιμάζεται **Εγχειρίδιο Οδηγιών για την Προστασία Θυμάτων Ενδο-συννοριακής Εμπορίας Ανθρώπων**, τονίζοντας ότι δεδομένης της συνολικής κατάστασης που επικρατεί στη Β&Ε είναι απαραίτητη η προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, και ειδικά εκείνων που συνεργάζονται ως μάρτυρες. Το παραπάνω εγχείρημα αναγνωρίζεται ως ιδιαίτερος πολύπλοκο και απαιτητικό.

Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι τα θύματα και οι μάρτυρες που κατάγονται από άλλες χώρες, απολαμβάνουν επίσης δικαιωμάτων φιλοξενίας, νομικής βοήθειας, ιατρικής περίθαλψης, παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και επαναπατρισμού.

Γ. Δίωξη

Το νομικό πλαίσιο αναπτύχθηκε με σκοπό να παρέχει αποτελεσματική ποινική δίωξη για τους διακινητές ανθρώπων. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να αναπτυχθεί περαιτέρω το τεχνικό και επαγγελματικό δυναμικό, και να προωθηθεί η συνεργασία μεταξύ υπηρεσιών και του Γραφείου του Εισαγγελέα, ώστε να γίνει εφικτή η αποτελεσματική εφαρμογή του νόμου.

Το **Γραφείο του Εισαγγελέα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης** είναι η αρμόδια αρχή για την δίωξη των εμπορών ανθρώπων.

Το **Δικαστήριο της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης** έχει ήδη προβεί επιτυχώς στην εκδίκαση υποθέσεων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων.

Σύμφωνα με το **Νόμο για την Υπηρεσία Έρευνας και Προστασίας**, (*State Investigation and Protection Agency SIPA*), η Υπηρεσία αυτή είναι υπεύθυνη για την πρόληψη και έρευνα ποινικών αδικημάτων που υπάγονται στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, περιλαμβανομένων των ποινικών αδικημάτων που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων.

Η **Ομάδα για την Καταστολή της Εμπορίας Ανθρώπων και Σεξουαλικών Αδικημάτων** (*Team for Suppression of Trafficking and Sexual Offences*) αποτελεί μέρος του Ποινικού Τμήματος και Τμήματος Έρευνας της SIPA (Criminal and Investigation Department). Ο πρωταρχικός του στόχος είναι η πρόληψη, έρευνα και καταστολή ποινικών αδικημάτων που υπάγονται στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης. (Άρθρο 185–Κατάργηση της Δουλείας και Μεταφοράς Ανθρώπων υπό καθεστώς δουλείας, Άρθρο 186–Εμπορία Ανθρώπων, Άρθρο 187–Διεθνής Στρατολόγηση με Σκοπό την Πορνεία, Άρθρο 188–Παράνομη Παρακράτηση Εγγράφων, Άρθρο 189–Παράνομη Διακίνηση Ατόμων, σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης).

Επίσης, άλλες ομάδες δημιουργήθηκαν στα πλαίσια του Αρχηγείου της SIPA, σε περιφερειακά γραφεία στο Sarajevo, στην Banja Luka και το Mostar. Υπάρχουν επίσης σχέδια για την ίδρυση περιφερειακών γραφείων στις Επαρχίες Brcko και Tuzla.

Το Εθνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε δύο Νόμους το 2004: το *Νόμο για την Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων* και το *Νόμο για τον έλεγχο και την επίβλεψη των εθνικών συνόρων*, οι οποίοι προσδιόρισαν την αρμοδιότητα της Υπηρεσίας Εθνικών Συνόρων και

τον έλεγχο και επίβλεψη των εθνικών συνόρων. Οι Νόμοι αυτοί σχηματίζουν ένα αποτελεσματικό νομικό πλαίσιο για την καταστολή της παράνομης μετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων.

Το Εθνικό Κοινοβούλιο υιοθέτησε το Νόμο για το **πρόγραμμα προστασίας μαρτύρων**, το οποίο παρέχει το νομικό πλαίσιο για αποτελεσματικότερη προστασία, περιλαμβανομένων υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων. Ο Νόμος παρέχει προστασία της ταυτότητας των μαρτύρων και εμπιστευτικότητα των καταθέσεών τους. Στο τέλος του 2004, ιδρύθηκε Τμήμα για την προστασία μαρτύρων στα πλαίσια της SIPA. Για μία πιο αποτελεσματική εφαρμογή, οι δομές της SIPA, και συγκεκριμένα οι ικανότητες του τμήματος, πρέπει να αναπτυχθούν, και η διεθνής συνεργασία στον τομέα της προστασίας μαρτύρων να προωθηθεί. Στα θύματα που έχουν ήδη καταθέσει ενώπιον του Δικαστηρίου της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, παρασχέθηκε ασφαλής κατοικία, όπως επιβάλλει το καθεστώς τους ως μάρτυρες υπό προστασία.

Το 2005, Τμήματα αρμόδια για την εφαρμογή της νομοθεσίας της Β&Ε υπέβαλαν στο Γραφείο του Εισαγγελέα 36 αναφορές εναντίον 59 ατόμων που φέρονταν να σχετίζονται με ποινικά αδικήματα εμπορίας ανθρώπων. Το Γραφείο του Εισαγγελέα ερεύνησε συνολικά 68 υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων και άλλα σχετικά ποινικά αδικήματα. 37 υποθέσεις ξεκίνησαν το 2005, ενώ 312 ερευνητικές διαδικασίες άρχισαν το 2004 και συνεχίστηκαν το 2005. Το Γραφείο του Εισαγγελέα παρέπεμψε στα δικαστήρια 24 υποθέσεις εναντίον εμπόρων ανθρώπων και δραστών άλλων εγκληματικών πράξεων, ενώ τα δικαστήρια επιβεβαίωσαν 26 κατηγορίες. Μέχρι το τέλος του 2005, υπήρχαν 39 υποθέσεις των οποίων η λύση τους εκκρεμούσε και η διερεύνησή τους συνεχίστηκε το 2006. Κατά τη διάρκεια του 2005, 17 άτομα διώχθηκαν και τους επιβλήθηκαν ποινές από τα Δικαστήρια της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης.

Σχόλια

- Οι Αξιωματούχοι Κρατικών Φορέων δεν είναι ικανοποιητικά εκπαιδευμένοι ώστε να εφαρμόζουν τους ισχύοντες νόμους. Δεν διαθέτουν αρκετή ευαισθησία όταν εργάζονται άμεσα με θύματα, και ιδιαίτερα όταν πρόκειται για παιδιά. Το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται στον τομέα της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα πλαίσια κρατικών φορέων, είναι υπερβολικά χαμηλό (ειδικά στην Υπηρεσία Εθνικών Συνόρων).

- Υπάρχει έλλειψη ανθρώπινων και υλικών πόρων στους Φορείς που είναι επιφορτισμένοι με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Υπάρχει έλλειψη συνεργασίας μεταξύ αξιωματούχων.
- Δεν υπάρχει στη Β&Ε βάση δεδομένων που να αποκαλύπτει τον πραγματικό αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Έχει εμφανιστεί το πρόβλημα των ψεύτικων γάμων. Οι διακινητές παντρεύονται κορίτσια –πιθανώς θύματα εμπορίας ανθρώπων στην χώρα καταγωγής τους- και τις μεταφέρουν νόμιμα στη Β&Ε. Στο σημείο αυτό, οι διακινητές εξαναγκάζουν τα κορίτσια σε πορνεία.
- Έλλειψη πόρων τόσο στους κρατικούς φορείς όσο και στις ΜΚΟ.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- **Η Καλή Συνεργασία** μεταξύ τοπικών και διεθνών οργανισμών και κρατικών φορέων, έχει συμβάλει ώστε ένα μεγάλο μέρος των προβλημάτων να βρίσκεται ήδη στη διαδικασία επίλυσης. Τα πρώτα αποτελέσματα δείχνουν ότι τα μέτρα που υιοθετήθηκαν θα είναι δημιουργικά και εφαρμόσιμα στην πράξη.
- Δραστηριότητες που διενεργήθηκαν με τη συνεργασία ΜΚΟ και του δημόσιου τομέα, περιλαμβανομένης της υπογραφής των Συμφωνιών που αναφέρθηκαν παραπάνω, η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου, η οργάνωση κοινών επιμορφωτικών ταξιδιών στο εξωτερικό και η οργάνωση σεμιναρίων και συναντήσεων εργασίας στην πόλη. Η συνεργασία μεταξύ των ΜΚΟ και της κυβέρνησης είναι ικανοποιητική και οι κρατικοί θεσμοί είναι πάντα πρόθυμοι να ακολουθήσουν τις κατευθυντήριες γραμμές που τίθενται από τις ΜΚΟ.
- Εκτός της Επιτροπής Ηνωμένων Μεθοδιστών για Αρωγή (United Methodist Committee on Relief) και της Υπηρεσίας των Ηνωμένων Πολιτειών για τη Διεθνή Ανάπτυξη, οι ΜΚΟ έχουν λάβει μεγάλη υποστήριξη στις προσπάθειές τους από το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights - UNOHCHR), το Γραφείο του Εισαγγελέα της Ομοσπονδίας της Β&Ε, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Ομοσπονδίας της Β&Ε, και το Γραφείο του Εθνικού Συντονιστή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

- Παράδειγμα καλής πρακτικής αποτελεί επίσης και η έκδοση του βιβλίου *Η Μαργαρίτα μπορεί να είναι η αδερφή σου, η κόρη σου, μία φίλη...* (*MARGUERITE can be your sister, daughter, a friend...*), που απετέλεσε μέρος της εκστρατείας της Οργάνωσης *ZENA BiH* που έλαβε χώρα το 2004. Είναι μία συλλογή από πραγματικές, συγκλονιστικές ιστορίες γραμμένες από θύματα εμπορίας ανθρώπων (έμφαση πρέπει να δοθεί στο γεγονός ότι πρόκειται για ιστορίες που γράφτηκαν από θύματα εμπορίας ανθρώπων, όχι μόνο από τη Β&Ε, αλλά και από ολόκληρη την Ευρώπη). Οι γυναίκες θύματα που συμφώνησαν να δημοσιοποιήσουν την ιστορία τους, συνέβαλαν με τον τρόπο αυτό στην αποτελεσματικότερη ενημέρωση του κοινού.
- Αξίζει να σημειωθεί ότι ΜΚΟ από όλο τον κόσμο, περιλαμβανομένων της Βοσνίας και Ερζεγοβίνης, της Γαλλίας, της Σερβίας και της πρώην Γιουγκοσλαβικής Δημοκρατίας της Μακεδονίας, δημοσιεύουν άρθρα στο **περιοδικό** *START BiH* που κυκλοφορεί κάθε δύο εβδομάδες.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Το πρώτο και σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, είναι η **επανένταξη**. Όλα τα προγράμματα που εφαρμόζονται από τις ΜΚΟ και τις Κρατικές Υπηρεσίες, επικεντρώνονται στην παροχή στήριξης, όπως είναι η φιλοξενία σε ξενώνες. Ωστόσο, δεν έχουν αντιμετωπίσει επαρκώς το ζήτημα της επανένταξης των θυμάτων, με άλλα λόγια το ζήτημα της κοινωνικοποίησής τους. Δεν υπάρχει περαιτέρω παρακολούθηση των υποθέσεων των θυμάτων μετά την αποχώρησή τους από τους ξενώνες. Αυτό έχει σαν επακόλουθο τον κοινωνικό αποκλεισμό των θυμάτων, καθώς και την συνάντηση δυσκολιών κατά την προσπάθειά τους να ενταχθούν στην αγορά εργασίας. Τα θύματα μπορεί, συνεπώς, να διατρέχουν τον κίνδυνο να παγιδευτούν εκ νέου από δίκτυα εμπορίας ανθρώπων.
- **Δεν υπάρχει σωστή συνεργασία και συντονισμός** μεταξύ χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, ώστε να παρακολουθούνται οι υποθέσεις των θυμάτων.
- Οι ΜΚΟ που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, αντιμετωπίζουν το πρόβλημα των **περιορισμένων οικονομικών πόρων**.
- Παρά τη σημασία των **εκστρατειών ενημέρωσης** για την εμπορία ανθρώπων, είναι προφανές ότι δεν επαρκούν για την πρόληψη του φαινομένου. Τα αστικά κέντρα είναι ήδη πλή-

πως καλυμμένα από αυτή την άποψη, ενώ οι αγροτικές περιοχές παραμελούνται.

- Παρά το γεγονός ότι το Εθνικό Σχέδιο Δράσης προβλέπει την οικονομική ενίσχυση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, οι θεμελιώδεις κοινωνικοοικονομικές αιτίες της εμπορίας ανθρώπων δεν έχουν αντιμετωπιστεί επαρκώς.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Είναι αναγκαία μία πιο σοβαρή προσέγγιση του ζητήματος της **επανεένταξης των επαναπατρισμένων** θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

1. Απαιτείται καλύτερη συνεργασία και συντονισμός ανάμεσα στις κυβερνήσεις της περιφέρειας και τις ΜΚΟ.
2. Οι στρατηγικές μείωσης κινδύνου θα πρέπει να βασίζονται στα ευρήματα που προκύπτουν από σχετικές έρευνες. Δεδομένου ότι τέτοια ευρήματα αποκαλύπτουν τις βαθύτερες αιτίες της εμπορίας ανθρώπων, θα πρέπει να δοθεί μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικών που να αντιμετωπίζουν αυτές τις κοινωνικο-οικονομικές αιτίες (γενική ανέχεια, χαμηλό κοινωνικοοικονομικό status, ενδο-οικογενειακή βία, κ.α.).
3. Θα πρέπει να παρασχεθεί στις **ΜΚΟ** πρόσθετη **οικονομική και υλική υποστήριξη**, και ιδιαίτερα σε εκείνες που εδρεύουν στις χώρες προέλευσης, με μακρά εμπειρία, καθώς και ανθρώπινη και υλική πόροι για την πρόληψη, υποστήριξη και επανεένταξη των θυμάτων. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να στραφεί η προσοχή στα θύματα που προέρχονται από τη Β&Ε, και να τους παρασχεθεί εκπαίδευση, επανεκπαίδευση, πρόσθετα προσόντα και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, κατοικία και συστηματική συμβουλευτική υποστήριξη.
4. Αναφορικά με τις δραστηριότητες ενημέρωσης, είναι αναγκαίο να στραφεί η προσοχή σε μικρές πόλεις και αγροτικές περιοχές, από όπου προέρχονται τα θύματα στην πλειονότητα των περιπτώσεων. Έντυπο υλικό θα πρέπει να διανεμηθεί σε χωριά, και συνέδρια θα πρέπει να διοργανωθούν με τη συμ-

μετοχή ανδρών που ενδιαφέρονται να μάθουν περισσότερα για το πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, θα πρέπει να προβλέπεται μικρή οικονομική ενίσχυση των συμμετεχόντων σε συνέδρια ή ομάδες εργασίας, όταν διοργανώνονται, ώστε να κινητοποιηθεί η συμμετοχή του κοινού, υποθέτοντας ότι θα ενδιαφερθούν αργότερα για τη συζήτηση.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ARIADNE	Δίκτυο για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων στη Νοτιοανατολική και Α. Ευρώπη
BiH	Βοσνία και Ερζεγοβίνη
BHRN	Βαλκανικό Δίκτυο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
CARDS	Κοινοτική Υποστήριξη για την Ανοικοδόμηση, την Ανάπτυξη και τη Σταθεροποίηση (πρωτοβουλία Ευρωπαϊκής Ένωσης)
CRS	Καθολικές Υπηρεσίες Αρωγής
EMMAUS	Διεθνές Κίνημα κατά της Φτώχειας
EUROPOL	Ευρωπαϊκό Γραφείο Αστυνομίας
FYROM	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
LARA	ΜΚΟ
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
IOM	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ)
OSCE	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ)
ODIHR	Γραφείο του ΟΑΣΕ για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
PETRA	Βαλκανικό Δίκτυο σε Κρατικό Επίπεδο
RING	Περιφερειακό Δίκτυο για την Πρόληψη της Εμπορίας Ανθρώπων
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης
SIPA	State Investigation and Protection Agency
UNICEF	Ταμείο των Ηνωμένων Εθνών για τα Παιδιά
UNOHCHR	Ύπατη Αρμοστέία των ΗΕ για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα
USAID	Υπηρεσία Ηνωμένων Πολιτειών για την Διεθνή Ανάπτυξη
ZENA	ΜΚΟ

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

Συντάκτες

- ∅ Assistance Centre for Torture Survivors - ACET
- ∅ Bulgarian Gender Research Foundation - BGRF

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας βρίσκεται στην Νοτιοανατολική Ευρώπη στην βαλκανική χερσόνησο, βρέχεται από τη Μαύρη Θάλασσα (ανατολικά), συνορεύει με τη Ρουμανία (βόρεια), τη Σερβία, το Μαυροβούνιο και την ΠΓΔΜ (δυτικά), την Ελλάδα (νότια) και με την Τουρκία (ΝΑ).

Η εμπορία ανθρώπων, ιδιαίτερα γυναικών αποτελεί ένα σοβαρό πρόβλημα για την Βουλγαρία, η οποία είναι χώρα προέλευσης, προορισμού καθώς και ενδιάμεσος σταθμός των διακινητών. Η σοβαρότητα του προβλήματος επισημάνθηκε στην έκθεση *Προόδου της Βουλγαρίας για την ενσωμάτωσή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση* της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για το 2005, στην έκθεση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της κυβέρνησης των ΗΠΑ, το 2005, καθώς και από την ίδια τη βουλγαρική κυβέρνηση. Η έκθεση της κυβέρνησης των ΗΠΑ σχετικά με την Εμπορία Ανθρώπων του 2006, αναφέρει ότι η Βουλγαρία είναι χώρα προέλευσης, προορισμού και διέλευσης για γυναίκες και κορίτσια που προέρχονται από τη Ρουμανία, τη Μολδαβία, τη Ρωσία, την Ουκρανία, την Αρμενία, το Λίβανο και την Κεντρική Ασία και μέσω Βουλγαρίας προωθούνται στη Γερμανία, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, την Τσεχία, την ΠΓΔΜ και την περιοχή του Κοσόβου. Σύμφωνα με μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και κυβερνητικές πηγές, νέες γυναίκες μεταξύ 18 και 24 ετών, με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο και προβληματικές οικογενειακές σχέσεις, αποτελούν την πιο ευάλωτη ομάδα για διακίνηση. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, παρά τη συνεχή μείωση του ποσοστού ανεργίας, οι περισσότερες γυναίκες-θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν είχαν πρόσβαση σε απασχόληση αντίστοιχη της εκπαίδευσης και των ικανοτήτων τους.

Τα παιδιά Ρομά διακινούνται εντός και εκτός των συνόρων της Βουλγαρίας κυρίως για καταναγκαστική επαιτεία και μικροκλοπές. Το 2005, οι Αυστριακές αρχές εντόπισαν 700 παιδιά Ρομά, τα οποία είχαν διακινηθεί από τη Βουλγαρία για καταναγκαστική επαιτεία και σεξουαλική εκμετάλλευση. Το Υπουργείο Εσωτερικών σημείωσε μία αύξηση του αριθμού των ανδρών και των αγοριών-θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την εκμετάλλευση εργασίας.

Η τελευταία έκφανση του φαινομένου είναι η εμπορία βρεφών. Έγκυες γυναίκες διασχίζουν τα σύνορα για να γεννήσουν και να πουλήσουν τα βρέφη τους.

Η INTERPOL, στην πιο πρόσφατη έκθεση της, αναφέρει ότι Βούλγαροι έχουν οργανώσει κύκλωμα εμπορίας βρεφών το οποίο ερευνάται στην Ελλάδα, όπου και δραστηριοποιείται εντονότερα, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Πορτογαλία.

Σύμφωνα με στοιχεία του Εξειδικευμένου Γραφείου για την Καταπολέμηση του Οργανωμένου Εγκλήματος του Υπουργείου Εσωτερικών, υπάρχει στενή σχέση της εμπορίας ανθρώπων και του οργανωμένου εγκλήματος. Το 2002, το εν λόγω Γραφείο εντόπισε 42 ομάδες οργανωμένου εγκλήματος αναμεμειγμένες στην εμπορία γυναικών για σεξουαλική εκμετάλλευση, 14 οργανωμένες εγκληματικές ομάδες που σχετίζονταν με την παράνομη διακίνηση ανθρώπων, πέντε ομάδες που προσέφεραν εργασία στο εξωτερικό και δύο αναμεμειγμένες σε πλαστογράφηση διαβατηρίων, πιστωτικών καρτών, κτλ.

Η Βουλγαρία αν και δεν συμμορφώνεται πλήρως με τα ελάχιστα διεθνή επίπεδα για την εξάλειψη της εμπορίας ανθρώπων, κάνει αρκετές προσπάθειες για να το επιτύχει. Το 2004, η κυβέρνηση υιοθέτησε μια πιο ενεργητική πολιτική για την αποτροπή του φαινομένου και την προστασία των θυμάτων. Πήρε προκαταρκτικά μέτρα για την εφαρμογή της νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων, εντείνοντας και τις προσπάθειες επιβολής της: μεταξύ άλλων καθόρισε εθνική στρατηγική και υιοθέτησε εμπειριστατωμένη νομοθεσία για την προστασία μαρτύρων.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Ο νόμος για την *Καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων* του 2003⁷, είναι το κύριο νομικό κείμενο στην βουλγαρική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων, ενώ και ο Ποινικός Κώδικας⁸ είχε τροποποιηθεί αναλόγως το 2002. Και τα δύο αυτά κείμενα, απορρέουν από την επικύρωση του Πρωτόκολλου του Πατέρμο.

Ο Νόμος για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως στις 20 Μαΐου 2003, τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2004 και αναθεωρήθηκε τον Οκτώβριο του 2005. Ο νόμος διευθετεί τα ακόλουθα: (α) τις εξουσίες και αρμοδιότητες των κρατικών θεσμών που ασχολούνται με την εμπορία ανθρώπων καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις, (β) το καθεστώς και τις επιδιώξεις των συγκροτούμενων

⁷ SG No. 46/2003

⁸ SG No. 92/2002

καταφυγίων, κέντρων και επιτροπών που προβλέπει ο νόμος, (γ) τα μέτρα αποτροπής, (δ) τα συγκεκριμένα μέτρα προστασίας των γυναικών και παιδιών. Μία από τις βασικές αρχές του νόμου είναι η διάταξη που προβλέπει ιδιαίτερη προστασία στα θύματα που συνεργάζονται με τις εισαγγελικές αρχές.

Το 2004, εκδόθηκαν **δύο Κανονισμοί**, βασισμένοι στο νέο Νόμο: Ο Κανονισμός για την **οργάνωση και τις δραστηριότητες της Εθνικής Επιτροπής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** και ο Κανονισμός για **τους ξενώνες και τα κέντρα προστασίας και υποστήριξης των θυμάτων εμπορίας**. Τα **Κέντρα** δημιουργούνται μέσα στο πλαίσιο των **τοπικών επιτροπών** για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Οι **Ξενώνες**, ιδρύονται από την Εθνική Επιτροπή, μετά από προτροπή των τοπικών επιτροπών, ή από νομικά ή φυσικά πρόσωπα καταχωρημένα στον ειδικό κατάλογο της Εθνικής Επιτροπής. Οι Κανονισμοί αυτοί όμως δεν έχουν ακόμα τεθεί σε ισχύ.

Ο Ποινικός Κώδικας, εκτός από τον τροποποιημένο ορισμό της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, (αρθ. 93, εδ. 20), περιλαμβάνει και άλλες τροπολογίες με στόχο την ποινικοποίηση των διαφόρων μορφών εμπορίας ανθρώπων καθώς και των ενεργειών που την διευκολύνουν. Αυτές οι πράξεις περιλαμβάνουν: Βιασμό με σκοπό την παρακίνηση σε επακόλουθες πράξεις ανηθικότητας και εκπόρνευσης (αρθ. 152, παράγραφος. 3, νέο εδάφιο.4), παρακίνηση σε πορνεία (τροποποιημένο άρθρο 155 Π.Κ.) και απαγωγή με σκοπό την υποχρέωση ατόμου σε πράξεις ανήθικες ή πορνείας (αριθ. 156, παλιό).

Όταν το έγκλημα της εμπορίας ανθρώπων έχει διεθνικό χαρακτήρα, εφαρμόζονται τα εξής νέα άρθρα: 159α, 159β, και 159γ. Το κυρίως κείμενο του άρθρου 159α συμπεριλαμβάνει όλα τα στοιχεία της εμπορίας ανθρώπων, όπως περιγράφονται στο Πρωτόκολλο του Παλέρμο. Η εμπορία ανθρώπων, ανεξάρτητα από τη συναίνεση του θύματος, τιμωρείται. Στο νόμο περιλαμβάνονται και τα συγκεκριμένα μέσα που χρησιμοποιούνται για τη διάπραξη του εγκλήματος: η χρήση βίας, απαγωγή, δόλος, κατάχρηση εξουσίας, κτλ. Η πιο αυστηρή ποινή από πέντε έως δέκα χρόνια φυλάκισης, εφαρμόζεται σε υποθέσεις επικίνδυνης επανάληψης του εγκλήματος, ή όταν το έγκλημα διαπράττεται από ομάδα οργανωμένου εγκλήματος.

Μία πολύ πρόσφατη νομοθετική εξέλιξη, που υιοθετήθηκε ως αντίδραση στην αύξηση των κρουσμάτων μιας από τις χειρότερες μορφές εμπορίας ανθρώπων, είναι η τροποποίηση του Ποινικού

Κώδικα σε σχέση με την εμπορία βρεφών. Η ποινή σε αυτές τις περιπτώσεις είναι ακόμη πιο αυστηρή.

Όσον αφορά την **Ποινική Διαδικασία**, αντίθετα από τις επιταγές του πρωτοκόλλου του Παλέρμο, δεν επιτρέπεται στα θύματα να συμμετέχουν στα διάφορα στάδια της νομικής διαδικασίας εναντίον των δραστών. Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, το θύμα δεν παίρνει μέρος στις ανακριτικές διαδικασίες, και δεν μπορεί να θεωρηθεί κατηγορος. Κατά συνέπεια, μπορεί να ζητήσει αποζημίωση μόνο στο δικαστικό στάδιο. Αυτοί οι περιορισμοί αποστερούν από το θύμα (συνήθως γυναίκα) το δικαίωμά του/της να συμμετέχει στις νομικές διαδικασίες για να διεκδικήσει αποζημίωση και να προασπίσει τα συμφέροντά του/της. Επιπλέον, δεν προβλέπεται ειδική προστασία. Αυτοί οι δύο παράγοντες λειτουργούν ανασταλτικά, με αποτέλεσμα η πλειονότητα των γυναικών να αρνούνται να εμφανιστούν στο δικαστήριο ως κατηγοροί. Η κατάσταση αυτή διευκολύνει τους κατηγορούμενους και αποτελεί πολλές φορές την κυριότερη εξήγηση για την αναντιστοιχία μεταξύ των ποινών που επιβάλλονται και της σοβαρότητας του διαπραχθέντος εγκλήματος. Παρόλο που τα θύματα που συνεργάζονται με τις εισαγγελικές αρχές τίθενται κάτω από ειδικό καθεστώς προστασίας, οι συνθήκες που προβλέπονται κατά την ποινική διαδικασία και η έλλειψη ουσιαστικής προστασίας των δικαιωμάτων των γυναικών, καθιστούν δύσκολη τη συνεργασία.

Η νομοθεσία προστασίας μαρτύρων, που υιοθετήθηκε το Νοέμβριο του 2004, δεν είχε εφαρμοστεί μέχρι το τέλος του έτους (2005) λόγω έλλειψης επαρκούς χρηματοδότησης.

Σχόλια

- Δεν υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη για την προάσπιση των δικαιωμάτων των θυμάτων.
- Το κεφάλαιο για την **Προστασία και Υποστήριξη των Θυμάτων Εμπορίας Ανθρώπων** εστιάζεται κυρίως στα διοικητικά μέτρα προστασίας. Προστασία και υποστήριξη παρέχεται μόνο στα θύματα που αποφασίζουν να συνεργαστούν με τις εισαγγελικές αρχές. Ο νόμος δίνει μεγάλη έμφαση στο συγκεκριμένο σημείο, με αποτέλεσμα να θέτει την πλειονότητα των θυμάτων σε λιγότερο ευνοϊκή θέση κατά τη διάρκεια των ποινικών διαδικασιών. Η προστασία των θυμάτων δε θα έπρεπε να παρέχεται υπό τον όρο ότι το θύμα καταθέτει ή συνεργάζεται με το δικαστικό ποινικό σύστημα και τις άλλες αρχές.
- Δεν προβλέπεται ξεχωριστό δικαίωμα στην νομική αρωγή.

κάτι το οποίο θα εξασφάλιζε τη δίκαιη εκπροσώπηση των δικαιωμάτων του θύματος κατά την ποινική διαδικασία.

- Η περίοδος περίσκεψης ενός μήνα, κατά τη διάρκεια της οποίας το θύμα πρέπει να αποφασίσει αν θα συνεργαστεί με τις αρχές, είναι πολύ σύντομη για γυναίκες που υπέστησαν μία τόσο τραυματική εμπειρία όπως η εμπορία ανθρώπων.
- Υπάρχει έλλειψη μηχανισμών εγγύησης του δικαιώματος αποζημίωσης των θυμάτων. Θα έπρεπε να ρυθμιστεί με παρεμφερή (collateral) νομοθεσία
- Ο Νόμος δεν περιλαμβάνει ειδική μνεία για γυναίκες, ούτε στον τίτλο ή στο κεφάλαιο για την πρόληψη, αλλά ούτε και στο κεφάλαιο που ρυθμίζει τη λειτουργία των καταφυγίων.
- Οι ποινές για τους δράστες δεν είναι αρκετά αυστηρές για να λειτουργούν αποτρεπτικά ή αποθαρρυντικά για τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος. Αντίθετα, συγκρινόμενες με τον πόνο και τη ζημιά που έχει προκληθεί στα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, οι ποινές είναι μάλλον επιεικείς.
- Όσον αφορά την εμπορία βρεφών, η λύση της τιμωρίας των γυναικών που υιοθετήθηκε είναι αμφισβητήσιμη. Αν δεν συνοδεύεται από κατάλληλα μέτρα αντιμετώπισης των γενεσιουργών αιτιών του εμπορίου αυτού, οι γυναίκες θα είναι ακόμη πιο απρόθυμες να συνεργαστούν με τις αρχές και να καταθέσουν εναντίον των δραστών.
- Οι εγγυήσεις για την προστασία των μαρτύρων που παρέχονται από το αρθ. 97α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας δεν είναι επαρκείς για τα θύματα εμπορίας.
- Οι αλλαγές του Ποινικού Κώδικα και η υιοθέτηση του νέου Νόμου, υποδηλώνουν σαφώς ότι η Βουλγαρική κυβέρνηση άλλαξε τη μέχρι τώρα προσέγγιση του φαινομένου από πρόβλημα οργανωμένου εγκλήματος σε πρόβλημα παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η νομοθεσία όμως χρειάζεται περεταίρω βελτίωση, ώστε να ικανοποιεί τα διεθνή πρότυπα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Ο Νόμος για την **καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** προβλέπει την ίδρυση Εθνικής Επιτροπής, την οποία προεδρεύει ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός με τη στήριξη δύο αντιπροέδρων και υπάγεται στο Συμβούλιο των Υπουργών. Η **Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** αποτελεί

λείται από εκπροσώπους Υπουργείων και Φορείς που δραστηριοποιούνται κατά της εμπορίας ανθρώπων, όπως τα Υπουργεία Εσωτερικών, Εξωτερικών, Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, κτλ. (άρθ. 4 του Νόμου). ΜΚΟ που ασχολούνται με την εμπορία ανθρώπων, μπορούν να κληθούν να παρακολουθήσουν συνεδριάσεις της Επιτροπής. Το κύριο καθήκον της Εθνικής Επιτροπής είναι η ρύθμιση, ο συντονισμός και ο έλεγχος της εφαρμογής της εθνικής πολιτικής για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και για την προστασία των θυμάτων. Επιπλέον, σύμφωνα με το Νόμο, οι **Τοπικές Επιτροπές** θα πρέπει να δημιουργούνται μέσα στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής. Στις αρμοδιότητές τους περιλαμβάνεται η εφαρμογή της εθνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο και η υποβολή ετήσιων εκθέσεων στην Εθνική Επιτροπή. Η Εθνική Επιτροπή προετοιμάζει ετήσια προγράμματα/εκθέσεις σχετικά με την πρόληψη και την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων καθώς και για την προστασία των θυμάτων, τα οποία υποβάλλει στο Συμβούλιο των Υπουργών.

Μέχρι στιγμής, δεν έχουν δημοσιευθεί ετήσιες εκθέσεις ενώ δεν υπάρχει ούτε επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής ή καμία άλλη πηγή για τις δραστηριότητές της σχετικά με την παρακολούθηση, έρευνα και ανάλυση το φαινομένου.

Τον Ιανουάριο του 2005, η Εθνική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, συνεδρίασε για δεύτερη φορά και υιοθέτησε επίσημα την **Εθνική Στρατηγική κατά της Εμπορίας Ανθρώπων**. Μέχρι το τέλος του χρόνου όμως, η Εθνική Επιτροπή δεν είχε διοργανώσει τακτικές συνεδριάσεις, δεν είχε ορίσει Γραμματεία και δεν είχε ιδρύσει τοπικές Επιτροπές, όπως προέβλεπε η Εθνική Στρατηγική.

Το 2005 και 2006, η κυβέρνηση ενέκρινε το **Εθνικό Πρόγραμμα καταπολέμησης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων και προστασίας των θυμάτων**. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει θεσμικά μέτρα, που στοχεύουν στην εγκαθίδρυση διοικητικών δομών για την πρόληψη και καταστολή της εμπορίας ανθρώπων, όπως και για την προστασία των θυμάτων. Δεκαεφτά κυβερνητικά ιδρύματα είναι υπεύθυνα για την εφαρμογή του προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων οκτώ Υπουργείων. Άλλοι εθνικοί και διεθνείς φορείς, όπως ο ΔΟΜ- Σόφια, τα Υπουργεία Απασχόλησης και Κοινωνικής Πολιτικής, Δικαιοσύνης, Εκπαίδευσης και Επιστήμης, ο κρατικός φορέας για την Προστασία του Παιδιού, θα συνεισφέρουν στο έργο τους.

Η **Κρατική Υπηρεσία για την Προστασία του Παιδιού** (SACP) είναι ο μόνος θεσμός που δραστηριοποιείται στον τομέα

προστασίας των παιδιών από την εμπορία ανθρώπων. Ο θεσμός αυτός υιοθέτησε ένα **Εθνικό Σχέδιο Δράσης εναντίον της σεξουαλικής εμπορικής εκμετάλλευσης των παιδιών**. Μεταξύ των κύριων στόχων είναι η ενημέρωση των παιδιών για τη σεξουαλική εκμετάλλευση και η ανάπτυξη μηχανισμών αποτροπής, η βελτίωση των προσόντων των επαγγελματιών και η συνεργασία με παιδιά και ΜΜΕ για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών. Όσον αφορά την προστασία, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης της SACP, επικεντρώνεται στην εναρμόνιση της εσωτερικής νομοθεσίας με τα διεθνή πρότυπα και την βελτίωση της προστασίας των δικαιωμάτων των παιδιών-θυμάτων. Οι παραπάνω στόχοι υλοποιούνται μέσω:

- Της τροποποίησης του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας
- Της εξασφάλισης του εμπιστευτικού χαρακτήρα των καταθέσεων των μαρτύρων
- Του σεβασμού του δικαιώματος του παιδιού για διαμονή σε ασφαλές μέρος, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων από την εισαγγελική αρχή
- Της δημιουργίας μηχανισμών, συμπεριλαμβανομένων οικονομικών, για τον επαναπατρισμό των ασυνόδευτων παιδιών

Το Σχέδιο έχει ειδικά κεφάλαια για **πληροφόρηση και διεθνή συνεργασία**, για την ίδρυση ενός εθνικού μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των υπεύθυνων θεσμών και οργανισμών, ενώ προβλέπει τον διορισμό ενός Εθνικού Συντονιστή.

Σχόλια

- **Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων** έχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων αλλά δεν λειτουργεί επαρκώς. Δεν έχει δοθεί συγκεκριμένος προϋπολογισμός για την ίδρυση καταφυγίων, κέντρων και επιτροπών. Κατά το 2005, δεν υποστηρίχτηκε καμία ΜΚΟ που λειτουργούσε τέτοιου είδους κέντρο, ή συνεισέφερε στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Στην πραγματικότητα, δύο χρόνια μετά τη θέση του σε ισχύ, ο Νόμος παραμένει ανεφάρμοστος, ενώ η Εθνική Επιτροπή, ένας θεσμός στα χαρτιά.
- Παραμένει επίσης άλυτο το πρόβλημα συντονισμού, συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ όλων των θεσμών και οργανισμών που ασχολούνται με την εφαρμογή του **Εθνικού Προγράμματος**.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Σύμφωνα με τα επίσημα έγγραφα, υπάρχει ένας κατάλογος μέτρων. Το **Εθνικό Πρόγραμμα** προβλέπει την ίδρυση επιτροπών κατά της εμπορίας ανθρώπων σε τοπικό επίπεδο, μέσα στα πλαίσια των Δήμων, για την ίδρυση και λειτουργία των οποίων, υπεύθυνος είναι ο Δήμαρχος. Σύμφωνα με το Πρόγραμμα, δεν προβλέπονται συγκεκριμένοι πόροι για τις δημοτικές επιτροπές, καθώς η χρηματοδότηση θα πρέπει να προκύπτει από προγράμματα.

Το δεύτερο κεφάλαιο του Προγράμματος σκοπεύει στην πρόληψη και την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Συμπεριλαμβάνει μέτρα όπως ειδική εκπαίδευση στα σχολεία, επιμόρφωση αστυνομικών και δικαστικών λειτουργιών που εργάζονται στον τομέα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως και για τους απεσταλμένους προξενικούς υπαλλήλους στις βουλγαρικές πρεσβείες του εξωτερικού. Προβλέπονται επίσης εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού καθώς και διανομή ενημερωτικού υλικού.

Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο ρυθμίζουν αντίστοιχα, την εκπαίδευση και επιμόρφωση προσωπικού και την προστασία, αποκατάσταση και επανένταξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Οι πλέον επιτυχημένες πρωτοβουλίες για τη δημιουργία υποδομών, τα τρία τελευταία χρόνια αναλήφθηκαν από οργανισμούς όπως ο Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης (ΔΟΜ), στα πλαίσια ενός μεγαλύτερου προγράμματος, χρηματοδοτούμενο από την USAID. ΜΚΟ όπως το *Nadya Foundation*, το *Foundation Association Animus*, το *Care-Bulgaria*, το *Demetra Associations-Burgas* και άλλες τοπικές οργανώσεις στοχεύουν στην επιμόρφωση των αστυνομικών, δικαστικών και τοπικών αρχών.

Οι παραπάνω οργανώσεις, και επιπλέον η *Face to Face* και η *Women's Alliance for Development*, οργανώνουν εκστρατείες ενημέρωσης σε σχολεία για δασκάλους και μαθητές, καθώς και ομιλίες και συζητήσεις μεταξύ νέων ανθρώπων. Κατά τις εκδηλώσεις αυτές, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ανάγκη δημιουργίας υποδομών για την πρόληψη της εμπορίας παιδιών.

Ένα από τα κύρια εργαλεία δημιουργίας υποδομών είναι η **διεθνής συνεργασία**. Εκπαιδευτικές επισκέψεις και σεμινάρια έχουν διοργανωθεί από υπηρεσίες και οργανώσεις των ΗΠΑ, της Ολλανδίας, της Βαλκανικής Πρωτοβουλίας κατά της εμπορίας

ανθρώπων και διαφθοράς (Balkan Initiative against Trafficking and Corruption, ACTA), κ.α.

Ο ΔΟΜ, το *Animus* και άλλες προαναφερθείσες ΜΚΟ, έχουν παραγάγει ποικίλο υλικό πρόληψης.

Σχόλια

- Η έλλειψη αποτελεσματικής συνεργασίας και συντονισμού μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων θεσμών στην εφαρμογή του Εθνικού Προγράμματος, έχει ως αποτέλεσμα τη μη εφαρμογή του, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας υποδομών.
- Η κυβέρνηση πρέπει να λάβει συγκεκριμένα μέτρα δημιουργίας υποδομών για την προστασία των θυμάτων, εξασφαλίζοντας ότι οι επιτροπές κατά της εμπορίας ανθρώπων δημιουργούνται και λειτουργούν.
- Το κυρίως πρόβλημα είναι η έλλειψη χρηματοδότησης, αφού όλες οι προαναφερθείσες δραστηριότητες χρηματοδοτούνται κυρίως από ΜΚΟ και τρέχοντα προγράμματα.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Δεν υπάρχει ακόμη συγκεκριμένος μηχανισμός για έρευνα, ανάλυση και έλεγχο της εμπορίας ανθρώπων. Η **Εθνική Επιτροπή Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων** συντονίζει και ελέγχει την εφαρμογή της εθνικής πολιτικής, ενώ οι τοπικές επιτροπές θα έπρεπε να δραστηριοποιούνται σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Νόμο, όλες οι Επιτροπές πρέπει να υποβάλλουν ετήσιες εκθέσεις.

Οι εκθέσεις που έχει ετοιμάσει το Υπουργείο Εσωτερικών, έχουν επικεντρωθεί κυρίως στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτές οι εκθέσεις δεν είναι επίσημες και το περιεχόμενό τους δεν έχει δημοσιοποιηθεί.

Μόνο ΜΚΟ, και κυρίως εκείνες που προαναφέρθηκαν, έχουν εκπονήσει έρευνα, ανάλυση και επίβλεψη και έχουν προβεί σε δημοσίευση των εκθέσεών τους. Μία πρόσφατη έρευνα που διεξήχθη από το βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο (Bulgarian Gender Research Centre) και την Υπηρεσία Σφυγμομέτρησης MBMD, στόχευε στην αναγνώριση των επίκαιρων προβλημάτων της πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων με σκοπό την σεξουαλική εκμετάλλευση και πορνεία, στρεφόμενη επίσης και στη ζήτηση σεξουαλικών υπηρεσιών. Συμπέρανε ότι η εφαρμογή του νόμου στο επίπεδο πρόληψης είναι πενιχρή και αναποτελεσματική. Οι δραστηριότητες των κρατικών θεσμών στον τομέα της εμπορίας

ανθρώπων κρίνονται ως μη ικανοποιητικές από τους ερωτηθέντες.

Σχόλια

- Η κυβέρνηση θα έπρεπε να εξασφαλίσει την ενοποίηση του συνόλου των δεδομένων που αφορούν την εμπορία ανθρώπων και να διαχωρίσει τις στατιστικές που αφορούν την παράνομη διακίνηση από την εμπορία ανθρώπων.
- Μέχρι στιγμής δεν έχουν δημοσιευθεί ετήσιες εκθέσεις, ενώ δεν υπάρχει επίσημη ιστοσελίδα της Εθνικής Επιτροπής ή καμία άλλη πηγή για τις δραστηριότητές της σχετικά με επίβλεψη, έρευνα και ανάλυση.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες για περιφερειακή συνεργασία στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επικεντρώνονται κυρίως στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και στην παράνομη μετανάστευση, παρά στην προστασία των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων. Αντίθετα, τα δίκτυα ΜΚΟ, όπως το *La Strada*, όπου το *Association Animus*, αποτελεί τη Βουλγαρική συνιστώσα, εστιάζουν την προσοχή τους κυρίως στην προστασία των θυμάτων.

Η συμμαχία ΜΚΟ *Coalition Against Trafficking in Women* (CATW) και το *European Women's Lobby* (EWL) εφαρμόζουν ένα πρόγραμμα πρόληψης, χρηματοδοτούμενο από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Σουηδίας. Οι βουλγαρικές ΜΚΟ που συμμετέχουν στο *EWL* συντονίζονται από το βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο. Το *Balkan Human Rights Network* (BHRN) δραστηριοποιείται αναπτύσσοντας και εφαρμόζοντας προγράμματα πρόληψης.

Το Δίκτυο ΑΡΙΑΔΝΗ, το οποίο δημιουργήθηκε το 2005 και συντονίζεται από το *Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων* στην Ελλάδα, έχει ως σκοπό την ανάπτυξη στενής συνεργασίας, όχι μόνο μεταξύ των ΜΚΟ της περιοχής αλλά και μεταξύ ΜΚΟ, κυβερνήσεων και κυβερνητικών οργανώσεων, στον τομέα της προστασίας των θυμάτων, της πρόληψης και της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η βουλγαρική κυβέρνηση δεν προβλέπει συγκεκριμένο προϋπολογισμό για ΜΚΟ. Ταυτόχρονα όμως οι κυβερνητικοί θεσμοί

βασίζονται στις δραστηριότητες των ΜΚΟ, ιδιαίτερα στους τομείς της ενημέρωσης και της πρόληψης, όπως και στις υπηρεσίες προς τα θύματα.

Το αποτέλεσμα είναι οι βουλγαρικές ΜΚΟ να υποστηρίζονται οικονομικά από ξένους χορηγούς, όπως η USAID, το Global Fund for Women, ξένες Πρεσβείες που βρίσκονται στη Βουλγαρία και από άλλες μικρές δωρεές.

Ο Οργανισμός για τη Συνεργασία και την Ασφάλεια στην Ευρώπη (OSCE), και συγκεκριμένα το Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ODIHR), αποτελεί την εμπροσθοφυλακή στις διεθνείς προσπάθειες καταπολέμησης και πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων. Οι επιτόπιες αποστολές του ΟΑΣΕ αποτελούν ένα ζωτικό εργαλείο για τις προσπάθειες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα κράτη υποδοχής.

Άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι το Συμβούλιο της Ευρώπης και οι Επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών, συμπεριλαμβανομένου του Γραφείου του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το Ταμείο των Η.Ε. για την Προστασία του Παιδιού (UNICEF), την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες, (UNHCR), το Πρόγραμμα των Η.Ε. για την Ανάπτυξη (UNDP), το Αναπτυξιακό Ταμείο για τις Γυναίκες, το Ερευνητικό Ινστιτούτο για Διαπεριφερειακό Έγκλημα και Δικαιοσύνη, το Γραφείο των ΗΕ για το Έγκλημα και τα Ναρκωτικά.

Άλλοι Οργανισμοί είναι ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO), το Διεθνές Κέντρο για την Ανάπτυξη της Μεταναστευτικής Πολιτικής και η EUROPOL.

Οι οργανώσεις αυτές, αν και δεν έχουν σημαντική οικονομική συνεισφορά, έχουν πολύ σημαντική επιρροή στη βουλγαρική πολιτική κατά της εμπορίας ανθρώπων. Ο μεγαλύτερος χορηγός κατά τα τελευταία 3-4 χρόνια ήταν η USAID, η οποία στηρίζει τον ΔΟΜ με έδρα τη Σόφια.

Μία ακόμη χρηματοδοτική πηγή είναι το Πρόγραμμα της Δανίας κατά της εμπορίας ανθρώπων (Danish Program Against Human Trafficking), το οποίο λειτουργεί κυρίως μέσω διεθνών οργανισμών (Δ.Ο.) και ΜΚΟ, κυρίως στη Λευκορωσία, τη Μολδαβία και την Ουκρανία. Η Βουλγαρία και η Ρουμανία αποτελούν μία περιφερειακή συνιστώσα του προγράμματος. Ο σκοπός του Προγράμματος είναι η υποστήριξη των εθνικών αρχών, διεθνών οργανισμών και ΜΚΟ στην προσπάθειά τους για καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, μέσω δράσεων πρόληψης, επιβολής του νομοθετικού πλαισίου και προστασίας/βοήθειας.

Επιπλέον, για την περίοδο 2005-2006, η Βουλγαρία ήταν μεταξύ των δώδεκα κρατών που έλαβαν βοήθεια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, από μία πρωτοβουλία των ΗΠΑ και Σουηδίας. Οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και της Σουηδίας, συνεισέφεραν οικονομικά σε ένα πρόγραμμα πρόληψης, το οποίο αναλήφθηκε από το Coalition Against Trafficking in Women (CATW) και το European Women's Lobby (EWL).

Σχόλιο

Αν η βουλγαρική κυβέρνηση δεν υποστηρίξει τις δραστηριότητες των ΜΚΟ από τον εθνικό προϋπολογισμό, ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην συνεχιστούν οι προαναφερθείσες πρωτοβουλίες και καλές πρακτικές και να χαθεί πολύτιμη εμπειρία που έχει αποκτηθεί. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων που στηρίζονται στις υπηρεσίες των ΜΚΟ θα ζημιωθούν.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, η βουλγαρική κυβέρνηση υιοθέτησε, το 2005 και 2006, δύο Εθνικά Προγράμματα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Τα Προγράμματα επικαλύπτονται και οι δραστηριότητες που προβλέπονταν για το 2005 και δεν έχουν ακόμη εφαρμοστεί, μεταφέρθηκαν για το 2006. Οι περισσότερες δραστηριότητες του 2006, είναι προγραμματισμένες για τον Δεκέμβριο του 2006, γεγονός που θα επιτρέψει στην κυβέρνηση να τις μεταφέρει για το 2007.

Επιπλέον, η κυβέρνηση δήλωσε ότι οι πρωτοβουλίες πρόληψης, συμπεριλαμβανομένων εκπαιδευτικών και ψυχολογικών υπηρεσιών σε παιδιά του δρόμου, θέτοντας τα υπό προστατευτική επιτήρηση, στοχεύουν σε ευάλωτες ομάδες. Ταυτόχρονα όμως, δεν υπάρχει συγκεκριμένη στρατηγική για την υποστήριξη και ενδυνάμωση γυναικών στον τομέα της εκπαίδευσης και των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Πολλά προγράμματα πρόληψης και ενημέρωσης έχουν εφαρμοστεί από ΜΚΟ. Το πρόγραμμα πρόληψης, το οποίο πραγματοποιήθηκε από την CATW και EWL, στοχεύει στην καταπολέμηση της εμπορίας για σεξουαλική εκμετάλλευση, μέσω αντιμετώπισης της βίας κατά των γυναικών, της ζήτησης για υπηρεσίες των θυμάτων, και της σύνδεσης της πορνείας με την εμπορία ανθρώπων. Καταμετρήσεις και εξειδικευμένες εκστρατείες ενημέρωσης,

διοργανώθηκαν σε κάθε κράτος της ΝΑ Ευρώπης που συμμετείχαν στο Πρόγραμμα. Από το πρόγραμμα προέκυψε ότι ο κυριότερος λόγος για την εμπορία ανθρώπων και την πορνεία είναι οι παραβιάσεις των βασικών κοινωνικο-οικονομικών δικαιωμάτων των γυναικών και κοριτσιών.

Μία ακόμη πρωτοβουλία, που αποσκοπούσε στην πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων, εφαρμόστηκε από το *BHRN*. Οι συνιστώσες του *BHRN* σε έξι Βαλκανικές χώρες, υπό τον συντονισμό του BGRF, διεκπεραίωσαν μία έρευνα για τον εντοπισμό των παραγόντων που οδηγούν στην εμπορία των πλέον ευάλωτων ομάδων, της σύνδεσης μεταξύ της εμπορίας ανθρώπων και της παροχής σεξουαλικών υπηρεσιών καθώς και των τρόπων ενδυνάμωσης της συνεργασίας μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών οργανισμών. Η έρευνα δείχνει ότι το κίνητρο των γυναικών μεταξύ 18-24 ετών στην Βουλγαρία, για να φύγουν στο εξωτερικό, είναι οι προσφορές για απασχόληση ως σερβιτόρες, χορεύτριες και τροφοί, στην Κεντρική και Δυτική Ευρώπη. Αντίθετα, υποχρεώνονται να παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες σε πελάτες. Η τάση φανερώνει ότι ένας αυξανόμενος αριθμός πολύ νέων κοριτσιών, παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες στη Βουλγαρία. Οι περισσότερες περιπτώσεις είναι συνδεδεμένες με εσωτερική και διασυνοριακή εμπορία ανθρώπων.

Σχόλια

- Η **Εθνική Επιτροπή** δεν είναι αποτελεσματική και δε μπορεί να συντονίσει την εφαρμογή των εν λόγω προγραμμάτων.
- Μέχρι στιγμής, δεν έχει θεμελιωθεί αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών οργανώσεων στον τομέα των δραστηριοτήτων για πρόληψη, εκπαίδευση και ενημέρωση.
- Η κυβέρνηση πρέπει να κατευθύνει τις προσπάθειές της στην βελτίωση της οικονομικής κατάστασης, ιδιαίτερα των ευάλωτων ομάδων και να λάβει μέτρα που να προωθούν την εργασιακή ασφάλεια και να εξασφαλίζουν ικανοποιητική κοινωνική προστασία.
- Οι στρατηγικές πρόληψης θα έπρεπε να είναι μακροπρόθεσμες και να στοχεύουν στην μείωση της φτώχειας, την ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και εξασφάλιση οικονομικών ευκαιριών σε γυναίκες και κορίτσια.

B. Αρωγή και προστασία

Ο ΔΟΜ στη Σόφια, είναι η κύρια υπηρεσία παραπομπής θυμάτων, που συνδράμει τα θύματα με βουλγαρική υπηκοότητα να επιστρέψουν στη Βουλγαρία και τους αλλοδαπούς να την εγκαταλείψουν. Η Οργάνωση υποστηρίζει μόνο θύματα που συμφωνούν να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα επαναπατρισμού. Η βουλγαρική κυβέρνηση έχει υιοθετήσει ειδική διάταξη που επιτρέπει τη διαμονή και απασχόληση στη Βουλγαρία στα θύματα εμπορίας ανθρώπων κατά τη συμμετοχή τους στις ποινικές διαδικασίες.

Λειτουργεί ένας κρατικός ξενώνας (crisis-centre) στη Σόφια, παρέχοντας τη δυνατότητα διαμονής για μέγιστο διάστημα οκτώ ημερών, και ο οποίος διευθύνεται από την ΜΚΟ *Animus Association* για θύματα ενδο-οικογενειακής βίας και εμπορίας ανθρώπων. Τρεις ακόμη ξενώνες λειτουργούν στην επαρχία από ΜΚΟ, με περιορισμένες όμως δυνατότητες και μέλλον. Ο μόνος ξενώνας αποκλειστικά για θύματα εμπορίας ανθρώπων, λειτουργεί υπό τον ΔΟΜ στη Σόφια.

Στη Σόφια, το *Animus Association* λειτουργεί μία 24ωρη τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης. Άλλες ΜΚΟ, λειτουργούν αντίστοιχες γραμμές με περιορισμένες όμως δυνατότητες.

Η γραμμή *Helpline* είναι το πιο δημοφιλές και προσβάσιμο πρόγραμμα για θύματα βίας. Η γραμμή αυτή προσφέρει τη μοναδική ανώνυμη δυνατότητα ψυχολογικής υποστήριξης και κατανόησης. Η υπηρεσία αυτή ενδείκνυται για γυναίκες οι οποίες ζουν σε περιβάλλον βίας, αλλά δεν έχουν τη δύναμη να φύγουν και χρειάζονται υποστήριξη για να πάρουν αποφάσεις και γυναίκες που έχουν μόλις προσέξει τα πρώτα δείγματα ενδο-οικογενειακής βίας και χρειάζονται συμβουλές. Η γραμμή *Helpline* προσφέρει στις γυναίκες, μία βάση δεδομένων εξειδικευμένων δομών υποστήριξης. Σε περιπτώσεις κρίσεων, μετά από ένα βίαιο περιστατικό, οι σύμβουλοι της *Helpline* αναπτύσσουν ένα σχέδιο ασφάλειας, παραπέμποντας τη συγκεκριμένη γυναίκα στη Μονάδα Κρίσης (crisis unit) ή σε κάποιο άλλο ανάλογο οργανισμό.

Το *Animus Association*, το *Demetra Association* και άλλες ΜΚΟ, εξειδικεύονται στη δημιουργία υποδομών μέσω σεμιναρίων για μελλοντικούς παρόχους υπηρεσιών υποστήριξης σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Δίωξη

Σύμφωνα με την Έκθεση των ΗΠΑ για το 2004, η κυβέρνηση για εκείνη τη χρονιά ανέφερε επτά καταδικές και 27 μηνύσεις με βάση τις νέες διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, για πιθανές υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων. Κατά την υπό μελέτη περίοδο, η Εθνική Υπηρεσία Ερευνών, δημιούργησε ένα εγχειρίδιο μεθοδολογίας έρευνας υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, το οποίο διένειμε στην Αστυνομία. Επιπλέον η κυβέρνηση γνωστοποίησε ότι κατά το 2004, υπήρξαν 900 καταδικές για αδικήματα προσκείμενα στην εμπορία ανθρώπων, όπως αναγκαστική πορνεία, υποκίνηση σε πορνεία και λαθρεμπορία ανθρώπων. Κατά το 2005, ανακοινώθηκαν 34 καταδικαστικές αποφάσεις για εμπορία ανθρώπων. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία συγκεκριμένων προγραμμάτων για την διευκόλυνση των διώξεων.

Παρόλο που υψηλά ιστάμενα κυβερνητικά στελέχη έχουν καταδικάσει δημόσια την εμπορία ανθρώπων, και δεν υπάρχουν ενδείξεις συμμετοχής της κυβέρνησης σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, όργανα της τάξης έχουν αναμειχθεί σε τέτοιες υποθέσεις διαφθοράς. Συγκεκριμένα, το 2004, οι Υπηρεσίες Δίωξης και Στρατιωτικής Δίωξης κατέθεσαν σωρεία μηνύσεων για υποθέσεις διαφθοράς με αποτέλεσμα να ληφθούν 100 καταδικαστικές αποφάσεις για κακή συμπεριφορά δημοσίων προσώπων. Το ίδιο έτος, η κυβέρνηση διέυρυνε την εκστρατεία κατά της διαφθοράς, με κύριο στόχο την πάταξή της στα υψηλόβαθμα αξιώματα.

Το Νοέμβριο του 2004, η κυβέρνηση υιοθέτησε νομοθεσία για την προστασία των μαρτύρων, που συμπεριλαμβάνει τα θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η νομοθεσία αυτή, εξασφαλίζει ειδική προστασία στα θύματα και στις οικογένειες τους που συνεργάζονται με τις αρχές κατά την έρευνα και τη δίωξη των εμπόρων. Η κυβέρνηση ήδη ανέφερε ορισμένες υποθέσεις όπου εφαρμόστηκαν τέτοια προστατευτικά μέτρα. Το Υπουργείο Εσωτερικών δήλωσε ότι παρείχε αρωγή σε 474 θύματα εμπορίας ανθρώπων κατά το 2004.

Σχόλια

- Η κυβέρνηση πρέπει να επιδείξει ενεργά τη θέλησή της να καταπολεμήσει το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων μέσω δραστηκών διώξεων και καταδικών.
- Υπάρχουν εμφανή δείγματα διαφθοράς. Ορισμένα όργανα της τάξης ή άλλες κυβερνητικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων τοπικών και τελωνειακών αρχών, έχουν κατηγορηθεί για διευκόλυνση της εμπορίας ανθρώπων, παρόλο που δεν

υπήρξαν στοιχεία για μία γενικευμένη πρακτική κυβερνητικής συνενοχής. Στελέχη συχνά δωροδοκούνται για να αγνοήσουν την εμπορία ανθρώπων, αν και υπάρχουν περιπτώσεις όπου στελέχη είχαν ενεργότερο ρόλο. Συνήθως αυτοί που αναμειγνύονται στη διευκόλυνση της εμπορίας ανθρώπων, είναι χαμηλόμισθοι και χαμηλόβαθμοι αξιωματούχοι σε αγροτικές και συνοριακές περιοχές.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται κυρίως από ΜΚΟ, στοχεύουν όχι μόνο στην οργάνωση επιτυχημένων εκστρατειών και δραστηριοτήτων, αλλά και στην ίδρυση ισχυρής συνεργασίας μεταξύ των εθνικών και τοπικών αρχών για την ανάπτυξη κοινών δράσεων και στρατηγικών. Μεταξύ των εφαρμοσμένων εκστρατειών πληροφόρησης και δραστηριοτήτων πρόληψης, οι πλέον επιτυχημένες ήταν:

- **Δημόσια-Ιδιωτική Συνεργασία για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων στις βιομηχανίες ταξιδιού και τουρισμού.** Το πρόγραμμα εφαρμόζεται ως κοινή προσπάθεια των *Animus Association*, της Κρατικής Υπηρεσίας για την Προστασία του Παιδιού (Agency for Child Protection), της Αυστριακής ΜΚΟ *Respect- Institute for Integrative Tourism and Development* και του γραφείου Περιβαλλοντικών και Οικονομικών Δραστηριοτήτων του ΟΑΣΕ. Στοχεύει σε μία νέα προσέγγιση στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών από τον τουρισμό, μέσω της εισαγωγής ενός Κώδικα Καλής Συμπεριφοράς για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης ανηλίκων στις βιομηχανίες ταξιδιού και τουρισμού, στη Βουλγαρία. Ο Κώδικας αυτός δημιουργήθηκε με βάση τον πρωτότυπο Κώδικα Καλής Συμπεριφοράς για την Προστασία των Παιδιών από τη σεξουαλική εκμετάλλευση στον τουρισμό και το ταξίδι της ΜΚΟ *End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of Children for Sexual Purposes (ECPAT) International*, που υποστηρίζεται από τη UNICEF και τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού. Στην προσπάθεια συμμετείχαν εκπρόσωποι της κυβέρνησης, ΜΚΟ και του ιδιωτικού τομέα.
- Ο Υπουργός Εσωτερικών και μερικοί βουλευτές από την 40^η Εθνική Συνέλευση, πρότειναν δημοσίως, την νομιμοποίηση της πορνείας. Το Βουλγαρικό Ίδρυμα Έρευνας για το Φύλο (Bulgarian Gender Research Foundation), αντέδρασε στην

ιδέα και έστειλε μία ανοικτή επιστολή στον Υπουργό, την οποία γνωστοποίησε και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Στην επιστολή αυτή, η οποία υποστηρίχθηκε και από το *EWL*, εξέφρασαν επιχειρήματα κατά της νομιμοποίησης της πορνείας. Το 2006, στα πλαίσια της κινητοποίησης δημόσιας συζήτησης σχετικά με τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας νομιμοποίησης, διεξήχθη ένα διεθνές συνέδριο και πολλαπλές συναντήσεις με βουλευτές και εκπροσώπους θεσμών, που διοργανώθηκαν από ΜΚΟ. Η πλειονότητα των Βουλγαρικών γυναικείων ΜΚΟ, σημείωσε ότι η νομιμοποίηση της πορνείας αποτελεί δώρο στους σωματέμπορους, λαθρέμπορους και της βιομηχανίας σεξ, καθώς οι «επιχειρήσεις» τους, υπό νομιμοποιημένο καθεστώς θα μετατραπούν σε νόμιμους μεσάζοντες. Η νομιμοποίηση της πορνείας και της βιομηχανίας σεξ, προωθούν την εμπορία ανθρώπων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι γυναικείες οργανώσεις, κατάφεραν, για πρώτη φορά να προκαλέσουν μία δημόσια συζήτηση σχετικά με το φαινόμενο της πορνείας, τη σχέση πορνείας και εμπορίας ανθρώπων, τις συνέπειες από μια πιθανή αύξηση της εμπορίας ανθρώπων ως συνέπεια της νομιμοποίησης της πορνείας, κ.α. Κατά συνέπεια, οι δημόσιοι θεσμοί αποτράπηκαν από το να πάρουν οποιαδήποτε απόφαση για την πορνεία, ενώ η προσοχή τους στράφηκε στην ανάγκη για ρεαλιστική και αποτελεσματική εφαρμογή της νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη πληροφόρησης: στοιχεία, τάσεις, έρευνα και αποτελέσματα έρευνας δεν είναι διαθέσιμα στο κοινό από επίσημες πηγές. Οι μόνες δημόσιες πηγές είναι οι εκθέσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα και για την εμπορία ανθρώπων που διενεργούνται από την Κυβέρνηση των ΗΠΑ. Ακόμη και ο ΔΟΜ-Βουλγαρίας δεν παρέχει στατιστικά στοιχεία στο κοινό. Η κατάσταση αυτή κρατά το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων στην «ομίχλη» και αποτελεί τροχοπέδη στο έργο των ΜΚΟ.
- Έλλειψη σταθερής/διαρκούς κυβερνητικής υποστήριξης στο έργο των ΜΚΟ κατά της εμπορίας ανθρώπων. Οι βουλγαρικοί θεσμοί αρχίζουν να εργάζονται προς μια τέτοια συνεργασία με τις ΜΚΟ, αναγνωρίζοντας το γεγονός ότι χωρίς μία σταθερή υποστήριξη δεν μπορούν να επιτευχθούν ουσιαστικά αποτελέσματα, και χωρίς μακροπρόθεσμους στόχους και συμφωνίες, το έργο των ΜΚΟ θα είναι μόνο αποσπασματικό και χωρίς όραμα.

- Απουσία ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων/θεσμών και έλλειψη συντονισμού μεταξύ των θεσμών και μεταξύ των διαφορετικών ΜΚΟ.
- Έλλειψη ενημέρωσης στα σχολεία σχετικά με την εμπορία ανθρώπων.
- Έλλειψη εξειδικευμένης εκπαίδευσης για δημοσιογράφους. Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης δεν χρησιμοποιούνται αποτελεσματικά για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη αποτελεσματικής ελεγκτικής διαδικασίας στο επίπεδο πρόληψης, δίωξης και προστασίας.
- Έλλειψη εθνικού δικτύου Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, που εργάζονται κατά της εμπορίας ανθρώπων.
- Έλλειψη ιστοσελίδων και δημοσίων τόπων συζήτησης για ανταλλαγή επαγγελματικής εμπειρίας, πληροφοριών και παροχή συμβουλών στα θύματα.
- Έλλειψη ευκαιριών για νέες γυναίκες και κορίτσια στην αγορά εργασίας.
- Έλλειψη στρατηγικών και προγραμμάτων επανένταξης.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. **Η εφαρμογή της νομοθεσίας**, ιδιαίτερα το 2005, κρίνεται μη ικανοποιητική, παρά την επίσημη συμμόρφωση με τα διεθνή πρότυπα και τον κρατικό μηχανισμό καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Οι νέο-εισαχθείσες δομές παρέχουν πολλές δυνατότητες συμμετοχής ΜΚΟ στη διαδικασία πρόληψης και καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων καθώς και στην στήριξη και αποκατάσταση των θυμάτων. Κατά συνέπεια, οι ΜΚΟ μπορούν να αναπτύξουν μια καλύτερη προσέγγιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δυστυχώς όμως, η κυβέρνηση δεν έχει επιδείξει μέχρι σήμερα καμία συνεπή υποστήριξη.
2. Θα πρέπει να οργανωθούν ομαδικά και ξεχωριστά **εκπαιδευτικά σεμινάρια** για την αστυνομία, τους εισαγγελείς και τις ΜΚΟ, ώστε να εφαρμοστούν αποτελεσματικές κοινές δράσεις

και να προωθηθεί καλύτερη συνεργασία. Ιδιαίτερα υψηλής σημασίας είναι η εκπαίδευση των αστυνομικών σχετικά με τα δικαιώματα των θυμάτων. Θα πρέπει να εφαρμοστεί μια διατμηματική προσέγγιση όπου θα συμμετέχουν πολλοί παράγοντες, και να ενισχυθεί ο ρόλος των ΜΚΟ ώστε να γίνει ισότιμος των κυβερνητικών θεσμών.

3. Είναι σημαντικό να εκπαιδευτούν μέλη των στρατιωτικών και ειρηνευτικών αποστολών, σχετικά με την εμπορία ανθρώπων.
4. Θα πρέπει να πραγματοποιηθούν έρευνες και καταμετρήσεις με στόχο την εκπόνηση αποτελεσματικής στρατηγικής καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως και ανάλυση των μεθόδων που χρησιμοποιούνται από τα κυκλώματα οργανωμένου εγκλήματος εμπορίας ανθρώπων και σεξουαλικής εκμετάλλευσης.
5. Θα πρέπει να διεξαχθούν ειδικές καταμετρήσεις, εστιασμένες στις διαφορετικές όψεις της προσφοράς και της ζήτησης.
6. Θα πρέπει να αναπτυχθεί η ανταλλαγή πληροφοριών και καλών πρακτικών μεταξύ ΜΚΟ, κοινωνικών λειτουργών και άλλων οργανώσεων, που εργάζονται με θύματα εμπορίας ανθρώπων.
7. Θα πρέπει να αναγνωριστεί ο κεντρικός ρόλος των ΜΚΟ και να υποστηριχθούν, οικονομικά και αλλιώς, ώστε να ενισχυθούν στις προσπάθειές τους για ενημέρωση. Επιπλέον οι ΜΚΟ θα πρέπει να εξουσιοδοτηθούν να αναλάβουν και άλλες δραστηριότητες που εμπίπτουν στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων.
8. Θα πρέπει να εξασφαλιστεί αξιόπιστη οικονομική αρωγή για όλες τις οργανώσεις στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων.
9. Στον τομέα της πρόληψης, θα πρέπει να εκπονηθεί μια συγκεντρωτική εθνική στρατηγική με έμφαση στα κοινωνικο-οικονομικά δικαιώματα, την εκπαίδευση, την απασχόληση, την υγεία, την αγορά εργασίας και τις οικονομικές ευκαιρίες, την εξάλειψη της φτώχειας κτλ.
10. Οι εκστρατείες ενημέρωσης του κοινού, θα πρέπει να αποτελούν μία συνεχή δραστηριότητα σε εθνικό επίπεδο, και όχι απλά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα σε μερικές περιοχές κατά διαστήματα.
11. Τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων, θα πρέπει να αναγνωριστούν ως θύματα σοβαρών εγκλημάτων και να αποκτήσουν πρόσβαση σε πολλές υπηρεσίες, όπως ξενώνες, υπηρεσίες

υγείας, νομική αρωγή. Θα πρέπει να αναγνωριστούν οι ειδικές ανάγκες των παιδιών και γυναικών.

12. Θα πρέπει να λειτουργήσουν περισσότερες τηλεφωνικές γραμμές υποστήριξης, και να χρησιμοποιούνται ως ανεξάρτητη πηγή πληροφόρησης, προσφέροντας ανακούφιση και συμβουλές στα θύματα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
BHRN	Balkan Human Rights Network
BGRF	Bulgarian Gender Research Foundation
CATW	Coalition Against Trafficking in Women
EWL	European Women's lobby
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
OSCE	Οργανισμός για τη Συνεργασία και την Ασφάλεια στην Ευρώπη
ODI HR	Γραφείο για τον Εκδημοκρατισμό και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (ΟΑΣΕ)
SACP	Κρατική Υπηρεσία για την Προστασία του Παιδιού
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των ΗΠΑ

ΕΛΛΑΔΑ

Συντάκτες

- ∅ Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων - ΚΕΠΑΔ
- ∅ Κοινωνική Οργάνωση για την Υποστήριξη Νέων - ΑΡΣΙΣ

ΕΛΛΑΔΑ

1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα βρίσκεται στο νότιο άκρο της βαλκανικής χερσονήσου. Συνορεύει βόρεια με Αλβανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και Βουλγαρία και βόρειο-ανατολικά και ανατολικά με Τουρκία. Βρέχεται δυτικά από την Αδριατική θάλασσα και νότια από τη Μεσόγειο.

Η Ελλάδα αποτελούσε παραδοσιακά χώρα προέλευσης μεταναστών. Αυτό όμως ανατράπηκε στις αρχές της δεκαετίας του '90, όταν η Ελλάδα μετατράπηκε σε χώρα προορισμού μεταναστών (νόμιμων και παρανόμων). Δυστυχώς, έγινε επίσης και χώρα προορισμού θυμάτων εμπορίας ανθρώπων προερχομένων κυρίως από χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης αλλά και από την Αφρική και, σε μικρότερο βαθμό, από την Ασία. Το εμπόριο ανθρώπων αναπτύχθηκε στην Ελλάδα κυρίως λόγω της γεωγραφικής της θέσης, της οικονομικής της ευμάρειας και της ιδιότητας της ως κράτους-μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και λόγω των κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών αλλαγών που σημειώθηκαν στις χώρες της ευρύτερης περιοχής μετά την πτώση του Τείχους του Βερολίνου. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του ελληνικού Υπουργείου Δημόσιας Τάξης⁹, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων προέρχονται, στην πλειονότητά τους, από την Αλβανία, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, τη Ρωσία, τη Μολδαβία και την Ουκρανία.

Αν και τα παραπάνω στοιχεία δεν προβαίνουν σε διαχωρισμό μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών θυμάτων, οι ΜΚΟ που παρέχουν αρωγή και στήριξη στα θύματα ισχυρίζονται ότι η πλειονότητα των αναγνωρισμένων θυμάτων είναι γυναίκες και παιδιά, που διακινούνται με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση¹⁰.

⁹ Σύμφωνα με τα επίσημα στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύει το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, το 2003 αναγνωρίστηκαν 93 θύματα εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ των οποίων 31 από τη Ρωσία, 14 από την Ουκρανία, 10 από τη Μολδαβία και 10 από τη Ρουμανία. Το 2004 αναγνωρίστηκαν 181 θύματα εμπορίας ανθρώπων, μεταξύ των οποίων 50 από τη Ρωσία, 41 από τη Ρουμανία, 21 από την Ουκρανία, 10 από τη Βουλγαρία, 10 από τη Μολδαβία και 9 από την Αλβανία. Από τα 137 θύματα που αναγνωρίστηκαν το 2005, 53 ήταν από τη Ρουμανία, 28 από τη Ρωσία, 12 από την Ουκρανία και 9 από τη Βουλγαρία. Τα 104 ήταν γυναίκες, 29 άνδρες και 4 ανήλικοι. www.ydt.gr

¹⁰ Συνεντεύξεις με εκπρόσωπους των ΜΚΟ: ΚΑΙΜΑΚΑ (Δάφνη Καπετανάκη) 15.02.2006, ΕΚΥΘΚΚΑ (Άντα Κουμπλομάτη), 03.04.2006, ΚΑΘΒ (Φανή Γαλατσοπούλου) 02.05.2006, και ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ (Κατερίνα Τρακανιάρη) 25.05.2006. Οι παραπάνω ΜΚΟ διατηρούν ξενώνες για τη φιλοξενία θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

Σύμφωνα με το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης¹¹ και τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ)¹², έχει αρχίσει να αναπτύσσεται σήμερα ένα νέο φαινόμενο, η «χαμογελαστή εμπορία ανθρώπων» («happy trafficking»), στο πλαίσιο του οποίου, τα θύματα απολαμβάνουν κάποιο βαθμό ελευθερίας και λαμβάνουν μικρή οικονομική ανταμοιβή για τις υπηρεσίες τους. Ως εκ τούτου, καθώς με τον τρόπο αυτόν αυξάνεται ο βαθμός συγκατάθεσης των θυμάτων, μειώνεται η πιθανότητα να καταθέσουν εναντίον των διακινητών τους.

II. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Έως το 2002, το νομοθετικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων στην Ελλάδα ήταν ελλιπές και αναποτελεσματικό. Από το 2002, ωστόσο, υιοθετήθηκαν τρία βασικά νομοθετικά κείμενα, με σκοπό την αναθεώρηση της υφιστάμενης νομοθεσίας για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων: ο Νόμος 3064/2002, με τον οποίο τροποποιούνται τα σχετικά άρθρα του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, το Προεδρικό Διάταγμα 233/2003, που ρυθμίζει τα περί παροχής προστασίας και στήριξης των θυμάτων εμπορίας, και ο Νόμος 3386/2005 που προβλέπει την παροχή αδειών παραμονής στα θύματα.

Τα πιο σημαντικά σημεία του αναθεωρημένου νομοθετικού πλαισίου κατά της εμπορίας ανθρώπων είναι τα ακόλουθα:

- Η ελληνική νομοθεσία ευθυγραμμίζεται πλέον με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Αντιμετωπίζονται **όλες οι μορφές εμπορίας ανθρώπων**, ήτοι η εμπορία για εξαναγκαστική εργασία και σεξουαλική εκμετάλλευση, η εμπορία για αφαίρεση οργάνων και η εμπορία ανθρώπων για στρατιωτικούς σκοπούς.
- Η εμπορία ανθρώπων τιμωρείται σε βαθμό **κακουργήματος**. Οι παραβάτες τιμωρούνται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή. Σε περίπτωση συνδρομής επιβαρυντικών περιστάσεων (ανήλικο θύμα, κατάχρηση εξουσίας, βαριές σωματικές βλάβες ή θάνατος του θύματος, τέλεση του αδικήματος κατ' επάγγελμα), η εμπορία ανθρώπων τιμωρείται με

¹¹ Συνέντευξη με την Τόνια Ανδρεάκου, εκπρόσωπο του Κεντρικού Επιτελείου Anti-trafficking Αθηνών, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, 11.05.2006.

¹² Παρουσίαση του Επικεφαλής της Ελληνικής Αποστολής του Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης, Δανιήλ Εσδρά, στην ημερίδα του Οργανισμού με θέμα: *Οι επαναπατρισμοί θυμάτων εμπορίας ανθρώπων*, 15.05.2006.

τουλάχιστον δέκα έτη κάθειρξης και χρηματική ποινή έως 100.000 ευρώ. Η νομοθεσία προβλέπει, επίσης, την τιμωρία (φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών) εκείνων που εν γνώσει τους χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των θυμάτων (*πελάτες*).

- Σύμφωνα με το Νόμο, το επίσημο αρμόδιο όργανο για την **αναγνώριση** του θύματος είναι ο **Εισαγγελέας Πρωτοδικών**. Εφόσον αναγνωριστεί ένα άτομο ως θύμα εμπορίας ανθρώπων, η ελληνική νομοθεσία προβλέπει μέτρα για την **προστασία** του, και συγκεκριμένα τη φιλοξενία του σε ξενώνες, καθώς επίσης την παροχή ιατρικής, κοινωνικής, ψυχολογικής και νομικής **βοήθειας**. Ένας κατάλογος των υφιστάμενων υπηρεσιών κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης και αρωγής περιλαμβάνεται στο παράρτημα του Προεδρικού Διατάγματος 233/2003.
- Ειδικές προστατευτικές διατάξεις έχουν υιοθετηθεί για **ανήλικα θύματα**.
- Τα πιθανά θύματα εμπορίας δικαιούνται **περίοδο περίσκεψης ενός μηνός**, η οποία χορηγείται από τον αρμόδιο εισαγγελέα, ώστε τα θύματα να αποφασίσουν εάν θα συνεργαστούν με τις Αρχές για τη δίωξη των εμπόρων τους. Η συγκεκριμένη διάταξη θεωρείται χρήσιμη για την αποφυγή απελάσεων των θυμάτων πριν την επίσημη αναγνώρισή τους.
- Τα αναγνωρισμένα θύματα που συνεργάζονται με τις Αρχές για τη δίωξη των εμπόρων τους, σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, δικαιούνται εντός ενός έτους να αιτηθούν την έκδοση ανανεώσιμης **άδειας παραμονής**, χωρίς υποχρέωση να πληρώσουν το προβλεπόμενο παράβολο. Η άδεια παραμονής, ενοποιημένη με την άδεια εργασίας, παρέχει στα θύματα νόμιμη πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Τα θύματα δικαιούνται ανανέωση των αδειών παραμονής τους έως την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας. Στη συνέχεια, μπορούν να αιτηθούν άδεια παραμονής υπό διαφορετικό καθεστώς (ως έγγαμοι, εργαζόμενοι, κ.λπ.).
- Η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει ρητά επίσημο μηχανισμό παραπομπής θυμάτων. **Η Δι-υπουργική Επιτροπή**, που συστήθηκε για να επιβλέπει την εφαρμογή την νομοθεσίας κατά της εμπορίας ανθρώπων (βλ. σελ. 71 και 74), καθιέρωσε ένα ανεπίσημο σύστημα παραπομπής υπό τον συντονισμό του **Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)** (βλ. σελ. 77).

Σχόλια

- Δεν υπάρχει καμία διάταξη στην ελληνική νομοθεσία που να προβλέπει ρητά την παύση της ποινικής δίωξης των αναγνωρισμένων θυμάτων εμπορίας. Ως εκ τούτου, μπορεί να ασκηθεί ποινική δίωξη κατά των θυμάτων παράλληλα με την ποινική δίωξη των εμπόρων τους, για παραβιάσεις των διατάξεων της μεταναστευτικής νομοθεσίας.
- Οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ, που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, έχουν ασκήσει κριτική σχετικά με την περίοδο περίσκεψης ενός μηνός, χαρακτηρίζοντάς την ανεπαρκή για να επιτρέψει στα θύματα να ξεφύγουν πλήρως από την επιρροή των εμπόρων τους¹³.
- Οι διατάξεις περί αδειών παραμονής, σύμφωνα με τις οποίες, η χορήγησή τους περιορίζεται μόνο σε θύματα εμπορίας που συνεργάζονται με τις Αρχές για την δίωξη των εμπόρων, κρίθηκε ως αναποτελεσματική για την παροχή πλήρους προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων όλων των θυμάτων.
- Αν και ο νόμος προβλέπει την τιμωρία των προσώπων που κάνουν χρήση των υπηρεσιών των θυμάτων (*πελάτες*), είναι δύσκολο να αποδειχθεί κατά την ποινική διαδικασία ο δόλος (γνώση ή/και πρόθεση) των κατηγορουμένων. Συνεπώς, στην πράξη ο πελάτης συνήθως δεν τιμωρείται.
- Το σύστημα παραπομπής παρουσιάζει αδυναμίες, ενώ ο αποτελεσματικός συντονισμός μεταξύ των ΜΚΟ, του κράτους και των διεθνών φορέων δεν έχει ακόμα επιτευχθεί πλήρως.

B. Διμερείς συμφωνίες

Η Ελλάδα έχει υπογράψει διμερείς συμφωνίες με γειτονικές της χώρες. Οι πιο σημαντικές είναι οι ακόλουθες:

- **Διμερής Συμφωνία** με την **Αλβανία** για τον επαναπατρισμό των ασυνόδευτων ανηλίκων, που ρυθμίζει τις ιδιαιτερότητες της εμπορίας ανηλίκων από την Αλβανία στην Ελλάδα, όπως επίσης και την αυξημένη ανάγκη προστασίας των ανήλικων θυμάτων. Η Συμφωνία αποσκοπεί στην εξασφάλιση της κατάλληλης υποδοχής των επαναπατρισμένων ανήλικων θυμάτων στην Αλβανία.

¹³ Συζήτηση για τις άδειες παραμονής που χορηγούνται στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, *Τρίτη Συνάντηση Διπλωματικού Φόρουμ*, διοργάνωση ΔΟΜ στο Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδος, 21.02.2006.

- **Μνημόνιο Συνεργασίας** για τη λειτουργία του *Κέντρου κατά της Εμπορίας Ανθρώπων* στην Αυλώνα, Αλβανία (Νόμος 3298/2004). Σκοπός του Κέντρου είναι να λειτουργήσει ως σημείο συλλογής και διανομής πληροφοριών σε υποθέσεις εμπορίας, και ταυτόχρονα προώθησης και διαχείρισης αστυνομικής συνεργασίας μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών. Το Μνημόνιο υπογράφηκε από την Ελλάδα, την Αλβανία, την Γερμανία και την Ιταλία.

Σχόλια

- Η Διμερής Συμφωνία με την Αλβανία αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την προστασία των ανήλικων θυμάτων. Ωστόσο, σημειώθηκε υπερβολική καθυστέρηση για τη σύναψή του.
- Παρόμοιες Συμφωνίες θα πρέπει να συναφθούν μεταξύ της Ελλάδας και άλλων χωρών της περιοχής, σε επίπεδο κρατών, προκειμένου να ενισχυθεί η συνεργασία στη ΝΑ και Α. Ευρώπη.

Γ. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Τον Αύγουστο του 2004 υιοθετήθηκε ένα ολοκληρωμένο **Εθνικό Σχέδιο Δράσης (ΕΣΔ)** για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, που ρυθμίζει την πρόληψη και την καταστολή του φαινομένου, καθώς και την προστασία των θυμάτων. Εκπονήθηκε από τη **Δι-υπουργική Επιτροπή** (βλ. σελ. 69 και 74), η οποία αποτελείται από τους Γενικούς Γραμματείς εννέα συναρμόδιων Υπουργείων (Υπουργεία Δικαιοσύνης, Οικονομικών, Εξωτερικών, Δημόσιας Τάξης, Παιδείας, Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και την Γενική Γραμματεία Ισότητας υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών). Η Επιτροπή αυτή είναι αρμόδια για την εφαρμογή του ΕΣΔ, το οποίο καλύπτει μια ολόκληρη σειρά δράσεων σχετικών με την εμπορία ανθρώπων (πρόληψη, προστασία και καταστολή).

Μέσα από τις εργασίες της Δι-υπουργικής Επιτροπής και της συνεργασίας της με την κοινότητα των ΜΚΟ, υπογράφηκε, το Δεκέμβριο του 2005, **Μνημόνιο Συνεργασίας**, το οποίο υιοθέτησε ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των κρατικών φορέων, του ΔΟΜ και των ΜΚΟ, για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των διαφόρων πτυχών του φαινομένου.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

1. *Επιμόρφωση δικαστών και εισαγγελέων*

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία κατά της εμπορίας ανθρώπων, οι δικαστές και οι εισαγγελείς διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη δίωξη των εμπορών όπως επίσης και στην αναγνώριση και προστασία των θυμάτων. Για να καλυφθούν οι ανάγκες ενημέρωσης και εκπαίδευσης εισαγγελέων και δικαστών, ειδικά μαθήματα συμπεριλήφθηκαν στο Πρόγραμμα Σπουδών της **Εθνικής Σχολής Δικαστών**.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα ως άνω μαθήματα είναι γενικής φύσεως και συνεπώς δεν επαρκούν, επιπλέον επιμορφωτικά σεμινάρια για εν ενεργεία δικαστικούς λειτουργούς λαμβάνουν χώρα ετησίως στην Κομοτηνή, στο πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστών.

Η Ελλάδα συμμετέχει στην υλοποίηση των προγραμμάτων **ΑΓΗΣ I** (2003-2005) και **ΑΓΗΣ II** (2005-2007), τα οποία χρηματοδοτούνται από την ΕΕ, που αποσκοπούν στη δημιουργία ενός δικτύου συνεργασίας ΜΚΟ και κρατικών φορέων για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής κατά της εμπορίας ανθρώπων. Η εκπαίδευση δικαστών και εισαγγελέων στην αναγνώριση, προστασία και στήριξη των θυμάτων με την αποτελεσματική αξιοποίηση των μέσων της ποινικής διαδικασίας, αποτελεί ένα κομβικό στοιχείο του προγράμματος **ΑΓΗΣ** στην παρούσα φάση του. Η μεθοδολογία του βασίζεται στο σύστημα *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών* μέσα από μελέτες υποθέσεων, παρουσιάσεις με εκτέλεση ρόλων, ανταλλαγή καλών πρακτικών και σεμινάρια στρογγυλής τραπέζης. Στο πρόγραμμα **ΑΓΗΣ**, εκτός των δικαστών και των εισαγγελέων, συμμετέχουν και άλλοι επαγγελματίες που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, όπως ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί, υψηλόβαθμοι αξιωματικοί της αστυνομίας και δικηγόροι. Ένα ολοκληρωμένο εγχειρίδιο, προϊόν του προγράμματος, θα εκδοθεί προκειμένου να χρησιμοποιηθεί από τους ήδη εκπαιδευμένους επαγγελματίες για την εκπαίδευση των συναδέλφων τους σε εθνικό επίπεδο (αλυσίδα εκπαίδευσης).

2. *Επιμόρφωση του προσωπικού της Αστυνομίας*

Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, κρίσιμος είναι ο ρόλος της Αστυνομίας στις διαδικασίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, ειδικότερα στο θέμα της αναγνώρισης των θυμάτων, καθώς ο Εισαγγελέας, ο οποίος είναι το αρμόδιο όργανο για την

αναγνώριση, αποφασίζει με βάση τα υφιστάμενα στοιχεία που παρέχονται από τους αστυνομικούς οι οποίοι διεξάγουν την προανάκριση σε υποθέσεις εμπορίας. Μόνο στην περίπτωση επίσημης αναγνώρισης του θύματος εμπορίας του παρέχεται από το Νόμο προστασία και αρωγή. Αποτελεί, συνεπώς, επιτακτική ανάγκη να πραγματοποιείται εξειδικευμένη εκπαίδευση των αστυνομικών με την ενεργό συμμετοχή τους, προκειμένου να προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα του θύματος και να αποφεύγονται απελάσεις θυμάτων.

Παράλληλα με την αναγκαία εξειδικευμένη εκπαίδευση των αστυνομικών, θεωρείται επίσης απαραίτητη και η **συμμετοχή εκπροσώπων των ΜΚΟ στη διαδικασία της προανάκρισης** από αστυνομικούς για την αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας, τα οποία συχνά αισθάνονται **φόβο** απέναντι στα όργανα της Τάξεως.

Κατά τις περιόδους 2003-2004 και 2004-2005 η **Αστυνομική Ακαδημία** συμπεριέλαβε στο πρόγραμμα σπουδών το θέμα της Εμπορίας Ανθρώπων (καταπολέμηση του φαινομένου, αναγνώριση θυμάτων, παροχή βοήθειας και προστασία θυμάτων) και διοργάνωσε σεμινάρια για τους αστυνομικούς. Επιπλέον, το Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών διοργάνωσε το 2005 **ενημερωτικά σεμινάρια/διαλέξεις** για αστυνομικούς σε οκτώ πόλεις της Ελλάδας (Ιωάννινα, Κομοτηνή, Ρόδο, Τρίκαλα, Ηράκλειο, Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Τρίπολη). Επίσης, η Εναλλακτική Έδρα Θεσσαλονίκης του Συμφώνου Σταθερότητας συντονίζει τις τοπικές και περιφερειακές πρωτοβουλίες, που στοχεύουν στην εκπαίδευση των αστυνομικών, σε συνεργασία με τοπικές ΜΚΟ (*ΑΡΣΗ, Ελληνικό Τμήμα της Διεθνούς Ένωσης Αστυνομικών*), τον ΔΟΜ, την Εθνική Σχολή Δικαστών και άλλους φορείς.

Διασυνοριακά εκπαιδευτικά προγράμματα για αστυνομικούς μεταξύ Αλβανίας και Ελλάδας διοργάνωσε, επίσης, και ο ΔΟΜ (Δεκέμβριος 2005).

Σχόλια

- Η πρακτική δείχνει ότι η εκπαίδευση των εισαγγελέων και των δικαστών στην αναγνώριση και προστασία των θυμάτων εμπορίας δεν είναι έως τώρα ούτε επαρκής ούτε αποτελεσματική¹⁴.

¹⁴ Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία έχει ανατεθεί η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 12.05.2006.

- Ανεπαρκείς και αναποτελεσματικές κρίνονται επίσης και οι πρωτοβουλίες με σκοπό την εκπαίδευση του προσωπικού της αστυνομίας¹⁵.
- Η ενίσχυση του ρόλου των ΜΚΟ και, ειδικότερα, η συμμετοχή εκπροσώπων των ΜΚΟ στην διαδικασία της αναγνώρισης των θυμάτων εμπορίας, θεωρείται απαραίτητη.

Β. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Κανένας επίσημος, ολοκληρωμένος ή συστηματικός μηχανισμός έρευνας και αξιολόγησης δεν υπάρχει στην Ελλάδα, βάσει του οποίου να εκπονούνται εκθέσεις για την κατάσταση της εμπορίας ανθρώπων στη χώρα.

Από τον Απρίλιο του 2001, συστήθηκε, υπό την αιγίδα του ελληνικού **Υπουργείου Δημοσίας Τάξης**, μια **Ειδική Επιτροπή** με σκοπό να αναπτύξει, ως συντονιστικός θεσμός, μια ολοκληρωμένη πολιτική για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων και τον έλεγχο της αποτελεσματικότητας της σχετικής νομοθεσίας όπως επίσης και των δράσεων που αναλαμβάνει το ελληνικό κράτος. Η εν λόγω Επιτροπή (**Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων-ΟΚΕΑ**) αποτελείται από τον Αρχηγό της Ελληνικής Αστυνομίας (Πρόεδρος της Επιτροπής), έναν εκπρόσωπο του ΔΟΜ, εκπροσώπους των Υπουργείων Υγείας, Απασχόλησης και Εσωτερικών, υψηλόβαθμους αστυνομικούς και κοινωνικούς επιστήμονες.

Η **Δι-υπουργική Επιτροπή** (βλ. σελ. 69 και 71), συνέρχεται δύο φορές το μήνα υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης και συντονίζει την υλοποίηση των διατάξεων του Νόμου 3064/2002 και του Προεδρικού Διατάγματος 233/2003. Η Επιτροπή είναι υπεύθυνη για τον έλεγχο της υλοποίησης του νομοθετικού πλαισίου κατά της εμπορίας ανθρώπων, σε στενή συνεργασία με τον ΔΟΜ και 12 ΜΚΟ που υλοποιούν προγράμματα αντιμετώπισης της εμπορίας. Η Επιτροπή διορίζει, επίσης, τον **Εθνικό Συντονιστή** για τις δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων.

¹⁵ Συνεντεύξεις με εκπρόσωπους των ΜΚΟ: ΚΛΙΜΑΚΑ (Δάφνη Καπετανάκη) 15.02.2006, ΕΚΥΘΚΚΑ (Άντα Κουμπλομμάτη) 03.04.2006, ΚΑΘΒ (Φανή Γαλατσοπούλου) 02.05.2006. Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, 12.05.2006. Συνέντευξη με την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατρισμού, 18.05.2006.

Σχόλιο

Στην αρχή της λειτουργίας της η ΟΚΕΑ ήταν αποτελεσματική, τα τελευταία όμως χρόνια δεν ανέπτυξε αξιόλογη δράση.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Στο διακρατικό επίπεδο, η ελληνική κυβέρνηση έχει συνάψει, όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, διμερείς συμφωνίες με χώρες προέλευσης θυμάτων εμπορίας. Συμμετέχει, επίσης, σε περιφερειακές πρωτοβουλίες όπως την **Πρωτοβουλία Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης** και την **Οικονομική Συνεργασία Μαύρης Θάλασσας**. Στο πλαίσιο των παραπάνω πρωτοβουλιών λαμβάνουν χώρα δραστηριότητες ενημέρωσης με στόχο την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων ως μορφή του οργανωμένου εγκλήματος. Η ελληνική κυβέρνηση συνεργάζεται επίσης με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ) και το Σύμφωνο Σταθερότητας για τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, που θεωρείται ως προτεραιότητα στην ημερήσια διάταξή τους.

Στο περιφερειακό επίπεδο, ιδρύθηκε το 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη ΝΑ και Α. Ευρώπη** (βλ. σελ. 82). Μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης, και σκοπός του η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, για την ανάληψη κοινών δράσεων για την καταπολέμηση του φαινομένου και την παροχή αρωγής στα θύματα.

Στο εθνικό επίπεδο, δημιουργήθηκε, με πρωτοβουλία του ΔΟΜ, στο τέλος του 2005, ένα **Διπλωματικό Φόρουμ** (βλ. σελ. 83), στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι αρμοδίων υπουργείων, διεθνών οργανισμών, διπλωματικών αρχών χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού, και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Σκοπός του είναι η ανάπτυξη στενής συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων που συμμετέχουν στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ο ΔΟΜ διοργανώνει τις συναντήσεις του Φόρουμ, εστιάζοντας σε σύγχρονα προβλήματα και προκλήσεις.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών (ΥΔΑΣ) αποτελεί την κύρια πηγή χρηματοδότησης για τις δραστηριότητες που αναλαμβάνουν στην

Ελλάδα Διεθνείς Οργανισμοί και ΜΚΟ για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων. Η χρηματοδότηση αυτή αποτελεί μέρος της πολιτικής του Υπουργείου για τη στήριξη Αναπτυξιακών Προγραμμάτων και Προγραμμάτων Ανθρωπιστικής Βοήθειας. Για τα έτη 2004-2006 ο συνολικός προϋπολογισμός του Υπουργείου για τις δραστηριότητες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων ανήλθε περίπου στα 5.000.000 Ευρώ.

Η αμερικανική οργάνωση ανθρωπιστικής βοήθειας USAID, έχει αναπτύξει έντονη δράση στην περιοχή των Βαλκανίων κατά την τελευταία δεκαετία. Μία εκ των προτεραιοτήτων της πολιτικής της USAID είναι η χρηματοδότηση δραστηριοτήτων κατά της εμπορίας ανθρώπων. Πολλές ελληνικές ΜΚΟ έχουν λάβει χρηματοδότηση από την εν λόγω οργάνωση για την υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αναπτύξει χρηματοδοτικά προγράμματα (PHARE, STOP, DAPHNE, ΑΓΗΣ, EQUAL) στους σκοπούς των οποίων εντάσσεται η καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της εμπορίας ανθρώπων. Εκτός από τα κράτη-μέλη της ΕΕ χρηματοδοτούνται και γειτονικές της ΕΕ χώρες (υπό ένταξη χώρες, χώρες υποψήφιας για ένταξη, κ.λπ.). Διεθνείς Οργανισμοί, κρατικοί φορείς και ΜΚΟ στην Ελλάδα έχουν ωφεληθεί από αυτή τη χρηματοδότηση για την ανάπτυξη των προγραμμάτων τους κατά της εμπορίας ανθρώπων.

Τα Υπουργεία Εξωτερικών της **Νορβηγίας**, της **Ολλανδίας** και του **Καναδά** στηρίζουν τη χρηματοδότηση πρωτοβουλιών των ΜΚΟ για δραστηριότητες κατά της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή της ΝΑ Ευρώπης.

IV. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Στην Ελλάδα, μόνο τα τελευταία τρία χρόνια έχουν διοργανωθεί **εκστρατείες ευαισθητοποίησης** που στοχεύουν στην πληροφόρηση του κοινού σχετικά με την εμπορία ανθρώπων. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, υπό το Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, έχει διοργανώσει ενημερωτικές εκστρατείες και έχει χρησιμοποιήσει τηλεοπτικά μηνύματα (spots) για την ευαισθητοποίηση του κοινού. Ο κύριος φορέας υλοποίησης τους είναι το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), το οποίο δραστηριοποιείται σε πέντε ελληνικές πόλεις. Εκστρατείες ευαισθητοποίησης έχουν επίσης διοργανωθεί από

τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης (ΔΟΜ) και ορισμένες ΜΚΟ (*STOP NOW, ΑΡΣΙΣ, Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης*, κ.λπ.) με τη χρήση ραδιοφωνικών και τηλεοπτικών μηνυμάτων (spots).

Από το 1998, η ΜΚΟ *ACT-UP* υλοποιεί ένα πρόγραμμα πρόληψης και ευαισθητοποίησης, το οποίο εστιάζει στην **ενημέρωση** των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων (μετανάστες, θύματα εμπορίας ανθρώπων, εκπορνεύόμενα άτομα, κ.λπ.) σχετικά με τον **ιό του Έιτς** και άλλα σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Το πρωτοποριακό στοιχείο του προγράμματος έγκειται στο ότι τα μέλη της Οργάνωσης προσεγγίζουν τα άτομα της ομάδας-στόχου στα μέρη όπου συνήθως συγκεντρώνονται, όπως νυχτερινά κέντρα, οίκους ανοχής, κ.λπ. (πρόληψη *ad hoc*).

Εκστρατείες ευαισθητοποίησης διοργανώνονται επίσης στο πλαίσιο του προγράμματος ΑΣΠΙΔΔΑ: **Καταπολεμώντας την Εκμετάλλευση-Δημιουργώντας Προοπτικές**, στο πλαίσιο της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας EQUAL. Συμμετέχοντες φορείς: ΔΟΜ, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Ελληνικό Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού (ΕΚΥΘΚΚΑ), Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων (ΚΑΘΒ), Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ), ΜΚΟ Αλληλεγγύη, European Profiles και Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΚΕΠΑΔ).

B. Αρωγή και προστασία

1. Καταφύγια και τηλεφωνικές γραμμές στήριξης

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Μνημόνιο Συνεργασίας που υπεγράφη μεταξύ των συναρμόδιων Υπουργείων, του ΔΟΜ και των ΜΚΟ, το **Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ)** λειτουργεί ως συντονιστής/κύριος φορέας παραπομπής, μεταξύ των κρατικών φορέων και των ΜΚΟ για την προστασία των θυμάτων.

Στο ΕΚΚΑ, υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, λειτουργεί όλο το 24ωρο, επτά ημέρες την εβδομάδα, μια **τηλεφωνική γραμμή στήριξης (helpline)** (197) που αποσκοπεί στην παροχή άμεσης βοήθειας σε θύματα κακοποίησης και εμπορίας. Στο ΕΚΚΑ επίσης λειτουργούν τέσσερις ξενώνες, ένας εκ των οποίων εξυπηρετεί αποκλειστικά θύματα εμπορίας, παρέχοντας στέγη, συμβουλευτική και ψυχολογική υποστήριξη σε γυναίκες και παιδιά, θύματα κακοποίησης και/ή εμπορίας ανθρώπων. Τα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας, μετά από μία σύντομη περίοδο κατά την οποία τους παρέχεται

αρωγή και στήριξη, παραπέμπονται για φιλοξενία σε ξενώνες ΜΚΟ.

ΜΚΟ που φιλοξενούν θύματα εμπορίας είναι οι ακόλουθες:

- **ΕΚΥΘΚΚΑ** (Ιωάννινα) - λειτουργεί, από το Μάιο του 2004, ξενώνας δυναμικότητας 13 κλινών, για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα ή πιθανά), καθώς και για θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη και νομική συμπαράσταση, έχει ήδη φιλοξενήσει 41 θύματα. Στο ΕΚΥΘΚΚΑ επίσης λειτουργεί μία τηλεφωνική γραμμή στήριξης (26510-78810) που παρέχει άμεση βοήθεια στα θύματα.
- **ΚΑΘΒ** (Θεσσαλονίκη) - λειτουργεί, από τα τέλη του 2004, ξενώνας δυναμικότητας 10 κλινών, για γυναίκες και παιδιά αναγνωρισμένα ή πιθανά θύματα εμπορίας και θύματα ενδο-οικογενειακής βίας. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ψυχολογική υποστήριξη και νομική αρωγή, έχει ήδη φιλοξενήσει 13 θύματα.
- **ΚΛΙΜΑΚΑ** (Αθήνα) - λειτουργεί, από το 2005, ξενώνας δυναμικότητας 12 κλινών για αλλοδαπές γυναίκες θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα ή πιθανά), κακοποίησης, ενδο-οικογενειακής βίας και βασανιστηρίων. Το καταφύγιο, που παρέχει επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, νομική αρωγή και επαγγελματική κατάρτιση έχει ήδη φιλοξενήσει πέντε θύματα εμπορίας.
- **ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ** (Αθήνα) - λειτουργεί, από τον Ιανουάριο του 2006, καταφύγιο δυναμικότητας 15 κλινών (με δυνατότητα επέκτασης) για γυναίκες και παιδιά θύματα εμπορίας (αναγνωρισμένα και πιθανά), και ενδο-οικογενειακής βίας. Στο καταφύγιο, όπου παρέχεται επίσης ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, νομική αρωγή και μαθήματα ελληνικής γλώσσας και ηλεκτρονικών υπολογιστών, έχουν ήδη φιλοξενηθεί επτά θύματα εμπορίας. Λειτουργεί, επιπλέον, δωρεάν τηλεφωνική γραμμή στήριξης (800-11-37-777) που παρέχει άμεση βοήθεια σε θύματα εμπορίας ανθρώπων.

Οι παρακάτω ΜΚΟ διατηρούν επίσης καταφύγια που φιλοξενούν γυναίκες θύματα κακοποίησης, ενδο-οικογενειακής βίας και εμπορίας ανθρώπων: το *Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης*, το *Κέντρο Στήριξης της Οικογένειας (ΔΕΣΟ-Καταφύγιο Μητέρα)* και το *Καταφύγιο Κακοποιημένων Γυναικών και Παιδιών-Στοργή*. Στην οργάνωση *Γιατροί του Κόσμου* λειτουργούσε επίσης ξενώνας φι-

λοξενίας θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, ο οποίος έκλεισε τον Αύγουστο του 2005, λόγω έλλειψης πόρων.

Σχόλιο

Οι Αρχές της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχουν επίσης δραστηριοποιηθεί στην προστασία κακοποιημένων γυναικών, παρέχοντάς τους στέγη και κοινωνική φροντίδα, όπως π.χ. οι Κοινωνικές Υπηρεσίες του Δήμου Αθηναίων. Όμως, λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού, σπάνια χειρίζονται υποθέσεις θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

2. Νομική αρωγή

Το **Ελληνικό Παρατηρητήριο των Συμφωνιών του Ελσίνκι** και το **Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων** υλοποιούν προγράμματα με τα οποία παρέχεται **δωρεάν νομική αρωγή** σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Δωρεάν νομική αρωγή παρέχεται επίσης από ελληνικούς **Δικηγορικούς Συλλόγους** σε όλα τα άτομα που αποδεικνύουν ότι δεν διαθέτουν τους απαιτούμενους οικονομικούς πόρους.

3. Street work

Οι κάτωθι ΜΚΟ υλοποιούν προγράμματα *Street Work* που αποσκοπούν στην παροχή προστασίας και αρωγής σε θύματα εμπορίας ανθρώπων:

- Η **ΑΡΣΙΣ**: από το 1998, υλοποιεί προγράμματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανηλίκων σε συνεργασία με την *Terre des Homes* (διεθνής ανθρωπιστική οργάνωση) και άλλες ΜΚΟ. Η μεθοδολογία που ακολουθείται έχει ως εξής: (α) *Street Work*: ομάδες αποτελούμενες από δύο εξειδικευμένους επαγγελματίες εντοπίζουν και παρέχουν υποστήριξη σε παιδιά σε κίνδυνο, ή παιδιά θύματα εμπορίας και εκμετάλλευσης. (β) **Προστασία και υποστήριξη**: χρήση όλων των νομίμων θεσμικών μέσων για την παροχή προστασίας και υποστήριξης των ανηλίκων. (γ) **Καταγραφή υποθέσεων και κοινωνική έρευνα**: διενέργεια κοινωνικής έρευνας των υποθέσεων σε εξατομικευμένη βάση. (δ) **Εθελοντικός επαναπατριsmός**: σε συνεργασία με την αστυνομία, τον εισαγγελέα ανηλίκων και εταίρους/ΜΚΟ σε χώρες προέλευσης των θυμάτων.
- Η **ACT UP**: εντοπίζει θύματα εμπορίας σε χώρους όπου συνήθως παρέχουν τις υπηρεσίες τους (νυχτερινά κέντρα, οίκοι ανοχής, κ.λπ.) και τους παρέχει άμεση δωρεάν ιατρική

περίθαλψη για σεξουαλικά μεταδιδόμενα νοσήματα. Επίσης, η Οργάνωση προσεγγίζει, στους ίδιους χώρους, τους χρήστες των υπηρεσιών των θυμάτων (*πελάτες*), παρέχοντας τους πληροφόρηση για την εμπορία ανθρώπων.

- Η **NEA ΖΩΗ**: εντοπίζει θύματα εμπορίας στους χώρους όπου πραγματοποιείται η εκμετάλλευσή τους και τους παρέχει πληροφόρηση σε σχέση με υφιστάμενες δομές στήριξης και αρωγής τους. Διατηρεί επαφή με τα θύματα που εντοπίζει και τους παρέχει ψυχολογική και κοινωνική υποστήριξη.

4. Επαναπατριsmός

Στις περιπτώσεις αναγνωρισμένων ή πιθανών θυμάτων, που δηλώνουν ότι επιθυμούν να επιστρέψουν στις χώρες προέλευσής τους, ακολουθείται η **διαδικασία του επαναπατριsmού**, η οποία πραγματοποιείται από τον ΔΟΜ, σε συνεργασία με τις Διπλωματικές Αρχές των χωρών προέλευσης των θυμάτων. Ο ΔΟΜ παρέχει στα θύματα τα απαραίτητα ταξιδιωτικά έγγραφα (διαβατήρια ή *laisser passer*, ανάλογα με τα ισχύοντα στις εσωτερικές νομοθεσίες των κρατών προέλευσης) και εισιτήρια για την επιστροφή τους. Τα μέσα μεταφοράς και οι διαδρομές των θυμάτων επιλέγονται με κριτήριο να εγγυάται η ασφαλής και ταχεία επιστροφή τους. Οι τοπικές Αποστολές του ΔΟΜ στις χώρες προέλευσης υποδέχονται τα θύματα και τα συνδράμουν ώστε να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους. Κατά την περίοδο 2003-2005, ο ΔΟΜ βοήθησε να επαναπατριστούν 55 γυναίκες θύματα εμπορίας ανθρώπων.¹⁶

Γ. Διώξη

Όπως προαναφέρθηκε ανωτέρω, σύμφωνα με το Ν. 3064/2002, αρμόδιο όργανο για την αναγνώριση ενός ατόμου ως θύματος εμπορίας ανθρώπων είναι ο **Εισαγγελέας Πρωτοδικών**. Από τη στιγμή που αναγνωρίζονται τα θύματα αυτά, αποκτούν δικαίωμα αρωγής και προστασίας. Στην περίπτωση ασυνόδευτων ανηλίκων ορίζεται από τον νόμο ότι η επιμέλειά τους ανατίθεται στον Εισαγγελέα Ανηλίκων.

Το 2004, η Εισαγγελία Πρωτοδικών στην Αθήνα **ανέθεσε** στην **Εισαγγελέα Πρωτοδικών**, κα Μαρία Μαλούχου, να ενημερώνεται και να παρακολουθεί τις ποινικές δίωξεις που ασκούνται για υποθέσεις σχετικές με το αδίκημα της εμπορίας ανθρώπων. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία που προέρχονται από το

¹⁶ Συνέντευξη με την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατριsmού, 18.05.2006.

Γραφείο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης¹⁷, από τότε που ετέθη σε ισχύ το νομοθετικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, ασκήθηκαν 412 ποινικές δίωξεις ενώ 216 υποθέσεις εμπορίας εκδικάστηκαν στα Ελληνικά Δικαστήρια. Οι 284 από τους 327 κατηγορούμενους καταδικάστηκαν.

Το Σεπτέμβριο του 2002 ιδρύθηκε το **Κεντρικό Επιτελείο anti-trafficking** στη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, στο Τμήμα Ηθών. Αυτή τη στιγμή λειτουργούν πανελλαδικά 14 **Επιχειρησιακές Ομάδες anti-trafficking** υπό το συντονισμό του εδρεύοντος στην Αθήνα Επιτελείου. Επίσης, λειτουργούν δύο νέα **Τμήματα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων**, στο πλαίσιο του Τμήματος Δίωξης Οργανωμένου Εγκλήματος. Όλες αυτές οι Μονάδες διατηρούν στενή συνεργασία με την INTERPOL, την EUROPOL, την EUROJUST, καθώς και τις Διπλωματικές Αρχές ξένων χωρών στην Ελλάδα και τους επί μέρους Αστυνομικούς τους Συνδέσμους.

Όλα τα αστυνομικά τμήματα της χώρας είναι υποχρεωμένα να παρέχουν σε πιθανά θύματα εμπορίας ανθρώπων το ειδικό **Εγχειρίδιο Θυμάτων**, το οποίο διανεμήθηκε από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και περιέχει πληροφορίες σε σχέση με τα δικαιώματα των θυμάτων σε 14 γλώσσες. Τα αστυνομικά τμήματα έχουν την υποχρέωση να παραπέμπουν τις υποθέσεις για τις οποίες υπάρχει υποψία ότι αφορούν εμπορία ανθρώπων, στην πλησιέστερη Ομάδα Anti-trafficking.

Σχόλια

- Οι δράσεις της αστυνομίας για τη σύλληψη εμπόρων έχουν κριθεί¹⁸ ως ανεπαρκείς και ελλιπώς οργανωμένες. Οι δράσεις αυτές, επειδή διεξάγονται χωρίς να έχει προηγηθεί η απαραίτητη προπαρασκευαστική έρευνα, έχουν ως αποτέλεσμα συχνά να ασκείται ποινική δίωξη κατά των θυμάτων παράλληλα με την ασκηθείσα δίωξη κατά των εμπόρων.
- Είναι απαραίτητο, σε όλα τα στάδια της διαδικασίας δίωξης, να διενεργείται ψυχολογική παρέμβαση στήριξης των θυμάτων προκειμένου να διασφαλιστεί, τόσο η προστασία τους, όσο και η αποτελεσματικότητα της δίωξης των εμπόρων. Θα

¹⁷ Τα στοιχεία παρείχε το Γραφείο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δικαιοσύνης με την από 12.04.2006 επιστολή με Α.Π. 36190.

¹⁸ Συνέντευξη με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία ανατέθηκε η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 12.05.2006.

πρέπει να θεσμοθετηθεί μία τέτοια διαδικασία.

- Παρά την θεσμοθέτηση συστήματος προστασίας μαρτύρων, το σύστημα αυτό ενεργοποιείται μόνο όταν μπορεί να αποδειχθεί η εμπλοκή κυκλώματος οργανωμένου εγκλήματος. Δεδομένου ότι είναι δύσκολο να αποδειχθεί η εμπλοκή αυτή, οι μάρτυρες και τα θύματα δεν προστατεύονται πάντα αποτελεσματικά.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Το **Μνημόνιο Συνεργασίας**, που υπεγράφη τον Δεκέμβριο του 2005 μεταξύ των συναρμοδίων Υπουργείων, του ΔΟΜ και 12 ΜΚΟ, αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προόδου προς τον αποτελεσματικό συντονισμό των ενεργειών για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και τη συνεργασία των αρμοδίων φορέων. Θεσμοθετείται ένα πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ όλων των φορέων που δραστηριοποιούνται για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων και ενισχύεται η συνεργασία τους. Επίσης διευκολύνονται οι ενέργειές τους, αφ' ενός στοχεύοντας στην αποφυγή επικαλυπτόμενων δράσεων, και αφ' ετέρου δημιουργώντας ένα σύστημα παραπομπής, το οποίο όμως είναι ανεπίσημο.
- Το Δίκτυο **ΑΡΙΑΔΝΗ κατά της Εμπορίας Ανθρώπων στη ΝΑ και Α. Ευρώπη** ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 2005, με πρωτοβουλία του Κέντρου Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και με έδρα την Αθήνα. Μέλη του Δικτύου είναι 17 ΜΚΟ από 12 χώρες της ΝΑ και Α. Ευρώπης (Αλβανία, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Ελλάδα, Κροατία, Μαυροβούνιο, Μολδαβία, Ουκρανία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία (και Κόσοβο) και Τουρκία). Σκοπός δε του Δικτύου είναι η ανάπτυξη στενής και συντονισμένης συνεργασίας μεταξύ των χωρών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων για την ανάληψη κοινών δράσεων κατά του φαινομένου στην ΝΑ και Α. Ευρώπη. Το Δίκτυο έχει αναδειχθεί σε ένα σημαντικό περιφερειακό εργαλείο που συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και των αναγκών των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων και την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους. Στα πλαίσια του Δικτύου διοργανώνονται συναντήσεις εργασίας (workshops) σε τακτά χρονικά διαστήματα, ανά εξαμήνο, όπου συμμετέχουν όλοι οι εταίροι, οι οποίοι ανταλλάσσουν ιδέες και εμπειρίες και αποφασίζουν για τις προτεραιότητες για κοινές δραστηριότητες που αναλαμβάνουν κατά

της εμπορίας ανθρώπων (www.ariadnet.net). Η ίδρυση και οι δραστηριότητες του Δικτύου έχουν συγχρηματοδοτηθεί από το Υπουργείο Εξωτερικών της Ελλάδας (Hellenic Aid/ΥΔΑΣ), το Υπουργείο Εξωτερικών της Νορβηγίας και άλλους φορείς.

- Το **Διπλωματικό Φόρουμ** που διοργανώθηκε από τον ΔΟΜ, έχει αναδειχθεί σε σημαντικό εργαλείο για τη στενή συνεργασία μεταξύ εκπροσώπων του κράτους, των ΜΚΟ, των Διεθνών Οργανισμών και φορέων ξένων κρατών που δραστηριοποιούνται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η προστιθέμενη αξία του Φόρουμ έγκειται στο ότι θεσμοθετεί ένα συστηματικό διάλογο μεταξύ όλων των εμπλεκομένων φορέων, συμπεριλαμβανομένων, για πρώτη φορά, εκπροσώπων κυβερνήσεων των κρατών προέλευσης, διέλευσης και προορισμού. Στο πλαίσιο του Φόρουμ πραγματοποιούνται συζητήσεις με σκοπό την διαλεύκανση και την επίλυση προβληματικών ζητημάτων που προκύπτουν κατά την παροχή προστασίας και υποστήριξης στα θύματα, όπως για παράδειγμα περιπτώσεις απώλειας διαβατηρίων, διαδικασίες επαναπατριsmού θυμάτων, προβλήματα κατά την έκδοση αδειών παραμονής, κ.λπ.
- Οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα **ΑΓΗΣ ΙΙ** (βλέπε σελ. 72), επεσήμαναν τη σημασία του προγράμματος *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών* για μία ολοκληρωμένη και αποτελεσματική στρατηγική για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.¹⁹ Οι εκπαιδευτικές συναντήσεις πραγματοποιήθηκαν με την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων και βοήθησαν στην ευαισθητοποίηση επαγγελματιών που έρχονται συχνά σε επαφή με θύματα εμπορίας ανθρώπων. Επίσης, καθώς για την ολοκλήρωση του προγράμματος απαιτείται περαιτέρω εξάπλωση της αποκτηθείσας γνώσης, προβλέπεται, στο άμεσο μέλλον, η διεξαγωγή εμπεριστατωμένων σεμιναρίων για την κατάρτιση επαγγελματιών.
- Οι **άδειες παραμονής** που χορηγούνται στα αναγνωρισμένα θύματα εμπορίας, τους παρέχουν αυτομάτως πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Το στοιχείο αυτό είναι σημαντικό για την αποτελεσματική και διαρκή κοινωνική επανένταξη των θυμάτων που αποφασίζουν να παραμείνουν στη χώρα προορισμού.

¹⁹ Συνεντεύξεις με τη Μαρία Μαλούχου, Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών, στην οποία ανατέθηκε η παρακολούθηση υποθέσεων εμπορίας ανθρώπων, 26.06.2006, και την Αγγέλα Κουρνιαχτού, εκπρόσωπο της Ελληνικής Αποστολής του ΔΟΜ, υπεύθυνη για θέματα επαναπατριsmού, 04.07.2006.

- Το **Εγχειρίδιο για τα Θύματα** που διανέμεται πανελλαδικώς σε όλα τα αστυνομικά τμήματα, αποτελεί ένα εξαιρετικά χρήσιμο εργαλείο, υπό την προϋπόθεση ότι γίνεται συστηματική και ακριβής χρήση του. Μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμο για την αποτελεσματική αναγνώριση των θυμάτων. Περιέχει κατάλογο των δικαιωμάτων των θυμάτων εμπορίας καθώς και των χαρακτηριστικών στοιχείων που διακρίνουν τις υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων, μεταφρασμένα σε 14 γλώσσες. Χρήση του Εγχειρίδιου γίνεται τόσο από αστυνομικούς, όσο και από θύματα και πιθανά θύματα.
- **Εθνικό Σχέδιο Επιχειρησιακής-Δι-υπηρεσιακής Δράσης «ΙΛΑΕΙΡΑ»**: Το Σχέδιο αυτό είναι μια διακρατική, διακλαδική, διϋπουργική και δι-υπηρεσιακή άσκηση μεγάλης κλίμακας, η οποία συντονίζεται από τις ελληνικές αρχές, υπό την αιγίδα της ΕΕ. Στόχος είναι η αντιμετώπιση της παράνομης διακίνησης ανθρώπων, μέσω ενός συνολικού σχεδιασμού, για τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων των χωρών της ΝΑ Ευρώπης και των Βαλκανίων. Με το Σχέδιο «ΙΛΑΕΙΡΑ» επιδιώκεται να αναπτυχθεί ταυτόχρονη δράση των συμμετεχόντων κρατών, σε επίπεδο, αφενός, διωκτικών αρχών (επιχειρησιακή δράση για την εξάρθρωση οργανωμένων κυκλωμάτων με διεθνικό χαρακτήρα και την απελευθέρωση θυμάτων) και, αφετέρου, υποστηρικτικής συνδρομής των θυμάτων (παροχή προστασίας και αρωγής στα θύματα, φιλοξενία, επαναπατριsmός, υγειονομική περίθαλψη, άσυλο κ.τ.λ.), ώστε να υπάρξουν βέλτιστα αποτελέσματα στην αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Έλλειψη αποτελεσματικού συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων.
- Έλλειψη αποτελεσματικής εκπαίδευσης των αστυνομικών και δικαστικών αρχών, καθώς και άλλων επαγγελματιών που έρχονται σε επαφή με θύματα εμπορίας, όπως γιατρών, κοινωνικών λειτουργών και ψυχολόγων.
- Ελλιπές σύστημα παραπομπής και έλλειψη επίσημης, αναλυτικής και συστηματικά ενημερωμένης βάσης δεδομένων.
- Το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο καθώς και η εφαρμογή του δεν παρέχουν πλήρεις εγγυήσεις για τη μη δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τους εμπόρους και για την αποφυγή απέλασης θυμάτων εμπορίας.

- Δεν διεξάγεται λεπτομερής έρευνα προτού η αστυνομία προχωρήσει σε ενέργειες για τη σύλληψη των εμπόρων. Αυτό οδηγεί, συχνά, στη δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τους εμπόρους τους.
- Ο ρόλος των ΜΚΟ δεν έχει επαρκώς αναγνωριστεί και οι αρμόδιες Αρχές δεν επωφελούνται επαρκώς από την πολύτιμη εμπειρία τους στον χειρισμό των θυμάτων, όπως π.χ. κατά την διαδικασία αναγνώρισης.
- Η περίοδος περίσκεψης ενός μηνός για να αποφασίσουν τα θύματα εάν θα συνεργαστούν με τις αρχές, κρίνεται ανεπαρκής.
- Η χορήγηση αδειών παραμονής μόνο στα θύματα που συνεργάζονται με τις Αρχές, αφήνει τα θύματα, τα οποία από φόβο δεν καταδίδουν τους εμπόρους, απροστάτευτα.
- Το σύστημα προστασίας μαρτύρων ενεργοποιείται μόνο για την προστασία θυμάτων και μαρτύρων που καταθέτουν κατά των δραστών στις ελάχιστες περιπτώσεις που υπάρχουν ενδείξεις εμπλοκής κυκλωμάτων οργανωμένου εγκλήματος.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Η Ελληνική Κυβέρνηση θα πρέπει να προχωρήσει άμεσα στην επικύρωση τόσο του **Πρωτοκόλλου του Παλέρμo** όσο και της **Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης** για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων.
2. Ο νόμος θα πρέπει να προβλέπει ρητά την **αναστολή ποινικής δίωξης των θυμάτων** για όσο διάστημα διαρκεί η ποινική διαδικασία κατά των εμπόρων.
3. Είναι ανάγκη να συναφθούν περισσότερες **διμερείς συμφωνίες** με γειτονικά κράτη προκειμένου να ενισχυθεί η περιφερειακή συνεργασία για την προστασία των θυμάτων σε επίπεδο κρατών.
4. Η **εκπαίδευση αστυνομικών** θα είναι πιο αποτελεσματική αν πραγματοποιείται με την ενεργό συμμετοχή των εκπαιδευομένων, αντί με τη μορφή διαλέξεων ή σεμιναρίων. Η

- μεθοδολογία του Προγράμματος ΑΓΗΣ θα μπορούσε να ακολουθηθεί προκειμένου να επιτευχθούν τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα (βλέπε σελ.72).
5. Είναι ανάγκη να υιοθετηθεί ένα **επίσημο σύστημα** που θα παρέχει στοιχεία, θα καταγράφει νέες τάσεις και θα διενεργεί αποτίμηση των αναγκών και ελλείψεων. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε πιθανώς να λειτουργεί υπό την εποπτεία της Δι-υπουργικής Επιτροπής ή της ΟΚΕΑ (βλέπε σελ.74).
 6. Θα πρέπει επίσης να υιοθετηθεί ένα **επίσημο θεσμοθετημένο σύστημα παραπομπής** σε αντικατάσταση των υφιστάμενων ελλίπων και ανεπίσημων μηχανισμών.
 7. Οι **ενέργειες της αστυνομίας** για τη σύλληψη των εμπόρων θα πρέπει να πραγματοποιούνται ύστερα από εμπειριστατωμένη έρευνα, προκειμένου να αποφεύγεται η δίωξη των θυμάτων παράλληλα με τη δίωξη των εκμεταλλευτών τους. Προς το σκοπό αυτό, το Υπουργείο Υγείας μπορεί να εξασφαλίσει υπηρεσίες Ελεγκτών Υγείας, οι οποίοι θα επισκέπτονται, πριν την αστυνομία, τους χώρους στους οποίους πιθανολογείται η πραγματοποίηση εκμετάλλευσης θυμάτων εμπορίας (βλέπε σελ.81).
 8. Είναι ανάγκη να ιδρυθεί μία **Ειδική Εισαγγελική Έδρα** με απόλυτη αρμοδιότητα για άσκηση ποινικών διώξεων σε υποθέσεις εμπορίας ανθρώπων καθώς και για το συντονισμό των σχετικών εργασιών που διεξάγονται από άλλους εισαγγελείς. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να επιτευχθεί ακολουθώντας το παράδειγμα του Εισαγγελέα για θέματα Τρομοκρατίας, ο οποίος έχει απόλυτη αρμοδιότητα άσκησης ποινικής δίωξης για υποθέσεις τρομοκρατίας.
 9. Θα πρέπει να **ενισχυθεί περαιτέρω ο ρόλος των ΜΚΟ** στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου για την αντιμετώπιση της εμπορίας ανθρώπων, και ειδικότερα, θα πρέπει ο ρόλος αυτός να γίνει **επίσημος**. Ένα απαραίτητο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί η θεσμοθέτηση του ρόλου των ΜΚΟ με τη συμμετοχή τους στη διαδικασία αναγνώρισης των θυμάτων (βλέπε σελ. 72-73), προκειμένου να διασφαλίζεται περαιτέρω η προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους και να αποφεύγεται η απέλασή τους. Επίσης, θα πρέπει να ενισχυθεί ο ρόλος των ΜΚΟ στις δράσεις πρόληψης και ευαισθητοποίησης.
 10. Θα πρέπει να αναθεωρηθεί το **σύστημα προστασίας μαρτύρων**. Δεδομένης της δυσχέρειας συγκέντρωσης αποδεί-

ξων σχετικά με την εμπλοκή κυκλωμάτων οργανωμένου εγκλήματος, το σύστημα προστασίας μαρτύρων θα πρέπει να ενεργοποιείται και σε περιπτώσεις υποθέσεων όπου δεν υπάρχουν πλήρη στοιχεία αποδείξεων (βλέπε σελ.82).

11. Είναι ανάγκη να θεσμοθετηθεί η **ψυχολογική παρέμβαση** σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας για την προστασία των θυμάτων, αξιοποιώντας την πολύτιμη συνεισφορά των εμπειρογνωμόνων των ΜΚΟ (ψυχολόγοι, κοινωνικοί επιστήμονες) στις ποινικές υποθέσεις.
12. Ο ρόλος των **Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης** στην προστασία των θυμάτων εμπορίας πρέπει να ενισχυθεί, δεδομένου ότι οι αρχές αυτές εξ ορισμού βρίσκονται εγγύτερα στην τοπική κοινωνία, και ορισμένες διαθέτουν την απαραίτητη υποδομή (βλέπε σελ.79).
13. Είναι επιτακτική ανάγκη, τόσο για την Ελλάδα, όσο και για όλες τις χώρες προέλευσης και προορισμού θυμάτων, να εισαχθούν **μαθήματα εκπαίδευσης ανθρωπίνων δικαιωμάτων** σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, αρχίζοντας από το Δημοτικό Σχολείο, για την προώθηση και το σεβασμό των δικαιωμάτων αυτών.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚΚΑ	Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΕΚΥΘΚΚΑ	Ελληνικό Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων Κακοποίησης και Κοινωνικού Αποκλεισμού
ΕΣΔ	Εθνικό Σχέδιο Δράσης
ΙΜΕΠΟ	Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής
ΚΑΘΒ	Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων
ΚΕΘΙ	Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας
ΚΕΠΑΔ	Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
ΟΑΣΕ	Οργανισμός για την Ασφάλεια και Συνεργασία στην Ευρώπη
ΟΚΕΑ	Ομάδα Καταπολέμησης Εμπορίας Ανθρώπων
ΠΓΔΜ	Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας
ΥΔΑΣ/ΥΠΕΞ	Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών
EUROPOL	Ευρωπαϊκό Γραφείο Αστυνομίας
INTERPOL	Διεθνής Αστυνομία
USAID	Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης των Ηνωμένων Πολιτειών

KPOATIA

Συντάκτης

∅ Croatian Law Center - CLC

ΚΡΟΑΤΙΑ

I. Εισαγωγή

Η Δημοκρατία της Κροατίας, συνορεύει με τη Σλοβενία στα βορειοδυτικά, την Ουγγαρία στα νοτιοανατολικά, τη Σερβία, τη Βοσνία και Ερζεγοβίνη (B&E) στα βόρεια και νότια, το Μαυροβούνιο στα ανατολικά και την Αδριατική στα ανατολικά. Η Κροατία βρίσκεται στο σταυροδρόμι των μεταναστευτικών ροών μεταξύ Ανατολής και Δύσης. Η Κροατία, εκτός της γεωγραφικής της θέσης, η οποία την καθιστά ιδανική για μετανάστευση, διανύει μια μεταβατική οικονομική, κοινωνική και πολιτική περίοδο, όπως άλλωστε και άλλα κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Επιπλέον, ο πόλεμος είχε ως συνέπεια τη διατήρηση της πολιτικής αστάθειας και την έλλειψη κοινωνικών, νομικών και τεχνικών υποδομών. Τα παραπάνω, διευκόλυναν τη δημιουργία του λεγόμενου «διαδρόμου των Βαλκανίων», που χρησιμοποιείται κατ'εξοχήν από παράνομους μετανάστες και λαθρεμπόρους, δημιουργώντας έτσι ένα «ευνοϊκό περιβάλλον» για διεξαγωγή εμπορίας ανθρώπων.

Μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '90, η κύρια μεταναστευτική διαδρομή ήταν μέσω Ουγγαρίας. Στα τέλη της δεκαετίας του '90, νέοι δρόμοι άρχισαν να χρησιμοποιούνται, που οδηγούσαν στην Κροατία μέσω Βοσνίας και Ερζεγοβίνης και στη συνέχεια κατέληγαν στη Σλοβενία ή δια θαλάσσης στην Ιταλία. Άλλες πορείες που ακολουθούνται είναι από το Μαυροβούνιο στην περιοχή του Ντουμπρόβνικ, και από την Σερβία προς την Κροατία/Σλοβενία.



Κατά το πρώτο εξάμηνο της δεκαετίας του 1990, οι ωφελημένοι της εμπορίας ανθρώπων, ήταν κυρίως το διεθνές και εθνικό στρατιωτικό προσωπικό, όπως και η τοπική οικονομική και πολιτική ελίτ. Στην περίοδο που ακολούθησε, η εμπορία ανθρώπων επεκτάθηκε γεωγραφικά σε όλη την Κροατική επικράτεια με τη δημιουργία «επιχειρήσεων» σε τουριστικές και στρατιωτικές βάσεις.

Στο τέλος της δεκαετίας του 1990, στην Κροατία, συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές ως προς τις οργανωτικές και επιχειρησιακές δομές της εμπορίας ανθρώπων.

Η Κροατία αποτελεί κυρίως χώρα διέλευσης, αν και ολοένα και περισσότερα στοιχεία σήμερα²⁰, δείχνουν τη σταθερή μετάλλαξη της σε χώρα προορισμού. Από τα 41 θύματα που αναγνωρίστηκαν μεταξύ του Ιουλίου 2002 και το τέλος του 2005, τα 29 ήταν αλλοδαποί, ενώ τα 12 Κροάτες. Αυτό αποδεικνύει ότι η Κροατία είναι και χώρα προέλευσης θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Στην Κροατία επίσης παρατηρείται το φαινόμενο της εσωτερικής εμπορίας/διακίνησης ανθρώπων. Λόγω της δολιότητας και της επικίνδυνης φύσης της εμπορίας ανθρώπων, είναι πολύ δύσκολο να εξακριβωθεί ο ακριβής αριθμός των θυμάτων, ιδιαίτερα ο αριθμός των γυναικών και των ανηλίκων που διακινούνται για σεξουαλική εκμετάλλευση. Είναι το ίδιο δύσκολο να διαπιστωθεί η εξέλιξη των μορφών της εμπορίας ανθρώπων.

Σχόλια

Στοιχεία και ανέκδοτες αποδείξεις που έχουν συλλεχθεί από τον ΔΟΜ, Ζάγκρεμπ, επιτρέπουν τις ακόλουθες διαπιστώσεις:

- Ο σχεδιασμός της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει και «περιστροφική» διακίνηση, όπου οι γυναίκες διακινούνται μέσα και έξω από τη Β&Ε και την Κροατία, εν μέρει ως μέσο αποφυγής εντοπισμού από τις αστυνομικές αρχές, αλλά και για να καλυφθούν περιοδικές «ανάγκες» ζήτησης, μέσα στο όλο σύστημα.
- Η Εμπορία ανθρώπων αναπτύσσεται σε εποχιακή επιχείρηση ακολουθώντας το μοντέλο του διεθνούς «σεξουαλικού τουρισμού».
- Οι διακινούμενες γυναίκες γίνονται ολοένα και περισσότερο θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης σε διαμερίσματα υπό την επίβλεψη προαγωγών ή «συντρόφων».
- Υπάρχει ένας αυξανόμενος αριθμός νεαρών γυναικών οι οποίες φτάνουν στην Κροατία με τουριστικές άδειες εισόδου μέσω εταιρειών που προσφέρονται να τις βοηθήσουν να παντρευτούν στην Κροατία.
- Αντιμετωπίζοντας έλλειψη ημεδαπών χορευτριών, οι ιδιοκτήτες νυχτερινών κέντρων, τις «εισάγουν» κυρίως από κράτη της ανατολικής Ευρώπης.

²⁰ Ετήσια έκθεση για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία, βασισμένη σε επίσημες στατιστικές.

- Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, έχει αυξηθεί ο αριθμός των αδειών εργασίας που χορηγούνται σε αλλοδαπούς εργαζόμενους.
- Αυξάνεται συνεχώς ο αριθμός των ασυνόδευτων ανηλίκων, αναγνωρισμένων ή πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.

11. Εθνικό Νομοθετικό Πλαίσιο

A. Εθνική νομοθεσία

Η κυβέρνηση της Κροατίας, επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για την Καταπολέμηση του Διασυνοριακού Οργανωμένου Εγκλήματος και το Πρωτόκολλο για την Πρόληψη, Καταπολέμηση και Τιμωρία της Εμπορίας Ανθρώπων. Σε συνέχεια της επικύρωσης ξεκίνησε η διαδικασία εναρμόνισης του εθνικού θεσμικού πλαισίου με τα προαναφερθέντα κείμενα των Η.Ε. Παρόλο που η εναρμόνιση δεν έχει ολοκληρωθεί ακόμη, οι τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, που έγιναν τον Ιούλιο του 2004, κατέδειξαν μια σημαντική πρόοδο προς ένα νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την καταδίκη των διακινητών και συνδιοργανωτών του εγκλήματος.

Πιο συγκεκριμένα, το Υπουργείο Εσωτερικών, εξέδωσε την «Οδηγία για τη διαδικασία ρύθμισης της διαμονής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων», βελτιώνοντας έτσι την προστασία των θυμάτων μέσω της ρύθμισης του καθεστώτος τους. Καθώς όμως τα θύματα εμπορίας ανθρώπων δεν αναφέρονται ως δικαιούχοι σε κανένα νόμο (Νομοθετική Πράξη για Αλλοδαπούς, Νόμος για την Υγεία και την Κοινωνική Πρόνοια), θα πρέπει να ενσωματωθούν συγκεκριμένες διατάξεις στην εθνική νομοθεσία και να υιοθετηθεί ένα επαρκές νομικό πλαίσιο, ώστε να βελτιωθεί η προστασία και αρωγή των θυμάτων. Παράλληλα με την προαναφερθείσα Οδηγία, οι κάτωθι νόμοι δημιουργούν ένα κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για την προστασία των θυμάτων: η Πράξη για την Προστασία των Μαρτύρων, η Πράξη για τις Ποινικές Διαδικασίες, η Πράξη για το Άσυλο, η Πράξη για την Ποινική Ευθύνη Νομικών Προσώπων, ο Νόμος για τα Δικαστήρια Ανηλίκων.

Η Κυβέρνηση της Κροατίας, υπέγραψε επίσης και επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η προσχώρηση της Κροατίας σε αυτή τη Σύμβαση όμως, δεν αντανακλάται στην Πράξη για τους Αλλοδαπούς, η οποία δεν ρυθμίζει το πρόβλημα των παιδιών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Ενώ γενικά εξασφαλίζεται το δικαίωμα στη εκπαίδευση των

παιδιών, τα παιδιά-θύματα εμπορίας ή παράνομοι μετανάστες δεν έχουν πρόσβαση σε αυτή.

Πιστεύουμε ότι θα πρέπει να ενσωματωθούν ειδικές διατάξεις στο νομοθετικό πλαίσιο που να αντανakλούν την προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων, λαμβάνοντας υπόψη την ιδιαίτερη τρωτότητα των παιδιών. Θα πρέπει ακόμη να ιδρυθεί ένας εξειδικευμένος θεσμός για την αρωγή και προστασία των ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων²¹.

B. Εθνικό Σχέδιο Δράσης

Κατά το τέλος της δεκαετίας του 1990 και τις αρχές του 2000, οι δραστηριότητες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, ξεκίνησαν από διεθνείς οργανισμούς και εκπονήθηκαν κυρίως από τον ΔΟΜ και εθνικές ΜΚΟ. Τα συμπεράσματα της κοινής έρευνας ΜΚΟ/ΔΟΜ *«Εμπορία Γυναικών και Παιδιών με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Μία αποτίμηση: Η έκταση του Προβλήματος και η ανάγκη για μέτρα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία»*, χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την ανάπτυξη της εθνικής πολιτικής. Έτσι, από την δημοσίευση της έκθεσης, τον Ιούλιο του 2002, η κροατική κυβέρνηση, έθεσε μεταξύ των προτεραιοτήτων της, την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Τον Ιούλιο του 2002, ιδρύθηκε η Εθνική Επιτροπή για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων, ενώ το Νοέμβριο του ίδιου χρόνου ενεργοποιήθηκε το **«Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων»**. Τον Δεκέμβριο του 2004, υιοθετήθηκε η «Εθνική Στρατηγική για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων 2005-2008». Εκτός της εισαγωγής, το Σχέδιο περιλαμβάνει τα εξής κεφάλαια: Νομοθετικό πλαίσιο, αρωγή και προστασία των θυμάτων, πρόληψη, εκπαίδευση, διεθνής συνεργασία και συντονισμό των δραστηριοτήτων. Το Επιχειρησιακό Ετήσιο Σχέδιο προετοιμάζεται και βασίζεται στην Εθνική Στρατηγική. Στο πλαίσιο της Εθνικής Επιτροπής, ιδρύθηκε τον Οκτώβριο του 2005 μία **Υπο-Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών** καθώς και ένα διετές **Εθνικό Σχέδιο για την καταπολέμηση της εμπορίας παιδιών**, το οποίο περιλαμβάνει τα κάτωθι: Νομοθετικό πλαίσιο, αναγνώριση των θυμάτων, αναζήτηση, δίωξη και ποινή των

²¹ Η Κροατία, αποκτώντας το καθεστώς της υποψήφιας προς ένταξη χώρας στην ΕΕ, τον Ιούνιο του 2004, και αρχίζοντας, τις διαπραγματεύσεις για την ένταξη, τον Οκτώβριο του 2005, ξεκίνησε την εναρμόνιση της εθνικής νομοθεσίας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο.

δραστών εγκλημάτων, που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων, αρωγή και προστασία των θυμάτων, πρόληψη, εκπαίδευση, διεθνής συνεργασία και συντονισμός.

Γ. Διμερείς συμφωνίες

Η Κροατία έχει υπογράψει 23 συμφωνίες επαναπατριsmού με τις ακόλουθες χώρες: Αλβανία, Αυστρία, Β&Ε, Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Γαλλία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Λετονία, Ουγγαρία, πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Νορβηγία, Πολωνία, Ρουμανία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σερβία, Μαυροβούνιο, Σουηδία και μία συμφωνία με το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Υπό διαπραγμάτευση βρίσκονται συμφωνίες με την Ισπανία, την Ουκρανία και την Κύπρο. Επίσης, η Κροατία πήρε την πρωτοβουλία και άρχισε διαπραγματεύσεις με τη Μολδαβία. Οι συμφωνίες επαναπατριsmού που έχουν υπογραφεί και επικυρωθεί πριν η Κροατία αρχίσει να χρησιμοποιεί το αντίστοιχο έντυπο σύμφωνα με το δείγμα/πρότυπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα προσαρμοστούν αναλόγως.

III. Γενικό Πλαίσιο

A. Δημιουργία υποδομών

Εκτός από τον ΔΟΜ, κανείς άλλος διεθνής οργανισμός ή μη κυβερνητική οργάνωση δεν είχε ασχοληθεί συστηματικά με την εμπορία ανθρώπων στην Κροατία μέχρι το 2002. Μεταξύ 2000 και 2002, όλες οι πρωτοβουλίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία, που στόχευαν στην προσέγγιση των εθνικών εταιρών, υλοποιήθηκαν από διεθνείς οργανισμούς. Ο απώτερος στόχος των προσεγγίσεων ήταν να καταστούν οι εθνικοί εταίροι ικανοί να προσφέρουν υπηρεσίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων μέσω της δημιουργίας υποδομών για τη βιώσιμη ανάπτυξη των εθνικών θεσμών.

Από το 2002 και μετά, οι εθνικοί θεσμοί και ΜΚΟ έχουν επιδείξει αυξημένο ενδιαφέρον στην εμπορία ανθρώπων, όπως φαίνεται μέσα από τη διοργάνωση στρογγυλών τραπεζών, σεμιναρίων, επιμορφώσεων και διεθνών συνεδρίων, από το Υπουργείο Υγείας Κοινωνικής Πρόνοιας και Εσωτερικών, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και ΜΚΟ.

Κροάτες αξιωματούχοι συμμετέχουν τακτικά σε περιφερειακά συνέδρια και ημερίδες *εκπαίδευσης των εκπαιδευτών*, πολύ συχνά γίνονται δηλώσεις από υψηλά ιστάμενους σχετικά με την εμπορία ανθρώπων και δημοσιογράφοι έχουν δείξει αυξημένο ενδιαφέρον για την κάλυψη του φαινομένου. Τα παραπάνω είναι

αποτέλεσμα της εκπαίδευσης που οργανώνεται για αστυνομικούς, εισαγγελείς, δικαστές, κοινωνικούς λειτουργούς, δημοσιογράφους και ΜΚΟ.

Ο ΔΟΜ και το Τμήμα Οργανωμένου Εγκλήματος του Υπουργείου Εσωτερικών έχουν αναπτύξει και εφαρμόσει ένα συστηματικό πολύ-θεματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα για αστυνομικούς που ειδικεύονται στο οργανωμένο έγκλημα, το οποίο χρησιμοποιείται και ως μοντέλο για μελλοντικά σεμινάρια για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Ο ΔΟΜ, σε συνεργασία με την ΜΚΟ «Κροατικό Νομικό Κέντρο για διπλωματικό και προξενικό προσωπικό» (Croatian Law Centre for diplomatic and consular personnel) εφαρμόζουν επίσης αυτού του είδους εκπαιδευτικά προγράμματα για αξιωματικούς συνοριακής αστυνομίας.

Μέσα στα πλαίσια του προγράμματος του Συμφώνου Σταθερότητας «Ανάπτυξη των εκπαιδευτικών μοντέλων για δικαστές και εισαγγελείς», διοργανώνονται σεμινάρια. Το Υπουργείο Δικαιοσύνης και εθνικές ΜΚΟ έχουν οργανώσει αντίστοιχα σεμινάρια και στην επαρχία.

Εθνικές ΜΚΟ ανέλαβαν ενεργό ρόλο στην επιμόρφωση κοινωνικών λειτουργών, γιατρών, μαθητών και μελών ΜΚΟ. Έντεκα ΜΚΟ έχουν ιδρύσει το δίκτυο καταπολέμησης εμπορίας ανθρώπων «PETRA». Επιπλέον, πολυάριθμες άλλες ΜΚΟ έχουν δραστηριοποιηθεί στην εφαρμογή δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Μέλη ΜΚΟ, έχουν επίσης συμμετάσχει σε διεθνή σεμινάρια στο εξωτερικό.

B. Ανάλυση, έρευνα και ελεγκτικοί μηχανισμοί

Κατά το έτος 2001-2002, ο ΔΟΜ Ζάγκρεμπ, σε συνεργασία με την ΜΚΟ *Κέντρο για Μελέτη Μετάβασης και Κοινωνίας των Πολιτών*, διενήργησε την πρώτη επιτόπια έρευνα με σκοπό να καθορίσει τη μορφή, το μέγεθος και τις διαστάσεις της εμπορίας ανθρώπων στην Κροατία. Μέχρι τότε, υπήρχε ουσιαστική άγνοια, αν όχι άρνηση του φαινομένου από την κυβέρνηση και τους εθνικούς θεσμούς. Τα συμπεράσματα της εν λόγω έρευνας χρησίμευσαν ως βάση για την ανάπτυξη της εθνικής πολιτικής καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Το 2004, ο ΔΟΜ διεξήγαγε έρευνα με τίτλο *Η εμπορία ανθρώπων στα μάτια των νέων στην Κροατία*, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τη διαμόρφωση της εκπαίδευσης για την πρόληψη της εμπορίας ανθρώπων στα γυμνάσια και λύκεια. Οι παραπάνω πρωτοβουλίες αποτελούν τις μόνες συστηματικές έρευνες που έχουν διεξαχθεί μέχρι σήμερα στην Κροατία.

Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων είναι το κεντρικό εθνικό σώμα για την εφαρμογή και τον συντονισμό των δραστηριοτήτων καταπολέμησης του φαινομένου, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης. Το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων λειτουργεί ως γραμματεία της Εθνικής Επιτροπής, προετοιμάζει τις συνόδους και εξασφαλίζει την εφαρμογή των συμπερασμάτων και δραστηριοτήτων. Ο προϊστάμενος του εν λόγω Γραφείου εκτελεί και χρέη συντονιστή της Εθνικής Επιτροπής. Ο Εθνικός Συντονιστής διορίζεται από την κυβέρνηση και είναι υπεύθυνος για τον συντονισμό και έλεγχο της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης. Στο τέλος κάθε χρόνου, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, προετοιμάζει μια ετήσια έκθεση, η οποία πρέπει να εγκριθεί από την κυβέρνηση.

Σχόλιο

Επί του παρόντος, παρατηρείται έλλειψη ενός ανεξάρτητου ελεγκτικού μηχανισμού για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και συνεχών αναλύσεων των τάσεων και μορφών της εμπορίας ανθρώπων.

Γ. Συνεργασία και δικτύωση σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο

Η διαδικασία της ενδυνάμωσης της διεθνούς συνεργασίας διαρκώς εξελίσσεται και όλοι οι εθνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά σε πολλές διεθνείς και περιφερειακές πρωτοβουλίες καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, όπως σεμινάρια, εκπαιδευτικά προγράμματα και επισκέψεις άλλων χωρών, συναντήσεις και δίκτυα.

Το 2003, ο Εθνικός Συντονιστής, ξεκίνησε τακτικές συναντήσεις με άλλους εθνικούς συντονιστές ώστε να ανταλλάξουν καλές πρακτικές και να βελτιώσουν την περιφερειακή συνεργασία. Δυστυχώς όμως αυτή η καλή πρωτοβουλία για την περιφέρεια απέτυχε. Το Υπουργείο Εσωτερικών διατηρεί τακτική συνεργασία με τις αρχές επιβολής του νόμου σε γειτνιάζουσες και μη, χώρες στην ευρύτερη περιοχή, όπως και σε διεθνές επίπεδο με την Interpol, Europol και το Περιφερειακό Κέντρο για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων της Πρωτοβουλίας Συνεργασίας Νοτιοανατολικής Ευρώπης (SECI).

Εθνικές ΜΚΟ συνεργάζονται επίσης με ΜΚΟ της περιοχής και συμμετέχουν ενεργά σε περιφερειακά και διεθνή δίκτυα ΜΚΟ που ασχολούνται με θέματα εμπορίας ανθρώπων. ΜΚΟ της ευρύ-

τερης περιοχής δημιούργησαν το δίκτυο ACTA με σκοπό τον έλεγχο και την αντιμετώπιση της διαφθοράς και της εμπορίας ανθρώπων.

Δ. Εξεύρεση πόρων

Η Εθνική Επιτροπή για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων περιλαμβάνει εκπροσώπους όλων των σχετικών κυβερνητικών οργανισμών, εθνικές ΜΚΟ και ΜΜΕ, ενώ ο ΔΟΜ έχει υπογράψει Μνημόνιο Κατανόησης με το Κυβερνητικό Γραφείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, το οποίο του προσδίδει συμβουλευτικό καθεστώς.

Ο πρόεδρος της Εθνικής Επιτροπής είναι ο Αναπληρωτής Πρωθυπουργός και ο Εθνικός Συντονιστής είναι ο Πρόεδρος του Κυβερνητικού Γραφείου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Μέσα στα πλαίσια της ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας στην αντιμετώπιση προβλημάτων που προκύπτουν από συγκεκριμένες υποθέσεις, δημιουργήθηκε και μία Επιχειρησιακή Ομάδα, της οποίας ο Πρόεδρος είναι ο Εθνικός Συντονιστής. Αυτή η Επιχειρησιακή Ομάδα λειτουργεί ως εργασιακό σώμα της Εθνικής Επιτροπής με περισσότερα από 20 μέλη. Η Επιχειρησιακή Ομάδα, οργανώνει μηνιαίες συναντήσεις, ανταλλάσσει πληροφορίες και προσπαθεί να επιλύει προβλήματα σχετικά με την αρωγή και προστασία των θυμάτων.

Υπάρχουν περισσότερες από 20 ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της εμπορίας ανθρώπων. Έντεκα από αυτές συμμετέχουν στο εθνικό δίκτυο *PETRA*. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρόλο που υπάρχουν περισσότερες ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται σε αυτό τον τομέα, μόνο τα μέλη της *PETRA* είναι ταυτόχρονα και μέλη της Εθνικής Επιτροπής.

Σχόλια

- Παρόλο που η κυβέρνηση της Κροατίας εξασφαλίζει πόρους μέσω κυβερνητικών οργανισμών (Υπουργεία και Γραφεία) για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η χρηματοδότηση δεν είναι επαρκής και η εφαρμογή των προγραμμάτων στηρίζεται στην συνεισφορά διεθνών χορηγών.
- Η έλλειψη ουσιαστικής συνεργασίας μεταξύ ΜΚΟ και οι υποβαθμισμένες σχέσεις τους, έχουν ως αποτέλεσμα την μειωμένη επίδραση τους στην κοινωνία, και την έλλειψη εμπιστοσύνης.

Ι V. Εφαρμογή του Νομοθετικού Πλαισίου για την Καταπολέμηση της Εμπορίας Ανθρώπων

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών, ο ΔΟΜ, το Κυβερνητικό Γραφείο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και μερικές εθνικές ΜΚΟ, έχουν αναλάβει πολλές πρωτοβουλίες, ώστε να δημιουργηθεί και να καταστεί λειτουργικό ένα πλαίσιο καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων, με βελτιωμένες υπηρεσίες αρωγής, προστασίας και μηχανισμών παραπομπής των θυμάτων καθώς και με εκστρατείες ενημέρωσης/ευαισθητοποίησης του ευρύτερου κοινού.

A. Πρόληψη και ευαισθητοποίηση

Από το 2003, το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το Υπουργείο Εσωτερικών, ο κροατικός Ερυθρός Σταυρός, εθνικές ΜΚΟ και ο ΔΟΜ, έχουν οργανώσει σειρά εκστρατειών ενημέρωσης χρησιμοποιώντας και τα ΜΜΕ, αναγνωρίζοντας ότι οι δραστηριότητες πρόληψης και ενημέρωσης του κοινού αποτελούν ουσιώδη βήματα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Επιπλέον, τοπικές ΜΚΟ, διεξήγαγαν μικρότερες εκστρατείες, στοχεύοντας κυρίως σε εφήβους.

Στο πλαίσιο της πρώτης εκστρατείας ενημέρωσης εθνικού επιπέδου, που διοργανώθηκε από τον ΔΟΜ και το Κυβερνητικό Γραφείο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, δημιουργήθηκε μία εθνική και μοναδική για όλη την επικράτεια τηλεφωνική γραμμή υποστήριξης με αριθμό 0800 77 99. Η Γραμμή είναι δωρεάν για τα θύματα και λειτουργεί σε εικοσιτετράωρη βάση από τρεις ΜΚΟ που βρίσκονται στο Βούκοβαρ, το Ζάγκρεμπ και το Σπλιτ.

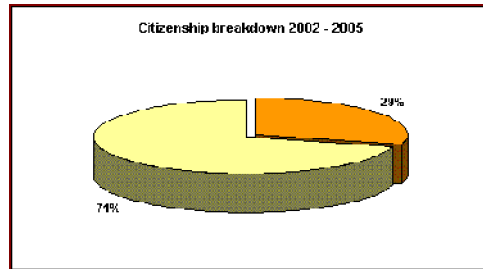
Το Υπουργείο Επιστημών, Εκπαίδευσης και Αθλητισμού, αναγνώρισε την ανάγκη εκπαίδευσης των νέων, μέσω προληπτικών δράσεων. Σε συνεργασία με τον ΔΟΜ, το Υπουργείο ανέπτυξε και ενσωμάτωσε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, στο γυμνάσιο και λύκειο. Στα πλαίσια των προληπτικών προγραμμάτων που προσφέρουν εξειδικευμένη εκπαίδευση, δόθηκε προτεραιότητα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων κατά τα σχολικά έτη 2004-2005 και 2005-2006. Κατά τα έτη 2005-2006 και στο πλαίσιο ενός περιφερειακού προγράμματος του ΔΟΜ για την εκπαίδευση σε θέματα εμπορίας ανθρώπων, δημιουργήθηκε και εφαρμόστηκε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων στα δημοτικά σχολεία. Έξι εθνικές ΜΚΟ εξουσιοδοτήθηκαν να διεκπεραιώσουν τέτοιου είδους επιμορφώσεις στα πλαίσια της συνεργασίας για την αναθεώρηση των σχολικών προγραμμάτων.

B. Προστασία και αρωγή

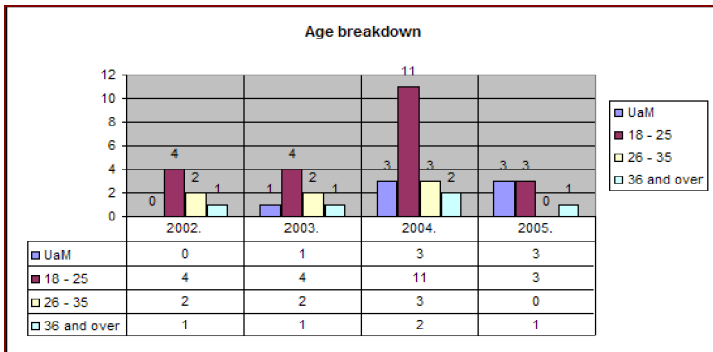
Η προστασία και αρωγή των θυμάτων της εμπορίας ανθρώπων αναπτύσσεται σταδιακά μέσω δημιουργίας υποδομών των κυβερνητικών και μη οργανισμών με απώτερο στόχο την λειτουργία ενός Εθνικού Μηχανισμού Παραπομπής, ενός συστήματος δηλαδή, για την προστασία και αναγνώριση των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων. Το σύστημα παραπομπής προβλέπει την ύπαρξη ενός αστυνομικού εν υπηρεσία επί 24ώρου βάσεως καθώς και τη διεξαγωγή προκαταρκτικών συνεντεύξεων από 26 αστυνομικούς που προέρχονται από διαφορετικές περιοχές της χώρας. Στη συνέχεια, ο ΔΟΜ ο οποίος συντονίζει το πρόγραμμα αρωγής, ενημερώνει τα μέλη των κινητών ομάδων για την ανάγκη επίσημης αναγνώρισης και οργανώνει την αρωγή και το κατάλυμα των θυμάτων. Οι κινητές μονάδες περιλαμβάνουν μέλη του κροατικού Ερυθρού Σταυρού και εκπαιδευμένου προσωπικού άλλων ΜΚΟ, ικανών να αντιδρούν άμεσα για την προστασία και αρωγή των θυμάτων στις τέσσερις διαφορετικές περιφέρειες της Κροατίας.

Μετά την αναγνώριση, τα θύματα μεταφέρονται σε κάποιο καταφύγιο υπό την επίβλεψη ΜΚΟ ή σε ένα από τα τρία προσωρινά κέντρα υποδοχής (τα οποία λειτουργούν από τον κροατικό Ερυθρό Σταυρό) οι διευθύνσεις των οποίων είναι μυστικές, όπου απολαμβάνουν τις ακόλουθες υπηρεσίες υποστήριξης: ιατρικές, ψυχο-κοινωνικές, νομικές, προετοιμασίας αναχώρησης (ταξιδιωτικά έγγραφα, άδεια επανεγκατάστασης) και ασφάλειας. Για όσους επιθυμούν να επαναπατριστούν, οργανώνεται ασφαλής επιστροφή. Η Εθνική Επιτροπή στηρίζει την αναγνώριση, προστασία και αρωγή των θυμάτων σε μια σειρά πρωτοκόλλων τα οποία περιλαμβάνουν: το πρωτόκολλο για τον εντοπισμό και υποστήριξη των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, οδηγούς για την διεξαγωγή συνεντεύξεων παράνομων μεταναστών και άλλων ανθρώπων πιθανών θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, όπως και κανόνες λειτουργίας των καταφυγίων. Ο Υπουργός Εσωτερικών, εξέδωσε το Δεκέμβριο του 2004 την «Οδηγία σχετικά με την διαδικασία για τον καθορισμό της παραμονής των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων», καθώς ήδη, η Πράξη για τους Αλλοδαπούς εξασφαλίζει την άδεια παραμονής σε όσους έχουν αιτιολογημένο λόγο παραμονής (Άρθρο 37). Η Οδηγία αυτή προβλέπει συγκεκριμένη διαδικασία για την άδεια παραμονής θυμάτων εμπορίας, η οποία περιλαμβάνει προθεσμία περίσκεψης και ετήσια άδεια παραμονής με δυνατότητα ανανέωσης ανεξάρτητα της συνεργασίας του θύματος με τις εισαγγελικές αρχές.

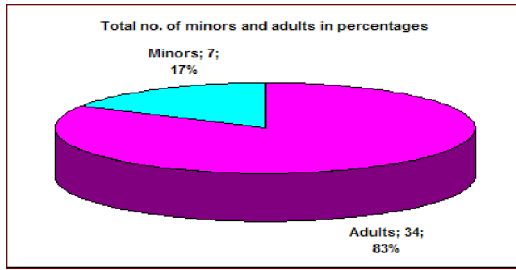
Κατά τα τελευταία έτη, εθνικές ΜΚΟ και ο κροατικός Ερυθρός Σταυρός, σε συνεργασία με τον ΔΟΜ έχουν συνδράμει 41 θύματα εμπορίας ανθρώπων μέσω της ίδρυσης καταφυγίων και κέντρων υποδοχής. 29 από τα 41 αναγνωρισμένα θύματα ήταν αλλοδαποί (τέσσερα από Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Ουκρανία, Σερβία και Μαυροβούνιο, πέντε από τη Ρουμανία, έξι από τη Μολδαβία, ένα από Καμερούν, Μαρόκο, Ρωσία, Σλοβακία, Βουλγαρία και ένας απάτρις), ενώ 12, δηλαδή το 29%, ήταν Κροάτες.



Τα περισσότερα από τα θύματα ήταν γυναίκες μεταξύ 18 και 25 ετών.

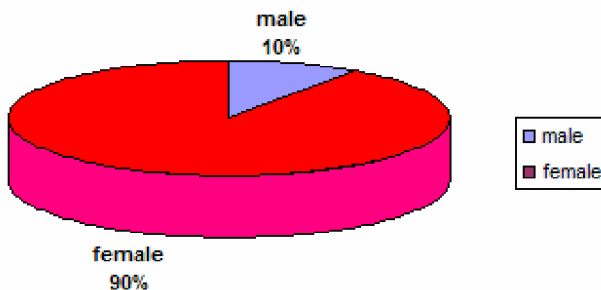
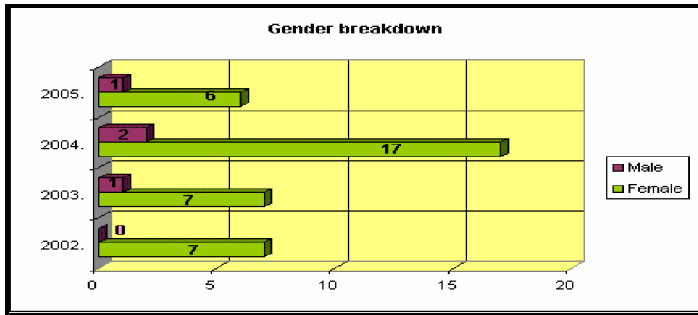


Η ανάλυση των χαρακτηριστικών των θυμάτων, έχει δείξει ότι υπάρχει τάση εκμετάλλευσης νεότερων ανθρώπων, κάτω των 18 ετών. Εφτά από τα 41 αναγνωρισμένα θύματα, ή το 17%, ήταν ασυνόδευτοι ανήλικοι.



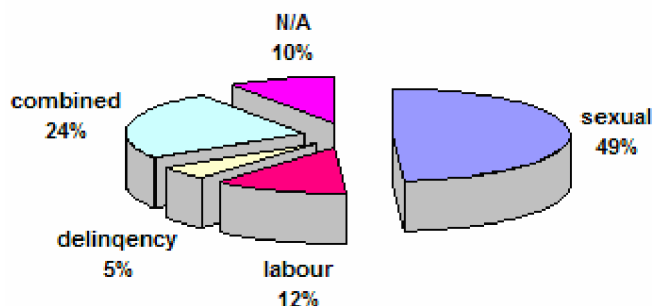
Τέσσερα από τα 41 θύματα ήταν άνδρες, εκ των οποίων ένας ηλικιωμένος άνδρας με ειδικές ανάγκες, ο οποίος βρέθηκε σε συνθήκες καταναγκαστικής επαιτείας, ενώ οι υπόλοιποι τρεις υπόκειντο σε καταναγκαστική εργασία.

Φυλετικές στατιστικές δείχνουν τα εξής:



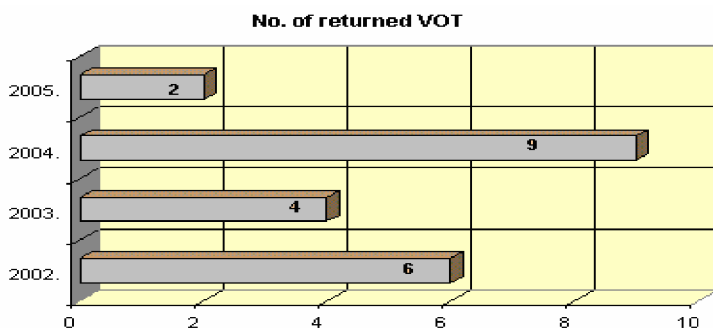
Σχετικά με τη μορφή της εκμετάλλευσης, τα περισσότερα θύματα, ή το 49% υπόκειντο σε σεξουαλική εκμετάλλευση. Μερικά υπέστησαν εκμετάλλευση και των δύο τύπων, εργασιακή και σεξουαλική ενώ μερικά, όπως προαναφέρθηκε, μόνο εργασιακή εκμετάλλευση.

Type of Exploitation



Είδος εκμετάλλευσης	Θύματα
Σεξουαλική	20
Εργασιακή	5
Εγκληματική	2
Συνδυασμένη	10
Τίποτε από τα παραπάνω	4

Οργανώθηκε επαναπατριsmός για 28 αλλοδαπά θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η διαδικασία του ΔΟΜ περιλαμβάνει την έκδοση ταξιδιωτικών εγγράφων, σε συνεργασία με πρεσβείες των κρατών προέλευσης, επιδόματα επανεγκατάστασης (σε μετρητά) και οργάνωση ασφαλούς επαναπατριsmού. Ο ΔΟΜ, παρείχε συνοδούς σε ανηλικούς και ιατρικά περιστατικά, καθ'όλο το ταξίδι.



Σύμφωνα με διαθέσιμα στοιχεία²², ολοένα και περισσότερες Κροάτισσες κάνουν αιτήσεις για εργασία σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης. Σε αυτές τις περιπτώσεις οι γυναίκες υπόκεινται σε καταναγκαστική πορνεία και άλλες μορφές εκμετάλλευσης (ληστείες, επαιτεία, εξαναγκαστική εργασία). Μόνο πέντε από τα 12 θύματα κροατικής καταγωγής εντάχθηκαν σε πρόγραμμα επανένταξης μετά από παραπομπή τους στον ΔΟΜ και τις ΜΚΟ εταιρείες. Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, το Κροατικό Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας είναι υπεύθυνο γενικά για την Προστασία και αρωγή των θυμάτων στην Κροατία αλλά δεν έχει τη δυνατότητα διεκπεραίωσης των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων που του έχουν ανατεθεί.

Σχόλιο

Η τεχνογνωσία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας καθώς και οι τεχνικές και οικονομικές δυνατότητές του, πρέπει να ενδυναμωθούν.

Γ. Δίωξη

Η υιοθέτηση κατάλληλης νομοθεσίας για τη δίωξη θεωρείται ουσιαστικός παράγοντας στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η ανάγκη για τέτοιου είδους νομοθεσία αναγνωρίζεται και από την ομάδα εμπειρογνομόνων της ΕΕ για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, η οποία δηλώνει ότι «μία ολοκληρωμένη αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων πρέπει να περιλαμβάνει αποτελεσματική δίωξη με στόχο την τιμωρία των υπευθύνων». Χωρίς αμφιβολία, όταν οι λαθρέμποροι καταδικάζονται, το μήνυμα είναι διπλό - τόσο ως προς τους εγκληματίες ότι οι πράξεις τους δε θα μείνουν ατιμώρητες, όσο και προς τα θύματα, τα οποία αποκτούν εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα και έτσι προθυμοποιούνται να συνεργαστούν και να καταθέσουν κατά των εγκληματιών.

Η Κροατία έχει υιοθετήσει κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο και σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, οι λαθρέμποροι καταδικάζονται σε φυλάκιση από ένα έως δέκα χρόνια, ενώ όταν εκμεταλλεύονται ανηλίκους²³ προβλέπεται περίοδος φυλάκισης τουλάχιστον πέντε ετών.

²² Επίσημες εθνικές στατιστικές

²³ Σύμφωνα με την κρατική νομοθεσία, παιδί θεωρείται κάποιος μέχρι την ηλικία των 14 ετών, νέος ανήλικος μεταξύ 14-16 και μεγάλος ανήλικος μεταξύ 16 και 18.

Σχόλια

Παράλληλα με την κατάλληλη νομοθεσία, είναι καλό να εστιάζεται η προσοχή και στην παρακολούθηση της εφαρμογής του νόμου και σύγκριση του αριθμού των καταδικαστικών αποφάσεων. Όταν συγκρίνουμε τον αριθμό των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων με τον αριθμό των καταδικαστικών αποφάσεων για τους υπεύθυνους, συμπεραίνουμε ότι ο αριθμός των καταδικαστικών αποφάσεων είναι κατά πολύ μικρότερος του αριθμού των αναγνωρισμένων θυμάτων:

	2002	2003	2004	2005
Θύματα	7	8	19	7
Απαγγελία κατηγοριών	1	2	4	6

Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, έχει αναφερθεί μόνο μία τελική καταδικαστική απόφαση για εμπορία ανθρώπων όπου ο λαθρέμπορος εκτίει ποινή φυλάκισης εννέα ετών.

V. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

- Το Υπουργείο Εσωτερικών και ο ΔΟΜ έχουν εφαρμόσει ένα δεκαεξάμηνο εκπαιδευτικό πρόγραμμα καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Το πρόγραμμα στόχευε στην επιμόρφωση 26 αστυνομικών από όλη την Κροατία, που εξειδικεύονταν στο οργανωμένο έγκλημα. Σκοπός ήταν να αποκτήσουν θεωρητική και πρακτική γνώση και ικανότητες, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα καθώς και την απαραίτητη ευαισθησία για την εφαρμογή των γνώσεών τους στα καθημερινά τους καθήκοντα και να διοχετεύσουν πληροφορίες σε τοπικό επίπεδο. Οι εκπαιδευτές ήταν εμπειρογνώμονες από την Κροατία καθώς και από το εξωτερικό (Ιταλία, Βέλγιο, Γερμανία και την INTERPOL). Ανάλογα με το θέμα των σεμιναρίων, προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν εισαγγελείς, ανακριτές, μέλη ΜΚΟ και εκπρόσωποι άλλων Υπουργείων. Εκτός από παρουσιάσεις, οι εκπαιδευτικές μέθοδοι περιλάμβαναν: ομαδική εργασία, καθοδήγηση για αρχάριους, προσομοιώσεις αληθινών περιστατικών και παιχνίδια ρόλων. Τα αποτελέσματα του Προγράμματος είναι: εκπαίδευση 26 νέων εμπειρογνομητών και εκπαιδευτών, ίδρυση ενός δικτύου για αστυνομικούς, παραγωγή ενημερωτικού υλικού για το Υπουργείο Εσωτερικών και συνεχής μεταβίβαση γνώσης μέσω εξειδικευμένων σεμιναρίων για αστυνομικούς. Επιπλέον, αυτό το εκπαιδευτικό

μοντέλο αναγνωρίστηκε σε διεθνές επίπεδο και χρησιμοποιήθηκε ως πρότυπο για την δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού για αστυνομικούς επιθεωρητές που εξειδικεύονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων στην περιοχή των δυτικών Βαλκανίων μέσα στα πλαίσια του περιφερειακού προγράμματος CARDS/CARPO.

- Το 2002-2003, για μια περίοδο τεσσάρων μηνών, οργανώθηκε η πρώτη εκστρατεία ενημέρωσης του κοινού σε εθνικό επίπεδο με κεντρικό μήνυμα: «Η εμπορία ανθρώπων αποτελεί την πραγματικότητά μας. Ας το σταματήσουμε!». Μέσα στα πλαίσια της εκστρατείας, δημιουργήθηκε και η εθνική γραμμή SOS. Προωθήθηκε η άμεση επαφή με τους πολίτες, επηρεάζοντας έτσι ανθρώπους σε όλες τις περιοχές της Κροατίας, βελτιώνοντας τις σχέσεις μεταξύ διαφόρων πληθυσμιακών ομάδων και ενδυναμώνοντας τη συνεργασία μεταξύ των εταίρων που ασχολούνται με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η εκστρατεία ενίσχυσε τη λήψη νέων πρωτοβουλιών μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων, ενθάρρυνε τους νέους να αναμειχθούν και προέτρεψε τους ανθρώπους να μιλήσουν δημόσια για το φαινόμενο. Σύμφωνα με δύο δημοσκοπήσεις, το 15% του πληθυσμού θεώρησε ότι η εκστρατεία συνεισέφερε άμεσα στην αύξηση της γνώσης τους για τα μέσα και τις μορφές της εμπορίας ανθρώπων. Στην εκστρατεία απονεμήθηκε το βραβείο Golden Bell, για την πιο πρωτότυπη και εμπεριστατωμένη εκστρατεία/κοινωνική δράση για το έτος 2003.
- Στην Κροατία έχει πλέον αναγνωριστεί ότι ο καλύτερος τρόπος πρόληψης της εμπορίας ανθρώπων είναι μέσω του εκπαιδευτικού συστήματος. Ο ΔΟΜ σε συνεργασία με το Υπουργείο Επιστήμης, Εκπαίδευσης, και Αθλητισμού προσαρμοσε ανάλογα τα εκπαιδευτικά προγράμματα των σχολείων. Επιπλέον, και με στόχο να εξασφαλιστεί η επιτυχία το Προγράμματος, μία ομάδα εκπαιδευτικών επιμορφώθηκαν ώστε να μπορούν να μεταδώσουν πληροφορίες στους συναδέλφους τους. Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δύο σχολικών ετών και μέσα στο πλαίσιο της εξειδικευμένης εκπαίδευσης για την πρόληψη, δόθηκε προτεραιότητα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων. Το Υπουργείο προσαρμοσε στις ειδικές ανάγκες των παιδιών κάθε ηλικίας τους εκπαιδευτικούς στόχους, το περιεχόμενο και την προσέγγιση. Οι εκπαιδευτικοί στόχοι, επικεντρώθηκαν αρχικά στην αναγνώριση των κινδύνων καθώς και στην ενδυνάμωση των ικανοτήτων λήψης αποφάσεων και αντιμετώπισης τέτοιων καταστάσεων. Κατά την εργα-

σία τους στα σχολεία, οι εκπαιδευτές αύξησαν επίσης και την ευαισθησία των γονέων, κηδεμόνων και της τοπικής κοινωνίας για το φαινόμενο αυτό. Το Υπουργείο αναγνώρισε επίσης και το ρόλο των ΜΚΟ στη διαδικασία εκπαίδευσης των μαθητών και εξουσιοδότησε έξι οργανώσεις να πραγματοποιήσουν τέτοιου είδους εκπαίδευση χρησιμοποιώντας εγκεκριμένο υλικό.

- Τον Σεπτέμβριο του 2003, αναγνωρίστηκε μία γυναίκα ως θύμα εμπορίας ανθρώπων στην οποία παρασχέθηκε μετά την αρχική υποστήριξη, ασφαλές κατάλυμα, ψυχολογική, ιατρική και νομική βοήθεια, αποφασίζοντας στη συνέχεια να καταθέσει στο δικαστήριο. Παρόλο που δεν είχε ακόμη εκδοθεί η Οδηγία του Υπουργείου σχετικά με τη διαμονή των θυμάτων εμπορίας και ο ισχύον νόμος δεν προέβλεπε την δυνατότητα για νομιμοποίηση του καθεστώτος της, το Τμήμα Ερευνών και Διοικητικών σχέσεων του Υπουργείου Εσωτερικών, νομιμοποίησε το καθεστώς της στην Κροατία και αποφάσισε να της χορηγήσει άδεια διαμονής διάρκειας ενός έτους.

VI. ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ

- Υπάρχει έλλειψη μηχανισμών αναλύσεων, ελέγχου, εκθέσεων, και ανταλλαγής πληροφοριών.
- Υπάρχει έλλειψη εθνικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία και αρωγή των θυμάτων, καθώς δεν αναγνωρίζονται ως δικαιούχοι σε κανένα νόμο (Πράξη για τους Αλλοδαπούς, Νόμος για την υγεία και την Κοινωνική Πρόνοια).
- Παρά την σημαντική πρόοδο που έχει συντελεστεί με τις τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, δεν έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στον τομέα της δίωξης, που είναι το βασικό στοιχείο της καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων. Δικαστές και ανακριτές δεν είναι ακόμα πλήρως ενημερωμένοι ή εκπαιδευμένοι στην εφαρμογή των νόμων. Αυτό έχει αρνητικές επιπτώσεις στον αριθμό των λαθρεμπόρων που καταδικάζονται.
- Παρόλο που θέματα που σχετίζονται με την εμπορία ανθρώπων βρίσκονται μεταξύ των προτεραιοτήτων της κυβέρνησης, τα μέτρα που έχουν ληφθεί σχετικά με τον συντονισμό και εναρμόνιση των δραστηριοτήτων των διαφόρων φορέων, παραμένουν ανεπαρκή για την αντιμετώπιση των προκλήσεων.

- Υπάρχει έλλειψη συντονισμού μεταξύ των διαφόρων οργανώσεων, αποτελεσματικής θεσμικής δικτύωσης, και συνεργασίας και ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ ΜΚΟ και μεταξύ ΜΚΟ και κυβερνητικών φορέων.
- Η ποιότητα της αρωγής και προστασίας που παρέχεται στα θύματα εμπορίας ανθρώπων, κατά την παραμονή τους σε εναλλακτικούς ξενώνες, που λειτουργούν σε κυβερνητικούς οργανισμούς, είναι ιδιαίτερα χαμηλή.
- Παρόλο που το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας εξέδωσε το Πρωτόκολλο για τον καθορισμό των συνθηκών υγείας των θυμάτων εμπορίας ανθρώπων και την ιατρική αγωγή τους, οι ιατρικές υπηρεσίες που παρέχονται στα θύματα είναι συγκυριακές (*ad hoc*).
- Οι εθνικοί νόμοι δεν ρυθμίζουν το πρόβλημα των ανήλικων θυμάτων εμπορίας ούτε των ασυνόδευτων αλλοδαπών ανηλίκων, με αποτέλεσμα τα δικαιώματά τους, όπως η εκπαίδευση, να μην εξασφαλίζονται.
- Δεν υπάρχουν εξειδικευμένα κέντρα για τη στέγαση ανήλικων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων, τόσο αλλοδαπών όσο και ημεδαπών. Επί του παρόντος, τα ανήλικα θύματα στεγάζονται σε κέντρα που εποπτεύονται από κοινωνικούς λειτουργούς. Όμως, οι κοινωνικοί λειτουργοί σε αυτά τα κέντρα δεν είναι ούτε εκπαιδευμένοι ούτε ευαισθητοποιημένοι στο πρόβλημα της εμπορίας ανθρώπων και δεν συντονίζουν την εργασία τους με εξειδικευμένες ΜΚΟ, που παρέχουν υπηρεσίες σε θύματα εμπορίας ανθρώπων. Η συνεργασία μεταξύ κοινωνικών λειτουργών και θυμάτων εμπορίας καθίσταται δύσκολη κυρίως λόγω πολιτιστικών και γλωσσικών διαφορών. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των κοινωνικών αναγκών των αλλοδαπών ανήλικων θυμάτων εμπορίας ανθρώπων.
- Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της ενσωμάτωσης των αλλοδαπών, ούτε για την επανένταξη των Κροατών θυμάτων που έχουν επαναπατριστεί.

VII. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΑΝΑΓΚΩΝ

Λαμβάνοντας υπόψη τις ελλείψεις και τα σχόλια που περιέχονται στην παρούσα έκθεση και την ανάγκη βελτίωσης της κατάστασης εμπορίας ανθρώπων, παρατίθεται κατωτέρω κατάλογος σχετικών συστάσεων.

ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

1. Η Πράξη για τους Αλλοδαπούς πρέπει να τροποποιηθεί σύμφωνα με το κοινοτικό κεκτημένο σχετικά με τη μετανάστευση και σύμφωνα με τις υπάρχουσες ελλείψεις. Θα πρέπει να υιοθετηθούν ειδικές διατάξεις για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων:
(1) διαδικασία ρύθμισης των αδειών διαμονής των θυμάτων, (2) αρωγή των θυμάτων κατά την εκδίκαση της υπόθεσής τους, (3) επιβίωση, (4) ιατρική περίθαλψη και κοινωνική υποστήριξη, (5) ελάχιστη ασφάλεια, (6) ενταξιακά προγράμματα (κοινωνικός και πολιτισμικός προσανατολισμός, μαθήματα γλώσσας, επαγγελματική επιμόρφωση), (7) ασφαλής επιστροφή.
2. Η Πράξη για τους Αλλοδαπούς, θα πρέπει να ενσωματώσει ειδικές νομικές διατάξεις που να αντανakλούν την καλύτερη προστασία των συμφερόντων των ανηλίκων
3. Θα πρέπει να ιδρυθεί ένας ανεξάρτητος ελεγκτικός μηχανισμός ώστε να βελτιωθεί η εφαρμογή των δραστηριοτήτων καταπολέμησης της εμπορίας ανθρώπων.
4. Θα πρέπει να ενισχυθεί η δια-τομεακή συνεργασία μεταξύ των κυβερνητικών φορέων, καθώς και μεταξύ των κυβερνητικών και μη κυβερνητικών οργανώσεων.
5. Θα πρέπει να ενδυναμωθεί η δημιουργία υποδομών των κυβερνητικών θεσμών ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η εφαρμογή του νόμου.
6. Είναι απαραίτητο να πραγματοποιηθούν επιπλέον εκπαιδευτικά σεμινάρια για όσους εμπλέκονται στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων (αστυνομικοί, δικαστές, ανακριτές, προσωπικό πρεσβειών, κοινωνικοί λειτουργοί, ΜΚΟ).
7. Οι ΜΚΟ, πρέπει να εκπαιδευτούν ώστε να είναι σε θέση να δημιουργήσουν και να αναπτύξουν μία συντονισμένη, αποτελεσματική και βιώσιμη δικτύωση.
8. Είναι επείγουσα η ανάγκη ίδρυσης εξειδικευμένης και ασφαλούς διαμονής για ανήλικα θύματα εμπορίας ανθρώπων, ώστε να εξασφαλιστεί εξειδικευμένη αρωγή και προστασία (υγιείς οικογενειακό περιβάλλον, εκπαίδευση, ιατρική και ψυχολογική υποστήριξη, κατάλληλη νομική εκπροσώπηση).
9. Είναι απαραίτητο τα θύματα να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένες ιατρικές υπηρεσίες σε όλη την επικράτεια, όπου είναι εγκατεστημένες κινητές μονάδες και κέντρα υποδοχής.

10. Απαιτούνται εξειδικευμένα προγράμματα επανένταξης για θύματα με κροατική υπηκοότητα, συμπεριλαμβανομένης της στέγασης, εκπαίδευσης, επαγγελματικής επιμόρφωσης, οικογενειακού συμβούλου, επαγγελματικής αποκατάστασης, και μακροχρόνιας υποστήριξης με συνεχή παρακολούθηση.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ACTA	Δράση κατά της Διαφθοράς και Εμπορίας Ανθρώπων
CARDS	Πρόγραμμα χρηματοδοτούμενο από την Ε.Ε.: Κοινοτικό Πρόγραμμα για την Ανοικοδόμηση, Ανάπτυξη και Σταθερότητα.
CARPO	Περιφερειακό Πρόγραμμα για την Αστυνομική Συνεργασία στο πλαίσιο του CARDS
ΔΟΜ	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
SECI	Πρωτοβουλία Συνεργασίας ΝΑ Ευρώπης.